

leren doen we samen!

Naam:	Willeke Rutten
Studentnummer:	2176965
PCN-nummer:	249609
Studiebegeleider:	Helma de Keijzer
Datum:	5 juli 2013

Inhoud

Samenvatting.	4
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding en probleemstelling.	5
1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen.	7
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader.....	8
2.1 Kleine basisscholen en kansrijke combinatiegroepen.....	8
2.2 Zelfstandig werken.....	8
2.3 Coöperatieve leer strategieën.	10
2.4 Leiding geven aan veranderingen.....	11
Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie.....	14
3.1 Type onderzoek en doel.....	14
3.2 Onderzoeksmethoden.....	14
3.2.1 Deelvraag1.	15
3.2.2 Deelvraag 2.	15
3.2.3 Deelvraag 3.....	16
3.2.4 Deelvraag 4.	17
3.3 Betrouwbaarheid, validiteit, triangulatie en ethiek	18
Hoofdstuk 4 Data analyse en resultaten.....	20
4.1 Document onderzoek.....	20
4.2 Vragenlijst voor leerkrachten	21
4.3 Vragenlijst voor leerlingen	24
4.3.1 Interview	26
4.4 Observatie met behulp van kijkwijzer	26
Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen.....	28
5.1 Inleiding.	28
5.2 Conclusies.....	28
5.3 Aanbevelingen.....	34
Hoofdstuk 6 Evaluatie en reflectie	37
6.1 Bijdrage aan kennisontwikkeling en probleemstelling.....	37

6.2 Reflectie op de methodologie.....	37
6.3 Persoonlijk reflectie.	38
 Nawoord.....	 40
 Literatuurlijst.	 41
 Bijlagen.	 42
Bijlage 1 Documentonderzoek	42
Bijlage 2 Informatie brief	54
Bijlage 3 Vragenlijst Leerkrachten.	56
Bijlage 4 Analyse vragenlijst leerkrachten.	59
Bijlage 5 Vragenlijst leerlingen en analyse	64
Bijlage 6 Interview leerlingen	72
Bijlage 7 Kijkwijzer	78
Bijlage 8 Logboek.	79
Bijlage 9 Reflectieve dialoog:	88
Bijlage 10 Analyse observaties	89
Bijlage 11 Internationalisering 1	91
Bijlage 12 Internationalisering 2	95

Samenvatting.

Dit onderzoek gaat over het vorm geven van het onderwijsaanbod op onze school met coöperatieve leer strategieën.

Als directeur van een kleine basisschool bereid ik me samen met mijn team voor op het opbrengstgericht werken in combinatiegroepen die bestaan uit minimaal 3 jaargroepen.

In een combinatieklas, waar veel zelfstandig gewerkt wordt, zal speciale aandacht geschonken moeten worden aan klassenmanagement en aan vaardigheden van leerlingen en leerkrachten.

In dit onderzoek wordt antwoord gegeven op de vraag: 'Hoe kan onze school met Coöperatieve Leerstrategieën het onderwijsaanbod vorm geven, zodanig dat er tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken?'

Aan dit onderzoek hebben de leerkrachten van groep 3-4, 5-6, 7-8 en de leerlingen van groep 6-7-8 meegewerkt.

De ingezette onderzoeksmethoden zijn: literatuur- en documentonderzoek, vragenlijsten, interviews, observaties met behulp van een kijkwijzer en een focusgroep.

Uit het onderzoek is duidelijk geworden dat we met de inzet van coöperatieve leer strategieën werken vanuit gedeelde opvattingen binnen de school, de stichting en het samenwerkingsverband over leren en onderwijs.

Het laat zien dat het zelfstandig werken verloopt volgens een rode draad door de school die echter hier en daar nog aanscherping en afstemming verdient en dat de inzet van coöperatieve leer strategieën een bijdrage kan leveren aan zowel het zelfstandig werken van de leerlingen als aan het tegemoet komen aan de behoeften van de leerlingen tijdens het zelfstandig werken.

Het is een opbrengstgerichte aanpak die tegemoet komt aan relatie, competentie en autonomie waarbij het belangrijk is dat de werkvormen en voorwaarden worden aangeleerd en ingeoeft.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Nadat ik 19 jaar als groepsleerkracht, in voornamelijk kleutergroepen, op een middelgrote basisschool heb gewerkt, heb ik 11 jaar geleden de overstap gemaakt naar de kleinste basisschool binnen onze stichting. Er waren veel ontwikkelingen gaande en ik wilde heel graag mijn steentje bijdragen aan de opbouw van deze school.

Het leerlingaantal van deze kleine plattelandsschool groeide en daalde in die jaren van 60 naar 90, naar 65 op 1 oktober 2013.

Na 5 jaar werd ik, naast leerkracht in groep 1-2, onderbouw coördinator en leerling zorg coördinator.

Ik heb toen de Magistrum middenmanagement opleiding gevolgd.

Het studeren beviel me goed en ik besloot verder te gaan met de opleiding tot intern begeleider.

Ik wilde graag meer kennis en vaardigheden opdoen om mijn collega's en de leerlingen beter te kunnen ondersteunen.

Door omstandigheden binnen die opleiding en tegelijkertijd mijn benoeming tot directeur van onze basisschool heb ik de opleiding tot intern begeleider stopgezet. In 2012 besloot ik die opleiding alsnog af te ronden, door met 25 EC vrijstelling in het 1- jarig Master Sen traject te stappen.

Op onze school zijn vijf leerkrachten en een (part time) directeur werkzaam.

De school heeft vier combinatie groepen: groep 1-2, groep 3-4, groep 5-6, groep 7-8.

1.1 Aanleiding en probleemstelling.

In januari 2012 gaven leerling-prognoses aan dat het leerling aantal van onze school de komende jaren flink daalt; van 75 op 1 oktober 2012 naar 47 op 1 oktober 2016.

Gezamenlijk, het bestuur, de gemeente, de directeurs van de stichting, wordt aan een krimp nota (zie ook bijlage 1) gewerkt. Ouders en leerkrachten hebben instemmingsrecht via de afvaardiging in de Gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Als directeur ben ik me vanaf januari 2012 gaan voorbereiden op en verdiepen in opbrengstgericht werken en kleine basisscholen. De onderwijsinspectie beoordeelt de kwaliteit van basisscholen regelmatig. Op de lijst met zeer zwakke scholen viel de categorie kleine plattelandsscholen op. Samen met het team ben ik aan de slag gegaan; wat betekent de nieuwe situatie voor onze omgeving, voor ons handelen, voor onze bekwaamheden, voor onze visie? Waar kunnen we ons onderwijs versterken en welke richting is daarvoor het meeste geschikt?

Kan ik dat als leerkracht en vooral ook, wil ik dat?

We hebben op een studiedag onze puzzels en parels op een rij gezet en nu duidelijk is wat we wel en niet kunnen en willen, kunnen we vol energie aan de slag met de kansen die we zien. Het hebben van een combinatiegroep is geen straf, het is wel een grote onderwijskundige opgave.

Ik zie het als een uitdaging om in deze situatie directeur te zijn en als een kans om dat te combineren met het uitvoeren van een praktijkgericht onderzoek voor de Master Sen studie! Het is een kans om mijn vaardigheden in het werken aan de schoolontwikkeling te vergroten en ons onderwijsaanbod te versterken.

Welke onderzoeksvraag kan aansluiten bij de schoolontwikkeling en een waardevolle aanvulling zijn?

Om als kleine basisschool te kunnen blijven bestaan zullen we aan een aantal criteria moeten voldoen.

Een criterium dat we zelf in de hand hebben is: de kwaliteit van het onderwijs is in orde.

We herkennen dat leerlingen in onze combinatiegroepen veelvuldig zelfstandig en individueel leerstof verwerken en dat er meer leerwinst wordt geboekt wanneer men kiest voor interactie. Marzano (2008) benoemt dat het toepassen van coöperatief leren leidt tot hogere opbrengsten.

Het zelfstandig werken op onze school biedt mogelijkheden tot samenwerking van leerlingen. Leerlingen kunnen elkaar om hulp vragen en elkaar ondersteunen met zo weinig mogelijk steun en inbreng van de leerkracht. Dit vraagt nogal wat van onze leerlingen. We vinden het belangrijk om ze hierin te begeleiden.

Marzano (2008) benoemt ook dat het toepassen van coöperatief leren tegemoet komt aan relatie, competentie en autonomie. Dit zijn basisbehoeften om tot een goede ontwikkeling te komen. (Stevens & Bors, 2011).

In onze visie zeggen we dat we evenwichtig aandacht willen schenken aan de cognitieve ontwikkeling en de sociaal emotionele ontwikkeling. We willen door het afwisselen van diverse werkvormen tegemoet komen aan de behoeftes van onze leerlingen.

Er zijn ouders van kinderen met speciale onderwijsbehoeften, uit omliggende dorpen, die bewust kiezen voor onze kleine school. Zij en wij zien op onze school kansen voor hun kind. Coöperatieve Leerstrategieën hebben voordelen voor leerlingen met een speciale onderwijsbehoefte. Niet alleen gaan de schoolresultaten vaak met sprongen vooruit, ze bouwen ook veel meer zelfvertrouwen op. Ze krijgen meer waardering als ze deel uitmaken van een team in plaats van zomaar een leerling in de groep te zijn, vooral als de teamleden geleerd hebben wat ze moeten doen en/of zeggen om ervoor te zorgen dat de leerling zich opgenomen voelt en er aan zijn speciale behoefte wordt voldaan.

Leerlingen die in groepjes werken hebben een beter gevoel over zichzelf, niet alleen omdat er in hun behoefte aan inclusie wordt voorzien, maar ook omdat ze betere schoolresultaten halen. Leerlingen in coöperatieve teams presteren beter dan leerlingen in individualistisch of concurrerend ingestelde groepen. (Kagan D. S., 2010)

De ontwikkeling van coöperatief leren op onze school is dit schooljaar op een studiedag in december verkend. We zien veel antwoorden en kansen in het inzetten van Coöperatieve Leerstrategieën op onze school, zeker als we werken met combinatiegroepen van 3 jaargroepen.

1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen.

Hoe kan de N. -school in N. met Coöperatieve Leerstrategieën het onderwijsaanbod vorm geven, zodanig dat er tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken?

Deelvragen:

1. Wat is voor de N -school het fundament om coöperatief leren vorm te geven?
2. Hoe wordt er op onze school zelfstandig gewerkt?
3. Welke behoeften hebben onze leerlingen tijdens het zelfstandig werken?
4. Op welke manier kunnen we met coöperatieve werkvormen tegemoet komen aan de leerling behoeften?

Door samen met de leerkrachten en leerlingen in onze praktijk te onderzoeken en daarna op onze praktijk af te stemmen verwacht ik een flinke stap te zetten in de schoolontwikkeling van onze kleine basisschool. Een kleine basisschool waarin we het **‘leren doen we samen!’** als onze eigen unieke kwaliteit willen zien en daar de kansen zoeken.

“Het lijkt een beetje op een vergelijking tussen een grote supermarkt in een rijke buurt, met een goed en gevarieerd aanbod en een kleine dorpswinkel, gerund door een echtpaar dat dag en nacht in touw is om het beste voor haar kleine klantenkring te bieden.

Een kleine winkel wordt succesvol wanneer het profiteert van het verschil met de grote supermarkten door uit te gaan van de eigen unieke kwaliteit, hierin kansen zoekt en zich profileert met een ander aanbod ” (Bijker, Boerema, & Louwsma, 2011, p. 24).

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader.

In dit hoofdstuk beschrijf ik het theoretisch kader, toegespitst op mijn onderzoeksvraag en de daarbij horende deelvragen.

2.1 Kleine basisscholen en kansrijke combinatiegroepen.

Tussen sterke en zwakke klassen worden doorgaans grote verschillen gevonden in onderwijsklimaat en in de kwaliteit van de interactie.

Op het moment dat een competente leerkracht de regie in de les heeft, de instructie zo organiseert dat tijdsdruk afneemt en de gewenste interactie tussen leerkracht en leerling en leerlingen onderling ontstaat, zal de leerkracht vanuit ontspanning en positieve verwachtingen een goed onderwijsklimaat kunnen creëren. (Bijker, Boerema, & Louwsma, 2011)

2.2 Zelfstandig werken.

Zelfstandig werken is een onderdeel van klassenmanagement, het ondersteunt het klassenmanagement. Het is een vaardigheid die de kinderen en de leerkracht onder de knie moeten krijgen en het houdt in dat de kinderen gedurende enige tijd zonder de hulp van de leraar werken. Als kinderen goed kunnen samenwerken, kunnen ze beter zelfstandig werken. (Maters & Fransen, 1995)

Bongaards en Sas (2005) zeggen dat zelfstandig werken inhoudt, dat de leerling in staat is zonder hulp taakgericht bezig te zijn.

Van Eijkeren (2008) geeft aan dat leerlingen steeds minder afhankelijk worden van de leerkracht en dat geeft ze zelfrespect en zelfvertrouwen. Je komt tegemoet aan de basisbehoeften competentie en autonomie. Het zelf helemaal doen is het uiteindelijke doel van de opvoeding.

Op de basisschool wordt de ontwikkeling van de zelfstandigheid van kinderen voortgezet. Ze krijgen langzamerhand steeds meer verantwoordelijkheid en worden minder afhankelijk van de hulp van de leerkracht. Ze leren zelf initiatieven te nemen en keuzes te maken, ze leren te werken volgens een plan en leren zelf problemen op te lossen.

We spreken van zelfstandig werken als de leerlingen werken zonder directe begeleiding van de leerkracht. Uitgangspunt is dat ze zo onafhankelijk mogelijk werken van de leerkracht, maar dit betekent niet dat ze ook onafhankelijk werken van elkaar. (Förner & Schouten, 2009)

De verschillende auteurs geven dezelfde betekenis aan zelfstandig werken. De hulp van de leerkracht raakt op de achtergrond en de leerling vindt zelf oplossingen voor zijn problemen. De leerlingen ervaren een gevoel van competentie en autonomie.

Onze werkwijze zelfstandig werken is gebaseerd op de theorie van Förrer en Schouten (2009) die spreken van zelfstandig werken als de leerlingen werken zonder directe

begeleiding van de leerkracht. De leerlingen leren omgaan met uitgestelde aandacht.

Zelfstandig werken betekent niet dat de leerlingen ook onafhankelijk van elkaar werken. Ze kunnen elkaar om hulp vragen, elkaar ondersteunen en met elkaar samenwerken.

Het is een essentieel onderdeel van klassenmanagement. Klassenmanagement heeft invloed op de leerprestaties van leerlingen en staat ten dienste van effectief onderwijs.

Daarom is het noodzakelijk dat leerkrachten goede klassenmanagers zijn.

Voor mijn onderzoek is van belang om te weten dat in een combinatieklas, waar heel veel zelfstandig gewerkt wordt, speciale aandacht moet worden geschonken aan vaardigheden die betrekking hebben op het zelfstandig verwerven van kennis, het zelfstandig opsporen, verwerken en presenteren van informatie en aan vaardigheden die betrekking hebben op de sociale omgang en interacties.

Ook is van belang te weten dat werken in groepen een waardevolle aanvulling is op individueel werk want leerlingen kunnen samen vaak meer dan alleen en leren van elkaar.

Het maken van goede afspraken is belangrijk. Welke regels en routines gelden in de groep is afhankelijk van de opvattingen en stijl van de leerkracht en van de samenstelling van de groep. Het is goed om regelmatig stil te staan bij het waarom en de effectiviteit van regels en routines. Geven de regels en routines concrete aanwijzingen voor het gedrag dat van de kinderen wordt verwacht? (Förrer & Schouten, 2009)

De ervaring leert dat regels en routines het beste worden nageleefd als ze in samenspraak met de leerlingen zijn vastgesteld.

Ik ben het eens met Förrer en Schouten (2009) dat zelfstandig werken een actieve, ondernemende houding vereist van kinderen, die zij alleen kunnen ontwikkelen als ze zich veilig en geaccepteerd voelen. Hierbij hoort een klimaat waarin het vanzelfsprekend is dat je met elkaar samenwerkt en elkaar helpt als dat nodig is, waarin initiatieven worden toegejuicht en waarin je niet bang hoeft te zijn om fouten te maken.

Daarnaast is zelfstandig werken alleen zinvol als kinderen ruimte krijgen om zelf verantwoordelijkheid te dragen. De leerkracht geeft leerlingen ruimte voor initiatief, lost problemen van de leerling niet meteen op, maar stimuleert hen zelf oplossingen te vinden.

Zelfstandige leerlingen voldoen aan een aantal kenmerken. Deze kenmerken geven aan waar de leerkracht zich op moet richten bij het bevorderen van de zelfstandigheid van de leerlingen. (Förrer & Schouten, 2009)

Leenders en Veugelers (2004) stellen dat een te eenzijdige nadruk op de zelfstandigheid en autonomie kan leiden tot individualistisch gedrag. Het kan een serieuze belemmering vormen voor waarde vormend onderwijs, het samen leren nadenken en handelen van leerlingen in sociale contexten. Daarvoor zijn interactie, dialoog en het op elkaar betrokken zijn noodzakelijk.

Er dient een evenwicht te zijn tussen de persoonlijke ontwikkeling (autonomie en kritisch denken) en de sociale ontwikkeling en emancipatie.

Stevens (2011) benoemt drie basisbehoeften van leerlingen.

Relatie; de leerling weet dat hij erbij hoort, voelt zich geaccepteerd, veilig en welkom.

Competentie; de leerling ontdekt dat hij de taken aankan, dat hij steeds meer aankan.

Autonomie; de leerling weet dat hij (voor een deel) zijn leergedrag kan sturen.

Leerkrachten die aan de basisvoorwaarden willen voldoen stemmen hun didactisch, pedagogisch en organisatorisch handelen er op af. Op die manier wordt onderwijs vorm gegeven waarin leerlingen gemotiveerd zijn om aan het werk te gaan en waarvan ze uiteindelijk optimaal profiteren. (Stevens & Bors, 2011)

2.3 Coöperatieve leer strategieën.

Jaren geleden zijn binnen onze stichting alle scholen in meer of mindere mate met coöperatieve werkvormen gaan werken. Deze ontwikkeling is begeleid door onze schoolbegeleidingsdienst. Zij hebben gekozen voor en zich geschoold in de coöperatieve leer strategieën van Dr. Spencer Kagan.

Ik vind dit een goede keuze omdat je met deze methode geen coöperatieve lessen geeft maar coöperatieve leer strategieën inbouwt als onderdeel van elke les.

Door de theorie en de praktijk verder op elkaar af te stemmen kunnen we deze methode intensiveren.

Kagan (2010) geeft aan dat als we leerlingen willen uitrusten met de juiste vaardigheden voor succes, we hen een liefde voor leren mee moeten geven. Dat kan door de opbouw van een goede sfeer in de groep met klasbouwers, teambouwers en Energizers.

Voor mijn onderzoek is van belang om te weten dat de functie van klasbouwers is dat de groepsgenoten elkaar beter leren kennen, accepteren en waarderen. Ze hebben het gevoel dat ze ergens deel van uit maken en erbij horen. Teambouwers zorgen ervoor dat de teamleden elkaar kennen, mogen en accepteren. Ze ontwikkelen een teamidentiteit, ze

krijgen het gevoel dat ze erbij horen en zijn daardoor bereid elkaar te helpen. Ze krijgen een band met elkaar.

Volgens Kagan (2010) betekenen coöperatieve leer strategieën een verrijking voor alle leerlingen. Ze leren sociale vaardigheden zoals leiding geven, teamwerk, luisteren, anderen naar waarde schatten, andere standpunten respecteren en vaardigheden om conflicten op te lossen.

Voor mijn onderzoek is van belang om te weten dat coöperatieve leer strategieën ook zorgen voor een krachtig middel om de hogere denkvaardigheden te ontwikkelen en dat dat in het bijzonder geldt voor de heterogene groep. Didactische structuren voor beheersing stimuleren bij leerlingen het bouwen aan hun kennisbasis, hun vermogen om belangrijke feiten en informatie onmiddellijk naar boven te halen.

Kagan (2010) spreekt over interactie die plaatsvindt tussen leerlingen met verschillende standpunten. Dat brengt iedere leerling naar een hoger denkniveau, meer dan wanneer ze alleen zouden werken.

Ik ben het eens met Kagan (2010) dat het gebruik van coöperatieve leer strategieën tevens betekent dat de leerlingen worden klaargestoomd voor de echte wereld. De nadruk op teamwerk in steeds meer werksituaties betekent dat het onderwijs eveneens de nadruk moet leggen op samen leren en niet uitsluitend op zelfstandig leren.

De inzet van Coöperatieve leer strategieën verbetert de categorieën schoolresultaten, gelijke kansen, persoonlijke en interpersoonlijke vaardigheden, communicatieve vaardigheden, versterkt de categorieën gevoel van eigenwaarde en zelfdiscipline, motivatie, cognitieve ontwikkeling en vermindert de categorie ordeproblemen. (Kagan, 2010)

Samenwerkend leren is een vernieuwingsaspect waarvan de effectiviteit in wetenschappelijk onderzoek is bewezen. Leerlingen van tijd tot tijd in kleine groepjes laten werken is gunstig voor de opbrengst van onderwijs, zo blijkt uit wetenschappelijke onderzoeken vanaf de jaren zeventig. (Johnson et al., Scheerens & Bosker, Walberg, Marzano, Gaddy & Dean, & Walberg & Paik, 1989)

Onderzoekers oordelen sinds jaar en dag bijzonder positief over de effecten van groepswork, maar waarschuwen voor eenzijdigheid en overdrijving.

(www.daltonplan.nl/uploads/media/Bezwaren_tegen_vernieuwing)

Voor mijn onderzoek is het van belang om rekening te houden met eenzijdigheid en overdrijving.

2.4 Leiding geven aan veranderingen.

Het uitgangspunt van Senge (1992) is dat een bedrijf in alle geledingen en op alle niveaus moet leren en wel in de betekenis van ontwikkeling, verandering, vernieuwing.

De belangrijkste is systeemdenken: het leren zien van onderlinge verbanden, trends en krachten die verandering op gang brengen.

Mijn werkwijze in mijn onderzoek is gebaseerd op de theorie van Verbiest (2012) want hij legt het accent meer op processen. Hoge opbrengsten en een goed en aangenaam leerklimaat vragen de collectieve inspanning van het team.

Ik ben het met Verbiest (2012) eens dat goed onderwijs afhankelijk is van de mate waarin leerkrachten als team samen werken en samen leren en dat het gedijt bij de ontwikkeling van scholen als professionele leergemeenschappen. Het gaat om samen werken en samen leren vanuit gedeelde opvattingen over leren en onderwijs. In de school ziet men die capaciteit als teamleden en schoolleiding de visie van de school delen en realiseren. Het voertuig is de reflectieve dialoog tussen de professionals over hun handelen in de klas en hun onderwijs. Men deelt en evalueert samen informatie en werkt samen in het plannen, oplossen van problemen en verbeteren van het leren van leerlingen. Leerkrachten stellen hun functioneren en hun werk in de klas open voor collega's, zodat mogelijkheden ontstaan voor onderzoek en reflectie met elkaar. (Verbiest 2012)

In de periode van verdiepen in bovenstaande theorie, hoorde en las ik verschillende keren over het boek van Pasi Sahlberg (2011), *Finnish Lessons*.

Door de enthousiaste verhalen van anderen en herkenning bij wat ik aan het lezen was werd ik nieuwsgierig. Als directeur van onze basisschool heb ik te maken met het verbeteren van onderwijsbeleid. Ik herken helaas dat dat wordt gestimuleerd met meestal meer concurrentie, standaardisatie, toetsen en een zakelijk verantwoordingsbeleid.

De succesvolle Finse weg is de weg van samenwerking, persoonlijk leren, gelijkwaardigheid en professionaliteit.

Het is een andere manier van verbetering van kwaliteit van onderwijs op scholen, heeft raakvlakken met professionele leergemeenschappen en is inspirerend om op nieuwe manieren over onderwijs na te denken. Het is echter ook een waarschuwing om zomaar pedagogische ideeën uit Finland te kopiëren en te implementeren.

De gelezen artikelen en literatuur over Coöperatieve Leer strategieën en het Finse onderwijs hebben mij het beeld gegeven van breed gedragen, onderzochte en bewezen onderwijsvernieuwingen. Dit maakte mij nieuwsgierig naar de mening en bevindingen van mensen met enige buitenlandse ervaring met bovengenoemde onderwerpen. (zie bijlage 11 en 12)

Dit heeft geresulteerd in een vragenlijst m.b.t. zelfstandig werken en coöperatief leren, voor een ouder die vanuit het Belgische onderwijs op onze school gekomen is (bijlage 11) en een vragenlijst m.b.t. het Finse onderwijs voor een student die heeft deelgenomen aan een uitwisselingsprogramma met een Finse school. (bijlage 12)

Beide hebben toestemming gegeven voor de toevoeging van hun antwoorden in mijn PGO.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk wordt de opbouw van het onderzoek beschreven. Het type onderzoek en doel wordt uitgewerkt in paragraaf 3.1.

Paragraaf 3.2 maakt duidelijk welke onderzoeksmethoden worden ingezet om antwoorden te vinden op de deelvragen. De ethiek, validiteit en betrouwbaarheid van de verkregen data tenslotte, worden belicht in paragraaf 3.3.

3.1 Type onderzoek en doel.

Het onderzoek past binnen het interpretatieve onderzoeksparadigma omdat het tot doel heeft de subjectieve, menselijke ervaring van een bepaalde situatie te verhelderen en te begrijpen.

Er is gekozen voor een deductieve benadering van het onderzoek, waarbij na het verwerven van kennis, het praktijkonderzoek is vormgegeven.

Vanuit de theoretische invalshoeken worden de belangrijkste begrippen en gedachtegangen geselecteerd en vertaald in vragen en bespreekpunten. Aan de hand van deze selectie wordt gestructureerd het onderzoeksverslag uitgewerkt.

Er is gekozen voor actieonderzoek omdat dit een goede strategie kan zijn voor onderwijsgevendenden of andere professionals die de eigen beroepspraktijk willen onderzoeken met het doel deze te verbeteren. (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011)

Dit sluit aan bij mijn onderzoeksvraag hoe wij op onze school met de inzet van Coöperatieve Leer strategieën het onderwijsaanbod vorm kunnen geven, zodanig dat er tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken'. Actieonderzoek wordt vaak gekenmerkt door een 'emergent design': tijdens het onderzoek wordt, op basis van kritische reflectie, onvoorziene uitkomsten, onverwachte ontwikkelingen, specifieke kenmerken van de context of de inbreng van participanten, bijgesteld of nieuwe wegen ingeslagen. (De Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011)

Tijdens mijn onderzoek konden bijstellingen plaatsvinden.

3.2 Onderzoeksmethoden.

Per deelvraag verantwoord en motiveer ik de onderzoek vorm, gebruikte methode(n), middelen en instrumenten en geef ik aan hoe ik data heb verzameld, geanalyseerd en vastgelegd.

De data leiden uiteindelijk naar het antwoord op de onderzoeksvraag.

3.2.1 Deelvraag1.

- Wat is voor de N.-school het fundament om coöperatief leren vorm te geven?

Het onderzoek is gestart met verdiepend literatuuronderzoek naar het belang van coöperatief leren om een breder inzicht te ontwikkelen en de koppeling naar onze praktijk te maken. Aanvullend is gebruik gemaakt van documentonderzoek om de kwaliteit van het onderzoek te versterken.

Hiervoor zijn de volgende documenten gebruikt: de schoolgids van de stichting, de schoolgids van onze school, het schoolplan, het strategisch beleidsplan van de stichting, het zorgplan van het samenwerkingsverband WSNS, het wenselijk competentieprofiel leerkracht op een kleine basisschool binnen onze stichting, de krimpnota.

Dit zijn de documenten die het leerkracht handelen op onze school richting geven m.b.t. visie en missie, competenties, werkwijze en als leidraad fungeren bij het opstellen van het schoolplan en de jaarplannen.

De documenten zijn onderzocht op categorieën, ten behoeve van legitimatie, goede redenen om op onze school coöperatief leren vorm te geven. (bijlage 1 en bijlage 8 januari) De resultaten zijn verwerkt in een kwantitatieve analyse en in een tabel in een oogopslag te zien.

3.2.2 Deelvraag 2.

- Hoe wordt er op onze school zelfstandig gewerkt?

Kallenberg (2007) geeft aan datgene vast te stellen dat je wilt weten. Het klassenmanagement, de rol van de leerkrachten en de leerlingen bij het zelfstandig werken op onze school is in kaart gebracht met behulp van een schriftelijke vragenlijst.

De vragenlijst werd voorzien van een informatieve notitie (Kallenberg 2007) om leerkrachten een beeld te geven van het onderzoek. (zie bijlage 3)

De vragenlijst heb ik gebruikt omdat ik de vragen eenduidig kon stellen. Door literatuurstudie en de bestaande werkwijze 'zelfstandig werken' wist ik wat ik wilde achterhalen over klassenmanagement, de rol van de leerlingen, de rol van de leerkrachten. (Förre & Schouten, 2009)

De bestaande werkwijze is in het verleden opgezet op basis van boeken van deze schrijvers. Ik koos ervoor om de lijnen praktijk en theorie op deze manier dicht bij elkaar te brengen.

Ook bood de vragenlijst de mogelijkheid om in relatief korte tijd informatie te verkrijgen van de leerkrachten van groep 1-2, 3-4, 5-6 en 7-8.

De opzet van de vragenlijst heb ik voorgelegd aan een critical friend uit het werkveld en de critical friends van de studiegroep. Aanbevelingen en opmerkingen zijn in de uiteindelijke vragenlijst verwerkt.

Verreweg de meeste vragen waren gesloten vragen zodat ik de antwoord categorieën (waarbij de respondenten wel steeds voor een richting moesten kiezen) van te voren, op basis van de bestudeerde literatuur en de bestaande werkwijze, vast kon stellen.

Open vragen zijn toegevoegd om inzicht te krijgen in beweegredenen of om een antwoord te kunnen verhelderen.

De antwoorden op open vragen zijn verwerkt in een kwalitatieve analyse. Na selectie van de belangrijkste begrippen en gedachtegangen rondom klassenmanagement, de rol van leerkrachten en leerlingen en de vertaling ervan in vragen, is het verslag achteraf opgebouwd aan de hand van die selectie.

Gesloten vragen zijn verwerkt in een kwantitatieve analyse. Overeenkomstige antwoorden werden geturfd in een tabel of verwerkt in een diagram en zijn zo in een oogopslag te zien. Een member check is ingezet om de resultaten terug te koppelen en te achterhalen of het een geldige en juiste weergave was.

Na deze member check is op advies van respondenten de oorspronkelijk geplande onderzoeksmethode , observatie in de groep met behulp van een kijkwijzer, ingezet bij deelvraag 4.

(zie bijlage 8)

3.2.3 Deelvraag 3.

- Welke behoeften hebben de leerlingen tijdens het zelfstandig werken?

Kallenberg (2007) geeft aan dat aandacht voor de diagnose en evaluatie van de praktijkvraag van belang is.

Ervaringen, meningen, wensen en behoeften van leerlingen heb ik in kaart gebracht met behulp van een vragenlijst voor alle leerlingen van groep 6, 7 en 8 en een interview met een beperkt aantal leerlingen uit genoemde groepen.

Alle ouders zijn hierover geïnformeerd via een informatiebrief. (Bijlage 2)

De opzet van de vragenlijst heb ik voorgelegd aan de leerkracht van groep 7-8 en zijn tips heb ik in de uiteindelijke vragenlijst verwerkt.

De vragenlijst werd gebruikt omdat vragen eenduidig gesteld konden worden en tevens de mogelijkheid bood om in relatief korte tijd informatie te verkrijgen van alle leerlingen van groep 6, 7 en 8.

Verreweg de meeste vragen waren gesloten vragen waarbij de respondenten wel steeds voor een richting moesten kiezen om kleur te bekennen en enkele open vragen zijn

toegevoegd om inzicht te krijgen in beweegredenen of om een antwoord te kunnen verhelderen. (bijlage 5)

Na literatuurstudie en selectie van de belangrijkste begrippen en gedachtesgangen rondom kenmerken van zelfstandige leerlingen en de behoeften van leerlingen, is het verslag achteraf opgebouwd aan de hand van die selectie.

De gesloten vragen zijn verwerkt in een kwantitatieve analyse en overeenkomstige antwoorden werden verwerkt in een staafdiagram en in een tabel gezet. Percentages zijn in een oogopslag te zien.

De antwoorden op de open vragen zijn kwalitatief verwerkt en aan de hand van een code boom per thema geclusterd.

Een member check in groep 6, 7 en 8 is ingezet om de resultaten terug te koppelen en te achterhalen of het een geldige en juiste weergave was en daarna zijn per groep twee leerlingen uitgenodigd voor een interview. (zie bijlage 6)

Ik heb gekozen voor open vragen in een combinatie van een gestructureerd interview en een semi gestructureerd interview om:

- Antwoorden aan de gesprekspartners te ontlokken die bepaalde verschijnselen, die ik heb vastgesteld na de vragenlijst voor de leerkrachten en de vragenlijst voor de leerlingen, kunnen verhelderen.
- Inzicht te krijgen in diepere achtergronden en beweegredenen.

De antwoorden zijn kwalitatief in een samenvatting verwerkt en aan de geïnterviewde leerlingen voorgelegd ter goedkeuring. (zie bijlage 6)

3.2.4 Deelvraag 4.

- Op welke manier kunnen we met coöperatieve werkvormen tegemoet komen aan de leerling behoeften?

In de uitvoering van het praktijkgericht onderzoek heb ik me laten inspireren door de werkwijze van een professionele leergemeenschap.

In een professionele leergemeenschap deelt en evalueert men samen informatie en werkt men samen in het plannen, oplossen van problemen en verbeteren van het leren van leerlingen. (Verbiest 2012)

Een focusgroep (waarbij het gaat om onderzoek met mensen in plaats van onderzoek naar mensen) heeft zich gericht op de ontwikkeling van nieuwe kennis en het genereren van nieuwe ideeën.

Deze focusgroep, bestaande uit de leerkracht van groep 7-8, de leerkracht van groep 5-6 en mijzelf, heeft interventies afgesproken en een kijkwijzer opgesteld. Met behulp van observaties door de leerkrachten, bij elkaar in de groep, aan de hand van een kijkwijzer

werd op deze interventies in een reflectieve dialoog (bijlage 9) gereflecteerd. Dit is vastgelegd in het logboek. (bijlage 8)

Op onze school is het gebruikelijk om op deze manier van en met elkaar te leren.

Data zijn kwantitatief geanalyseerd in een tabel en zo in een oogopslag te zien.

Vervolgonderzoek, gekoppeld aan studiedagen voor het hele team, wordt voor het nieuwe schooljaar overwogen.

3.3 Betrouwbaarheid, validiteit, triangulatie en ethiek.

De onderzoeksvraag is mede uit het team gekomen. Het is voor de leerkrachten duidelijk wat ik wil onderzoeken en zij hebben hun toestemming gegeven.

Voordat het onderzoek startte, besprak ik met de leerlingen van groep 6, 7 en 8 wat ik wil onderzoeken, waarom ik dat wil, wat ik van hen verwacht en wat zij van mij konden verwachten. De leerkrachten waren hierbij aanwezig en ik heb aan hen allen toestemming gevraagd voor het verzamelen en gebruiken van gegevens.

De deelnemers zullen niet bij naam genoemd worden in het onderzoek.

Ook heb ik verteld wat er met de gegevens gebeurt, wat ik met de uitkomsten ga doen, hoe ik hen hiervan op de hoogte stel en zijn de ouders via een informatiebrief geïnformeerd. (bijlage 2)

De onderzoeksactiviteiten heb ik zo georganiseerd dat ordeverstoring geminimaliseerd werd en ik bleef open en transparant in wat ik ging doen.

De resultaten zijn steeds tijdig aan de onderzoeksgroep terug gekoppeld, om met hen na te gaan of ze goed geïnterpreteerd waren. Ik vroeg hen daarbij om feedback en ik draag er zorg voor dat alle betrokkenen actief deelnemen aan de eindrapportage (mede door het inzetten van een coöperatieve werkvorm).

De eindrapportage en het onderzoek wordt gepresenteerd aan de leerkrachten en aan de leerlingen van groep 6, 7 en 8.

Het team van onze school is zeer gemotiveerd om met coöperatief leren aan de slag te gaan. De inzet van coöperatieve werkvormen kan ons helpen bij het tegemoet komen aan leerling behoeften bij zelfstandig werken. Dit vinden we erg belangrijk omdat in de nabije toekomst onze combinatiegroepen bestaan uit minimaal 3 jaargroepen.

Doordat er met behulp van verschillende onderzoeksmethoden antwoord werd verkregen op de 4 deelvragen is er sprake van validiteit.

Door gebruik te maken van verschillende onderzoeksmethoden werd er vanuit verschillende invalshoeken gekeken, waardoor er gesproken kan worden van triangulatie. De vragenlijsten en interviews werden vooraf samengesteld. Ook de kijkwijzer bij de

observaties werd vooraf, samen met leerkrachten, gemaakt en is gericht op concrete waarnemingen. De betrouwbaarheid van het onderzoek is hierdoor gewaarborgd.

Hoofdstuk 4 Data analyse en resultaten.

In dit hoofdstuk worden de data uit het onderzoek gepresenteerd. Er wordt in chronologische volgorde van de deelvragen een analyse gegeven.

4.1 Document onderzoek

Deelvraag1.

Het antwoord op de vraag van legitimatie, goede redenen om coöperatief leren op onze school vorm te geven is verkregen door verdiepend literatuur- en documentenonderzoek en verwerkt in een tabel.

De documenten zijn op categorieën, genoemd in hoofdstuk 2, onderzocht.

Het aantal verwijzingen naar aansluiting bij de visie en de ontwikkelingen binnen onze school, onze stichting en het samenwerkingsverband is in onderstaande tabel weergegeven.

Voor de complete uitwerking verwijs ik naar bijlage 1.

Documenten onderzoek		NAAM DOCUMENTEN						
		schoolgids stichting	schoolgids school	schoolplan	strategisch beleidsplan stichting	zorgplan samenwerkings verband	competentie profiel leerkracht	krimpnota
INZET COOPERATIEVE LEERSTRATEGIEËN	verbetering schoolresultaten		2	3	1		1	2
	verbetering gelijke kansen		3	4	1	1	2	1
	verbetering persoonlijke en interpersoonlijke vaardigheden	1	6	8	2	3	7	1
	verbetering communicatieve vaardigheden		4	3	2	1	2	1
	versterken gevoel van eigenwaarde en zelfdiscipline	2	4	8	1	2	3	1
	versterken motivatie	2	2	2	1	1	2	1
	verminderen orde problemen		1	1	2		1	1
	versterken cognitieve ontwikkeling	2	4	3	1		3	2

4.2 Vragenlijst voor leerkrachten

Deelvraag 2.

Het antwoord op de vraag hoe er op onze school zelfstandig wordt gewerkt is verkregen door een vragenlijst voor leerkrachten. (bijlage 3)

Deze vragenlijst is opgesteld aan de hand van theorie van Förrer en Schouten (2009) en onze bestaande werkwijze.

Van de leerkrachten vulde 75% de vragenlijst in. Dit heeft geresulteerd in gegevens over hoe er op onze school zelfstandig gewerkt wordt.

Deze gegevens zijn kwantitatief verwerkt in een tabel en in een schijfdiagram.

Voor de complete uitwerking van gegevens verwijs ik naar bijlage 4.

VRAGENLIJST LEERKRACHTEN	ja	nee	anders
Klassenmanagement			
1. Er komen meerdere vormen van zelfstandig werken voor	3		
2. Alle N-schoolregels voor zelfstandig werken worden gebruikt	2	1	
3. De stoplichtkleuren worden gebruikt	3		
4. De stoplichtkleuren worden volledig gebruikt	2	1	
5. De regels zijn effectief	3		
6. De regels voor zelfstandig werken zijn zichtbaar gemaakt in de groep	2	1	
7. De lln. mogen elkaar om hulp vragen tijdens het zelfstandig werken	3		
8. Er gelden regels, volgens eerder gemaakte afspraken, voor het elkaar om hulp vragen	3		
9. De leerlingen mogen in de klas zelfstandig werken	2	1	
10. De leerlingen mogen op alle werkplekken in de school zelfstandig werken	1	2	
11. De leerlingen mogen op een aantal werkplekken in de school zelfstandig werken	2	1	
12. Alle spullen en materialen liggen op vaste plekken	3		
13. Er wordt vijf minuten van tevoren aangekondigd dat het tijd is om te stoppen	3		
Rol van de leerkrachten			
1. De leerkracht hanteert meerdere vormen van zelfstandig werken	3		
2. De leerkracht stimuleert lln. om zelf oplossingen te vinden	3		
3. De leerkracht reflecteert regelmatig met de lln. op het proces zelfstandig werken	3		
4. De leerkracht reflecteert regelmatig met de lln. op de producten van het zelfstandig werken	3		
5. De leerkracht geeft lln. ruimte om zelf verantwoordelijkheid te dragen	3		
6. De leerkracht observeert tijdens het zelfstandig werken	3		
7. De leerkracht geeft tijdens het zelfstandig werken extra instructie aan een leerling, groepje lln. of de andere combinatiegroep	3		
8. De leerkracht zet cooperatieve leerstrategieën in	1	2	
9. De leerkracht ziet tijdens het zelfstandig werken deels onze visie terug	3		
Rol van de leerlingen			
1. De lln. voeren na de instructie zelfstandig allemaal dezelfde opdracht uit die aansluit bij de voorgaande instructie	3		
2. De lln. werken aan een aantal opdrachten die ze in een bepaalde volgorde moeten uitvoeren waarbij wordt gedifferentieerd in tijd	3		
3. De lln. werken aan een dag- of weektaak en plannen zelf	3		
4. De lln. mogen elkaar om hulp vragen	3		
5. De lln. hebben ruimte om zelfverantwoordelijkheid te dragen	3		
6. De lln. reflecteren regelmatig met de leerkracht op het proces zelfstandig werken	3		
7. De lln. reflecteren regelmatig met de leerkracht op de producten van zelfstandig werken	3		

De mate van tevredenheid, waarin de lln. van hun groep voldoen aan 9 kenmerken van een zelfstandige leerling, wordt door de drie leerkrachten:

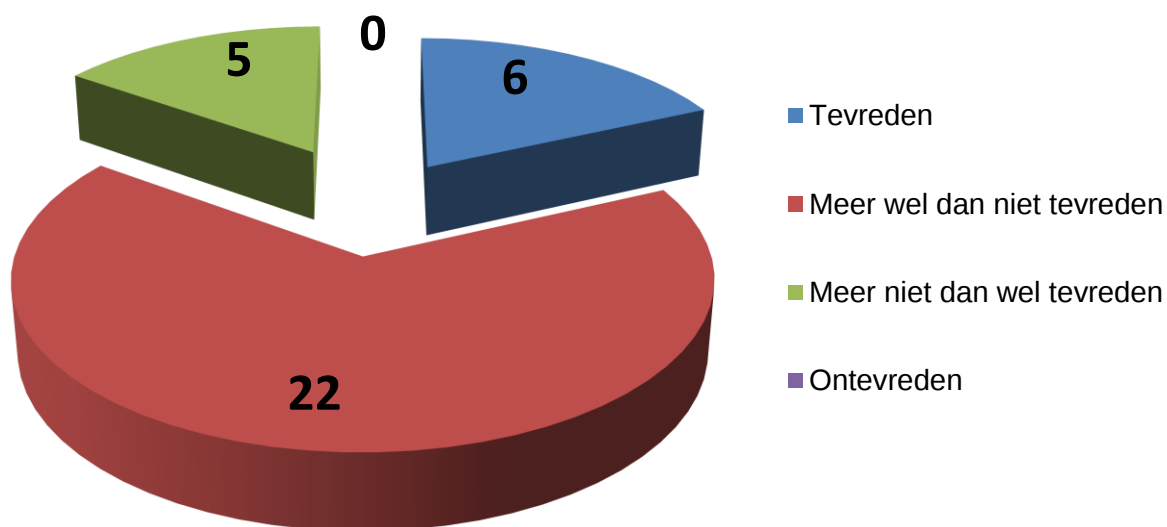
22 Keer met (meer wel dan niet-) tevreden aangegeven.

3 Keer wordt (door verschillende leerkrachten) meer niet dan wel tevreden aangeven.

1 Keer wordt door twee leerkrachten meer niet dan wel tevreden aangegeven.

Geen enkele keer met ontevreden aangegeven.

Mate van tevredenheid waarin de zelfstandige leerling voldoet aan de 9 kenmerken

4.3 Vragenlijst voor leerlingen

Deelvraag 3

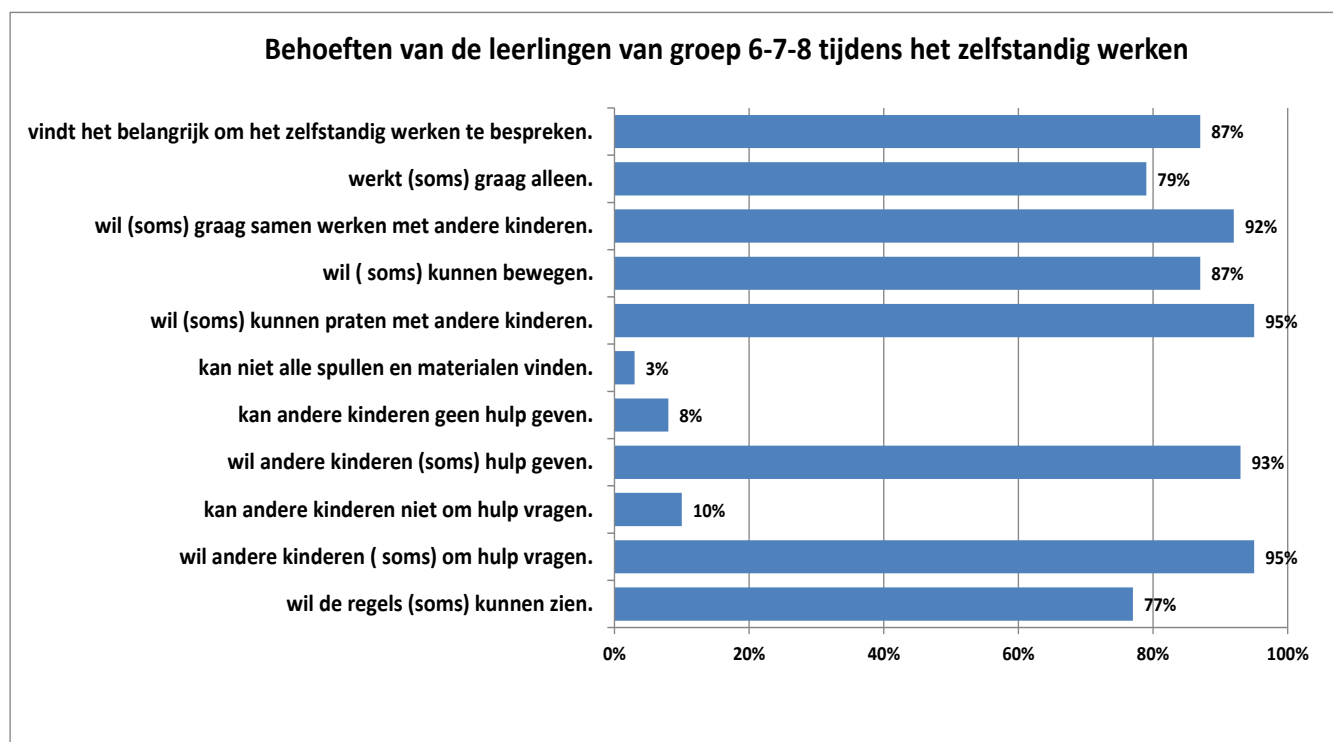
Ervaringen, meningen, wensen en behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken heb ik in kaart gebracht met behulp van een vragenlijst voor alle leerlingen van groep 6, 7 en 8.

Resultaten werden verwerkt in diagrammen en in een tabel gezet.

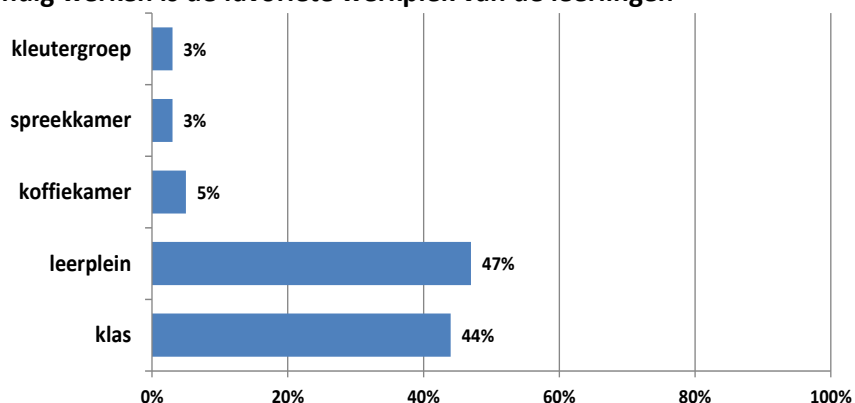
Voor de complete uitwerking van gegevens verwijs ik naar bijlage 5.

Vragenlijst.

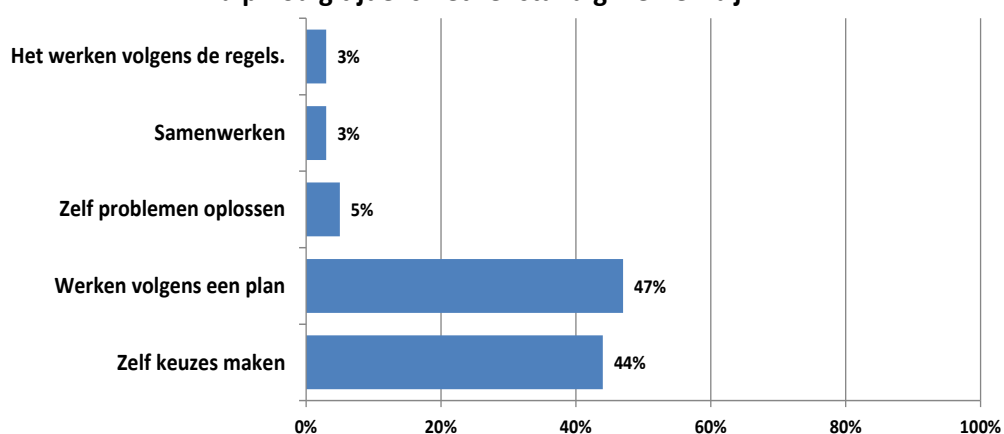
nr	Vragenlijst leerlingen tabel	ja	soms	nee		ja	soms	nee
1	Tijdens het zelfstandig werken weet ik wat de regels zijn.	35	4	0	39	90%	10%	0%
2	Tijdens het zelfstandig werken wil ik de regels kunnen zien.	13	17	9	39	33%	44%	23%
3	Tijdens het zelfstandig werken wil ik andere kinderen om hulp vragen.	10	27	2	39	26%	69%	5%
4	Tijdens het zelfstandig werken kan ik andere kinderen om hulp vragen.	18	17	4	39	46%	44%	10%
5	Tijdens het zelfstandig werken wil ik andere kinderen hulp geven.	24	12	3	39	62%	31%	8%
6	Tijdens het zelfstandig werken kan ik andere kinderen hulp geven.	36	0	3	39	92%	0%	8%
7	Tijdens het zelfstandig werken weet ik wat ik moet doen.	39	0	0	39	100%	0%	0%
8	Tijdens het zelfstandig werken kan ik alle spullen en materialen vinden.	29	9	1	39	74%	23%	3%
9	Tijdens het zelfstandig werken wil ik kunnen praten met andere kinderen.	6	31	2	39	15%	79%	5%
10	Tijdens het zelfstandig werken wil ik kunnen bewegen.	14	20	5	39	36%	51%	13%
12	Tijdens het zelfstandig werken wil ik graag samen werken met andere kinderen.	17	19	3	39	44%	49%	8%
13	Tijdens het zelfstandig werken werk ik graag alleen.	6	25	8	39	15%	64%	21%
14	Tijdens het zelfstandig werken voel ik me veilig en prettig.	32	7	0	39	82%	18%	0%
15	Tijdens het zelfstandig werken denk ik dat ik mijn werk kan maken.	32	7	0	39	82%	18%	0%
16	Tijdens het zelfstandig werken weet ik dat ik fouten mag maken.	32	7	0	39	82%	18%	0%
17	Tijdens het zelfstandig werken voel ik me verantwoordelijk voor mijn werk.	33	6	0	39	85%	15%	0%
20	Ik vind het belangrijk om het zelfstandig werken te bespreken	34	0	5	39	87%	0%	13%
25	Ik wil meedoen met een interview door juf Willeke	37	0	2	39	95%	0%	5%

Tijdens het zelfstandig werken is de favoriete werkplek van de leerlingen

Hulp nodig tijdens het zelfstandig werken bij

	Vanuit competentie	Vanuit relatie	Vanuit autonomie	Vanuit anders
21. Redenen voor wat kinderen van zelfstandig werken vinden	15%	23%	46%	17%
22. Redenen voor wat kinderen bij het zelfstandig werken op onze school goed vinden:	5%	24%	26%	43%
23. Redenen voor verbeteringen bij het zelfstandig werken op onze school:		10%		89%
24. Redenen waarom we volgens de leerlingen op onze school zelfstandig werken:	58%	12%	3%	30%

4.3.1 Interview

Door de inzet van een interview met een beperkt aantal leerlingen uit genoemde groepen heb ik bepaalde verschijnselen uit de vragenlijst verhelderd en inzicht gekregen in diepere achtergronden en beweegredenen.

De antwoorden zijn kwalitatief in een samenvatting verwerkt.

Voor de complete uitwerking van gegevens verwijs ik naar bijlage 6.

Bij het zelf problemen oplossen kan hulp gegeven worden door andere leerlingen.

Afspraken en regels waarvan iedereen op de hoogte is zijn ook ondersteunend. Als tips worden genoemd het op oranje zetten van het stoplicht in de klas en de inzet van coöperatieve werkvormen.

Voor het bespreken van het (proces en product) van zelfstandig werken geldt dat weten begrijpen is zowel in de relatie leerling-leerkracht als in de relatie leerling-leerling.

De leerlingen hebben veel tips om verbeteringen aan te brengen in het houden aan de regels en routines.

De planning van taken door de leerlingen verloopt goed, mede door de rode draad in de school in het werken met het takenblad.

Om er voor zorgen dat veel kinderen het zelfstandig werken op onze school (heel) leuk of gewoon blijven vinden geven de leerlingen veel tips.

De leerlingen denken dat kinderen het zelfstandig werken goed georganiseerd vinden als het takenblad duidelijk is en er strenger op de regels wordt gelet.

Verder willen de leerlingen leren dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun werk en ook hoe ze daarbij kunnen samenwerken waarbij ze de rode draad in de school als bevorderlijk zien. Ze willen samen werken en ook alleen, om verschillende redenen vanuit relatie, autonomie en competentie.

4.4 Observatie met behulp van kijkwijzer

Deelvraag 4

Het tegemoet kunnen komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken met inzet van coöperatieve leerstrategieën is in kaart gebracht met 6 observaties van 2 leerkrachten in elkaars groep (zie bijlage 8) aan de hand van een kijkwijzer. (zie bijlage 7)

Opmerking hierbij: gezien de beperkte tijd is het een aanzet tot het formuleren van een antwoord op deelvraag 4.

Voor de complete uitwerking van gegevens verwijs ik naar bijlage 10.

Kijkwijzer: Tegemoet komen aan leerling behoeften bij het zelfstandig werken met inzet coöperatieve leer strategieën. Datum: 22- 4-'13

Tijdens de observatie: Scoor de onderstaande items door een kruisje te zetten in het vakje dat het meest overeenkomt

1 = komt niet voor, 2 = komt af en toe voor, 3 = komt vaak voor, 4 = altijd

Na de observatie: Indien het item een actiepunt is, zet je een kruisje in het vakje van de laatste kolom.

Observeerbaar gedrag	1	2	3	4		AP
1.de leerlingen zien de regels van het zelfstandig werken	3x			3x		3x
2. de leerlingen vragen elkaar om hulp	1x		4x	1x		
3. de leerlingen kunnen elkaar hulp geven				6x		
4. de leerlingen praten				6x		
5. de leerlingen bewegen	1x	1x	3x	1x		
6. de leerlingen kiezen een werkplek		6x				
7. de leerlingen werken samen				6x		
8. de leerlingen werken alleen	5x	1x				6x
9. de leerlingen zijn vaardig in het samenwerken				6x		
10. de leerlingen vragen hulp bij het oplossen van problemen		2x	3x	1x		
11. de leerlingen bespreken het zelfstandig werken met de leerkracht of leerlingen	5x	1x				3x
12. de leerlingen kunnen hun leergedrag zelf sturen			4x	2x		
13. er is orde en rust volgens de regels				6x		
14. er zijn competentie kansen; de leerlingen ontdekken dat ze de taken die ze moeten doen, kunnen doen, dat ze steeds meer aankunnen.				6x		

Komt niet voor: 15x

Komt af en toe voor: 11x

Komt vaak voor: 14x

Altijd: 44x

3 items worden als actiepunt aangekruist.

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding.

In mijn onderzoek stond de volgende vraag centraal:

‘Hoe kan onze school met Coöperatieve Leerstrategieën het onderwijsaanbod vorm geven, zodanig dat er tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken?’

In dit hoofdstuk staan allereerst de conclusies op de deelvragen die ik ondersteun met de theorie zoals die beschreven staat in hoofdstuk 2.

Vervolgens worden de conclusies gebruikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden en aanbevelingen te doen.

5.2 Conclusies.

Deelvraag 1: Wat is voor onze school het fundament om coöperatief leren vorm te geven?

In het documentonderzoek heb ik documenten onderzocht die het leerkracht handelen op onze school richting geven m.b.t. visie en missie, competenties, werkwijzen en leidraad zijn bij het opstellen van het schoolplan en de jaarplannen. De onderwerpen verbetering van schoolresultaten, gelijke kansen, persoonlijke en interpersoonlijke vaardigheden, communicatieve vaardigheden, versterking van gevoel van eigenwaarde en zelfdiscipline, motivatie, cognitieve ontwikkeling en vermindering van ordeproblemen worden, vaak meerdere malen, genoemd.

Uit de literatuurstudie coöperatieve leerstrategieën van Kagan (2010) blijkt de inzet van coöperatieve leerstrategieën de schoolresultaten, de gelijke kansen, de persoonlijke en interpersoonlijke vaardigheden en de communicatieve vaardigheden te verbeteren, het gevoel van eigenwaarde en zelfdiscipline, de motivatie en de cognitieve ontwikkeling te versterken en ordeproblemen te verminderen.

Bij goed onderwijs gaat het volgens Verbiest (2012) om samen leren en samen werken vanuit gedeelde opvattingen over leren en onderwijs.

Uit de analyse van mijn documentonderzoek komt naar voren dat er goede redenen zijn om coöperatief leren op onze school vorm te geven, dat we met de inzet van coöperatieve leerstrategieën werken vanuit gedeelde opvattingen over leren en onderwijs.

Deelvraag 2: Hoe wordt er op onze school zelfstandig gewerkt?

Onze werkwijze zelfstandig werken is gebaseerd op de theorie van Förrer en Schouten (2009) die spreken van zelfstandig werken als de leerlingen werken zonder directe

begeleiding van de leerkracht. De leerlingen leren omgaan met uitgestelde aandacht.

Zelfstandig werken betekent niet dat de leerlingen ook onafhankelijk van elkaar werken. Ze kunnen elkaar om hulp vragen, elkaar ondersteunen en met elkaar samenwerken. Op onze school komen meerdere vormen van zelfstandig werken voor.

Volgens Förrer en Schouten (2009) is zelfstandig werken een essentieel onderdeel van klassenmanagement, heeft klassenmanagement invloed op de leerprestaties van leerlingen en staat het ten dienste van effectief onderwijs. Daarom is het noodzakelijk dat leerkrachten goede klassenmanagers zijn.

Uit de theorie blijkt dat het maken van goede afspraken belangrijk is. Welke regels en routines gelden in de groep, is afhankelijk van de opvattingen en stijl van de leerkracht en van de samenstelling van de groep. Uit de analyse van de vragenlijst voor leerkrachten komt naar voren dat niet alle leerkrachten op onze school al onze zelfstandig werken regels gebruiken en dat niet overal de regels voor zelfstandig werken zichtbaar zijn gemaakt. (zie hoofdstuk 4)

De leerkrachten vinden de regels effectief omdat ze duidelijk zijn en iedereen weet waar hij aan toe is. De ervaring heeft geleerd (dit blijkt ook uit de theorie) dat regels en routines het beste worden nageleefd als ze in samenspraak met de leerlingen zijn vastgesteld. (zie bijlage 4)

Op onze school mogen de leerlingen zelfstandig werken in het klaslokaal en achter alle computers. Bij twee leerkrachten mogen de leerlingen ook zelfstandig werken op een aantal werkplekken in onze school en bij een leerkracht mogen de leerlingen zelfstandig werken op alle werkplekken in onze school.

Alle spullen en de materialen liggen op vaste plekken en er wordt, tijdens het zelfstandig werken, vijf minuten van tevoren aangekondigd wanneer het tijd is om te stoppen.

Alle leerkrachten stimuleren, tijdens het zelfstandig werken, de leerlingen om zelf oplossingen te vinden en ze reflecteren regelmatig met de leerlingen op het proces zelfstandig werken en op de producten na het zelfstandig werken. (zie bijlage 4)

Förrer en Schouten (2009) geven aan dat in een combinatieklas, waar heel veel zelfstandig gewerkt wordt, speciale aandacht moet worden geschonken aan vaardigheden die betrekking hebben op het zelfstandig verwerven van kennis, het zelfstandig opsporen, verwerken en presenteren van informatie en aan vaardigheden die betrekking hebben op de sociale omgang en interacties.

Daarnaast is zelfstandig werken alleen zinvol als kinderen ruimte krijgen om zelf verantwoordelijkheid te dragen. De leerkracht geeft leerlingen ruimte voor initiatief, lost problemen van de leerling niet meteen op, maar stimuleert hen zelf oplossingen te vinden.

Op onze school komen in alle groepen meerdere vormen van zelfstandig werken voor:

- De leerlingen voeren na de instructie zelfstandig allemaal dezelfde opdracht uit die aansluit bij de voorgaande instructie.
- De leerlingen krijgen een aantal opdrachten die ze in een bepaalde volgorde moeten uitvoeren. De tijd waarin ze deze opdrachten uit moeten voeren is niet voor iedereen hetzelfde.
- De leerlingen krijgen een dag- of weektaak die uit meerdere opdrachten bestaat en plannen zelf wanneer en in welke volgorde ze deze uitvoeren.

Bij alle leerkrachten mogen de leerlingen elkaar, volgens met de kinderen afgesproken regels, om hulp vragen tijdens het zelfstandig werken. (zie bijlage 4)

Zelfstandig werken vereist een actieve, ondernemende houding van kinderen, die zij alleen kunnen ontwikkelen als ze zich veilig en geaccepteerd voelen. Bij zelfstandig werken hoort een klimaat waarin het vanzelfsprekend is dat je met elkaar samenwerkt en elkaar helpt als dat nodig is, waarin initiatieven worden toegejuicht en waarin je niet bang hoeft te zijn om fouten te maken. (Förrer & Schouten, 2009)

Mijn onderzoek geeft aan dat er veel eenduidigheid is in de werkwijze zelfstandig werken op onze school, gebaseerd op de theorie van Förrer en Schouten (2009).

Eenduidigheid in het klassenmanagement en in de rol van leerkrachten en leerlingen.

Uit de analyse van de vragenlijst voor leerkrachten blijkt dat er geen eenduidigheid is in het gebruik van de regels voor zelfstandig werken, in het zichtbaar maken van deze regels en in de werkplekken die tijdens het zelfstandig werken gebruikt mogen worden. (zie hoofdstuk 4)

Deelvraag 3: Welke behoeften hebben onze leerlingen tijdens het zelfstandig werken?

Onze leerlingen van groep 6,7 en 8 hebben tijdens het zelfstandig werken behoefte aan het zien van de regels. Ze willen andere kinderen om hulp vragen en een klein deel (10%) heeft een behoefte alvorens dat te kunnen. Ook willen ze andere kinderen hulp geven en een klein deel (8%) heeft een behoefte alvorens dat te kunnen.

Er is veel behoefte aan (soms) kunnen praten en bewegen en 3% geeft aan niet alle spullen en materialen te kunnen vinden.

Er is veel behoefte aan samen werken met andere kinderen, ook aan alleen werken en het merendeel van de leerlingen heeft er behoefte aan om het zelfstandig werken te bespreken. Bijna de helft van de leerlingen heeft behoefte aan hulp bij het zelf problemen oplossen en de klas en het leerplein zijn favoriete werkplekken.

Förrer en Schouten (2009) stellen dat elke leerkracht leerlingen met verschillende behoeften en mogelijkheden in de groep heeft. Met goed klassenmanagement schept de leerkracht ruimte om tegemoet te komen aan de verschillende behoeften.

Stevens (2011) benoemt drie basisbehoeften van leerlingen.

Relatie; de leerling weet dat hij erbij hoort, voelt zich geaccepteerd, veilig en welkom.

Competentie; de leerling ontdekt dat hij de taken aankan, dat hij steeds meer aankan.

Autonomie; de leerling weet dat hij (voor een deel) zijn leergedrag kan sturen.

De analyse van de vragenlijst voor leerlingen geeft aan dat deze 3 behoeften een rol spelen in door leerlingen genoemde motivaties bij de open vragen.

De meeste leerlingen vinden het zelfstandig werken op onze school (heel) leuk of gewoon.

De motivatie daarvoor komt het meeste uit de basisbehoefte autonomie.

Bij wat de leerlingen goed vinden in het zelfstandig werken op onze school komt de basisbehoefte autonomie het meeste voor terwijl bij wat beter kan, merendeels organisatorische redenen worden genoemd. Een enkele reden komt uit de basisbehoefte relatie. Bij de vraag waarom we zelfstandig werken komen verreweg de meeste redenen uit de basisbehoefte competentie.

Gemiddeld genomen komen bij de open vragen de antwoorden het meeste vanuit de basisbehoefte competentie. (zie hoofdstuk 4)

Herkenbaar is het verbeteren van regels, rust en orde bij het zelfstandig werken op het leerplein, opvallend is de behoefte daaraan.

Uit mijn onderzoek blijkt dat onze school door goed klassenmanagement tegemoet komt aan de door Stevens (2011) benoemde basisbehoeften, specifiek de behoefte:

Andere kinderen om hulp willen vragen

Andere kinderen hulp willen geven

Kunnen praten met andere kinderen

Kunnen bewegen

Graag samen willen werken met andere kinderen

Graag alleen willen werken

Het zelfstandig werken bespreken

Uit mijn onderzoek blijkt dat onze school door goed klassenmanagement nog tegemoet kan komen aan de behoefte:

De regels kunnen zien in elke groep

Andere kinderen om hulp kunnen vragen

Andere kinderen hulp kunnen geven

Alle spullen en materialen kunnen vinden

Verbeteren van regels, rust en orde bij het zelfstandig werken op het leerplein

Volgens Kagan (2010) is het klassenmanagement in een coöperatieve groep veel meer afgestemd op leerling behoeften dan in een traditionele groep.

Deelvraag 4: Op welke manier kunnen we met coöperatieve werkvormen tegemoet komen aan de leerling behoeften?

Rekening houdend met het doel en bovenstaande bevindingen zijn acties geformuleerd. In de kolom conclusie is het effect te lezen.

Doel	Actie	Conclusie
Tegemoet komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken, met inzet van coöperatieve leer strategieën.	Inzet didactische structuur klasbouwer bij de instructie in de rekenles.	In veel behoeften wordt voorzien, vooral bewegen, praten, samenwerken, elkaar hulp geven.
Tegemoet komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken, met inzet van coöperatieve leer strategieën.	Inzet didactische structuur beheersing aan het einde van de rekenles.	In veel behoeften wordt voorzien, vooral orde en rust volgens de regels, elkaar hulp vragen, competentiekansen, ook het bespreken van het zelfstandig werken.
Tegemoet komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken, met inzet van coöperatieve leer strategieën.	Inzet didactische structuur informatie uitwisseling na instructie spelling.	In veel behoeften wordt voorzien, vooral praten, samenwerken, vaardig zijn in samenwerken, hulp vragen bij het oplossen van problemen.
Tegemoet komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken, met inzet van coöperatieve leer strategieën.	Inzet didactische structuur sociale vaardigheden tijdens instructie spelling.	In veel behoeften wordt voorzien, vooral elkaar om hulp vragen, samen werken, competentiekansen.

Tegemoet komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken, met inzet van coöperatieve leer strategieën.	Inzet didactische structuur informatie uitwisseling bij zelfstandige verwerking wereld oriëntatie.	In veel behoeften wordt voorzien, vooral het vaardig zijn in samenwerken, praten, bewegen, leergedrag zelf kunnen sturen, orde en rust volgens de regels, ook het werkplek kiezen.
Tegemoet komen aan de leerling behoeften bij het zelfstandig werken, met inzet van coöperatieve leer strategieën.	Inzet didactische structuur teambouwer bij gezamenlijke verwerking woordenschatonderwijs.	In veel behoeften wordt voorzien, vooral orde en rust volgens de regels, elkaar hulp geven, praten, vaardig zijn in het samenwerken.

Leenders en Veugelers (2004) stellen dat een te eenzijdige nadruk op de zelfstandigheid en autonomie kan leiden tot individualistisch gedrag. Het kan een serieuze belemmering vormen voor waarde vormend onderwijs, het samen leren nadenken en handelen van leerlingen in sociale contexten. Daarvoor zijn interactie, dialoog en het op elkaar betrokken zijn noodzakelijk.

Er dient een evenwicht te zijn tussen de persoonlijke ontwikkeling (autonomie en kritisch denken) en de sociale ontwikkeling en emancipatie.

Dit evenwicht hebben we in de visie van onze school beschreven. De weegschaal slaat steeds meer door naar de zelfstandigheid en autonomie, ook omdat we tegen onze organisatorische grenzen (combinatiegroepen en minder leerkrachten) aanlopen. De ontwikkeling van vaardigheden die leerlingen nodig hebben voor het samen werken en samen leren kan beter.

Volgens Leenders en Veugelers (2004) stemmen leerkrachten die aan de basisvoorwaarden willen voldoen hun didactisch, pedagogisch en organisatorisch handelen er op af. Op die manier wordt vorm gegeven aan onderwijs waarin leerlingen gemotiveerd zijn om aan het werk te gaan, waarvan ze uiteindelijk optimaal profiteren.

Mijn onderzoek geeft aan dat de inzet van coöperatieve leer strategieën die afstemming mede vorm kan geven. De leerkrachten hebben de didactische structuren breed ingezet en leken zo (in de beperkte tijd die mogelijk was) met verschillende structuren tegemoet te kunnen komen aan verschillende leerling behoeften.

De voorwaarden ten behoeve van een effectieve inzet die de leerkrachten hebben genoemd en de tips die ze gaven neem ik mee in mijn aanbevelingen. (zie bijlage 10)

Gecombineerd met alles wat ik ook gelezen heb is mijn conclusie dat we coöperatieve leerstrategieën niet in moeten zetten als *het middel* voor *iedere* les en voor *ieder* doel. De mogelijkheden van leerkrachten om een krachtig gevarieerd leerstofaanbod neer te zetten worden zeker vergroot.

De inzet van coöperatieve leerstrategieën is een aanpak met werkvormen en voorwaarden die in een doorgaande lijn moet worden aangeleerd en ingeoeft.

De onderzoeksvraag: Hoe kan de N. -school in N. met Coöperatieve Leerstrategieën het onderwijsaanbod vorm geven, zodanig dat er tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken?

Met het beantwoorden van de deelvragen is de onderzoeksvraag beantwoord:

Er zijn goede redenen om coöperatief leren op onze school vorm te geven want met de inzet van coöperatieve leerstrategieën werken we vanuit gedeelde opvattingen over leren en onderwijs. Er is veel, maar niet in alles, eenduidigheid in de werkwijze zelfstandig werken op onze school; in het klassenmanagement en in de rol van leerkrachten en leerlingen.

Door goed klassenmanagement komt onze school tegemoet aan veel basisbehoeften en kan het door goed klassenmanagement nog tegemoet komen aan een aantal specifieke behoeften. De inzet van coöperatieve leerstrategieën geeft mede vorm aan afstemming van didactisch, pedagogisch en organisatorisch leerkracht handelen op basisvoorwaarden. De leerkrachten hebben de didactische structuren breed ingezet en leken zo (in de beperkte tijd die mogelijk was) met verschillende structuren tegemoet te kunnen komen aan verschillende leerling behoeften.

Mijn aanbevelingen komen vanuit de theorie en de praktijk, een brede inzet van didactische structuren biedt een scala aan mogelijkheden voor het leerkracht handelen en de organisatie.

5.3 Aanbevelingen

Dit onderzoek heeft zich gericht op en is uitgevoerd in de praktijk van onze basisschool. Na de beantwoording van elke deelvraag zijn de onderzoeksresultaten aan de betrokkenen gepresenteerd. Het is van belang kennis te delen met alle betrokkenen, de leerkrachten en de leerlingen. Voor beantwoording van de onderzoeksvraag worden alle onderzoeksresultaten gepresenteerd en toegankelijk gemaakt.

Met de beantwoording van de onderzoeksvraag zal dit onderzoek in onze praktijk een vervolg krijgen.

Voor onze kleine basisschool, die in de komende jaren nog kleiner wordt, zijn er goede redenen om het onderwijsaanbod met coöperatieve leer strategieën vorm te geven. Niet alleen omdat we tegenmoet kunnen komen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken maar ook omdat we met de inzet van coöperatieve leer strategieën werken vanuit gedeelde opvattingen over leren en onderwijs.

De leerling behoeften bij het zelfstandig werken kunnen per leerjaar en per leerling zeer verschillen. Tijdens het zelfstandig werken is het belangrijk dat de leerlingen didactische structuren kunnen kiezen of door de leerkracht aangereikt krijgen die passen bij hun behoeften zoals b.v. praten, bewegen, samen werken of juist alleen werken. Het kunnen kiezen komt tegemoet aan deze laatste behoefte, die eigenlijk tegengesteld is aan wat coöperatief leren beoogt.

Het is essentieel dat de structuren bekend zijn bij de leerkrachten en de leerlingen. Aan deze basis moet gebouwd worden vanaf groep 1 zodat die als een rode draad door de school kan lopen t/m groep 8. Structuren moeten aangeleerd en onder begeleiding ingeoeft worden met als doel ze steeds meer, in ieder geval vanaf groep 5, zelfstandig in te kunnen zetten. In de teamvergaderingen moeten coöperatieve structuren structureel worden ingezet, zodat het team ze zelf kan ervaren.

Er zal een overzicht moeten zijn van welke structuren bij welke leerling behoeften passen. Het boek van Kagan (2010), *Coöperatieve Leer strategieën*, is hierbij een bruikbaar hulpmiddel.

Een ander hulpmiddel is het zichtbaar maken, het uitschrijven van de structuren, in het standaard format met gebruik van picto's zoals nu al in de bovenbouw wordt gebruikt. In onze school zijn het klaslokaal en het leerplein werkplekken, ook voor het zelfstandig werken. Het is goed om daar te werken met teambakken en de tafelopstelling af te stemmen op teams. Dit maakt het mogelijk om in schooljaar '14-'15, als sommige jaargroepen erg klein zijn, de leerlingen klassen doorbrekend in teams te kunnen koppelen. Coöperatieve Leer strategieën werken het beste in een zorgzame omgeving, in een sfeer van kunnen en willen samenwerken. Passend bij onze visie kunnen we de leerlingen handvatten, structuur en een warm nest gevoel geven door de structurele inzet van klasbouwers en teambouwers. Het boek van Kagan (2010), *Coöperatieve Leer strategieën*, is ook hierbij een bruikbaar hulpmiddel.

De betekenisgeving van leerkrachten is belangrijk voor het omgaan met veranderingen. De betekenisgeving, visie en faciliteiten om ons onderwijsaanbod vorm te geven met coöperatieve leer strategieën zijn aanwezig.

Het is wenselijk dat ik als schoolleider in dit verander traject rekening houd met de mogelijkheden om als team verder te groeien als een professionele leergemeenschap en dat ik onze 'map werkwijzen' uitbreid met de werkwijze coöperatieve leer strategieën, onze manier van borging.

Voor het succesvol werken met coöperatieve leer strategieën zijn management vaardigheden nodig die geïmplementeerd moeten worden. Op weg naar het antwoord van deelvraag 4 hebben we gemerkt dat er al een mooie basis ligt waarop we verder kunnen. In elk geval in het jaarplan '13-'14, en waarschijnlijk ook daarna, moet er tijd, aandacht en begeleiding voor de verdere ontwikkeling zijn. Het is goed om daarbij gebruik te maken van de expertise van onze schoolbegeleider.

Het is belangrijk om daarnaast het van en met elkaar leren door klassenconsultaties, waar het team van onze school om heeft gevraagd, te faciliteren.

Hoofdstuk 6 Evaluatie en reflectie

6.1 Bijdrage aan kennisontwikkeling en probleemstelling.

Mijn onderzoek heeft mijn kennis over coöperatieve leer strategieën en het implementeren van deze verandering op onze school uitgebreid. Het leverde belangrijke informatie op om het onderwijs op onze school nog beter te maken.

Ik heb veel kennis ontwikkeld op het gebied van onderzoek doen: het voorbereiden, uitvoeren, analyseren en presenteren. Ik heb nuttige vaardigheden geleerd zodat ik als directeur ethisch verantwoord samen met het team en de leerlingen onderzoek kan blijven doen in mijn school.

Het onderzoek heeft als onderdeel van een proces bijgedragen aan duidelijke antwoorden op de probleemstelling en sturing kunnen geven aan het vervolg.

6.2 Reflectie op de methodologie.

Door het *literatuur- en documentenonderzoek* heb ik geleerd dat we de juiste dingen doen en hoe we ze goed kunnen doen. Bij de start van een verandering op onze school vind ik dit belangrijk om te weten en te delen.

Het was veel leeswerk maar vooral na het lezen van de documenten van onze school, de stichting en het samenwerkingsverband was ik weer helemaal op de hoogte.

De *vragenlijst voor de leerkrachten* en de *vragenlijst voor de leerlingen* zijn effectief geweest. Vooraf heb ik ze voorgelegd aan diverse critical friends. Omdat ik ze zelf, op basis van de theorie, kon samen stellen waren ze echt op onze praktijk gericht en leverden ze ons veel informatie op.

Het invullen was voor niemand een probleem, er was volop medewerking. De gewaarborgde anonimiteit was op onze school geen issue.

Het *interview* met enkele leerlingen was een goede aanvulling. Het gaf me de mogelijkheid om meer inzicht te krijgen en vragen te verhelderen.

De geplande *observatie met kijkwijzer* is op advies van de leerkrachten niet ingezet bij deelvraag 2 maar bij deelvraag 4. Dit paste prima in de gedachte van een professionele leergemeenschap en leverde zinvolle informatie en praktische tips op.

Ik ben me ervan bewust dat de onderzoeksmethoden specifiek op onze kleine school, op onze kleine groep leerkrachten en de huidige groep 6, 7 en 8 leerlingen waren gericht. Conclusies zijn dan ook alleen voor onze school van toepassing. Ik ben me er ook van

bewust dat ik als directeur misschien wenselijke antwoorden heb gekregen. Omdat de resultaten uit de stichting brede enquêtes veel overeenkomsten vertoonden met de resultaten uit mijn onderzoek en ik vaak de leerlingen en leerkrachten in de klassen bezig heb gezien en gehoord denk ik erop te mogen vertrouwen dat ik betrouwbare conclusies heb kunnen trekken.

Het analyseren van de vele data was een flinke tijdsinvestering. De resultaten en de terugkoppeling daarvan aan de respondenten waren steeds aanvullend in de voortgang van het onderzoek en dat gaf me veel energie. De vele gesloten vragen in de vragenlijsten en het beperkte aantal leerlingen voor het interview hielpen om het overzichtelijk te houden. Terugkijkend op het onderzoek denk ik dat ik het de volgende keer zou beperken tot of insteken op zelfstandig werken en leerling behoeften, of coöperatieve leer strategieën en leerling behoeften.

De tijd van onderzoek doen was kort en betekende flink doorwerken en goed plannen. Omdat ik daarbij ook afhankelijk was van anderen en activiteiten elkaar logisch op moesten volgen was het soms een hele puzzel.

6.3 Persoonlijk reflectie.

Het proces van onderzoek doen heb ik op verschillende manieren ervaren.

Het samen met het team formuleren van de onderzoeksvraag vond ik leerzaam, zinvol en prettig. Het paste heel goed in het proces van voorbereiden op de dreigende krimp.

Gedurende het onderzoek was er sprake van het permanent samen delen, onderzoeken en verbeteren van de praktijk van de leerkrachten en mijzelf. Dit heeft mij veel voldoening en energie gegeven.

Als vanzelfsprekend vloeide het onderzoek samen met een aantal andere zaken die op ons af kwamen en om reactie vroegen. Ik denk dan aan de teleurstellende uitslag van de CITO eindtoets van groep 8, conflicten tussen kinderen, de te gezellige sfeer op allerlei werkplekken in de school.

Antwoorden in de interviews en uit de vragenlijsten, vooral op de open vragen van de leerling vragenlijst, werden Eye openers. De leerlingen kunnen zonder de juiste begeleiding en toezicht niet waarmaken wat wij verwachtten. In het stellen van prioriteiten leken we daar enigszins aan voorbij te zijn gegaan.

Antwoorden op de deelvragen uit het onderzoek gaven richting aan de acties die we wilden nemen. Het werd een compromis van de leerling behoeften en het opbrengstgericht werken waar we als school voor willen staan.

In het onderzoek werd mij duidelijk hoe graag, en vooral ook hoe goed leerlingen mee kunnen denken als we het hebben over onderwijs verbetering.

Ik heb het als zeer positief ervaren om samen met leerkrachten en leerlingen te onderzoeken en te ontwikkelen. Dit was bij de start van het onderzoek niet mijn bedoeling. Ik wilde de leerkrachten niet met mijn studie en onderzoek 'belasten'. Twee opmerkingen hebben een verandering ingezet.

De docent die mijn toets onderzoeksvoorstel beoordeelde vroeg of de leerkrachten ook een actieve rol in het onderzoek hadden. Het leek alsof ik zelf actief was in het verzamelen van gegevens. Dat leek niet zo, dat was ook zo. Ik ben trots op de verandering die ik in het onderzoek heb aangebracht en erg blij met de spontane medewerking van de leerkrachten en de leerlingen. Het heeft mij ervan overtuigd dat deze manier van onderwijs verbeteren, die ik vanuit de theorie wel kende, in de praktijk heel goed werkt en bij mij past.

De tweede opmerking die de verandering inzette kwam van de studiebegeleider. Zij zei "laat je verrassen". Eigenlijk had ik aan het begin van het onderzoek al bedacht waar ik zou eindigen. Dat gaf mij rust en overzicht omdat ik een hele grote berg voor me zag. Om dat plaatje los te laten en de voortgang van het onderzoek af te stemmen op bevindingen van leerkrachten en leerlingen vond ik spannend. Ik heb er veel van geleerd. Ik weet dat ik met onrust om kan gaan en overzicht houd.

Ik kan mensen motiveren en enthousiast maken. Het feit dat ik integer werk en ze serieus neem schept wederzijdse betrokkenheid en een prettige sfeer.

Ik kan kennis over en vanuit mijn praktijk ontwikkelen en overbrengen. Ik denk veel te weten maar samen weten en kunnen we nog veel meer.

Ik denk dat ik altijd antwoorden moet hebben. In dit onderzoek heb ik ervaren dat ik het waardevoller vind om er samen met leerkrachten en leerlingen naar op zoek te gaan. Het is goed om dan een koppeling te maken tussen theorie en praktijk. Keuzes kunnen dan gemaakt worden vanuit culturele, politieke, sociale en historische aspecten.

Veel energie kreeg ik van het samen onderzoek doen. Veel energie kostte het me om de gegeven richtlijnen te volgen. Ik heb er moeite mee om in een format geperst te worden waarin het voor mij niet altijd om de inhoud lijkt te gaan. Een opmerking in een onderzoek bijeenkomst was voor mij erg belangrijk: 'doe het op jouw manier, als je het maar verantwoordt'.

Ik ben blij met het resultaat van mijn onderzoek, ik ben er trots op! Ik heb het, binnen de richtlijnen, inderdaad op mijn manier gedaan. Ik heb ervan genoten, ik heb ervan gebaald. Ik ben blij met mijn humor en nuchtere instelling waardoor ik steeds kon relativiseren en rustig mijn pad op mijn manier kon volgen!

Dit laatste is tevens een aanbeveling voor andere onderzoekers; blijf dicht bij jezelf en je praktijk en zie de verbetering die je uiteindelijk samen realiseert.

Ga ook op zoek naar positief ingestelde critical friends. Ze geven je heel veel steun, motivatie en plezier!

Nawoord.

De periode van het praktijkgericht onderzoek sluit ik af met een tevreden gevoel.

Het was een drukke periode die veel tijd en energie vroeg, maar ik kan terugkijken op een mooie persoonlijke ontwikkeling en een verbetering van het onderwijs op onze school.

Ik wil graag iedereen bedanken voor de hulp die ik heb gekregen om dit onderzoek tot een goed einde te brengen:

Mijn team, voor de tijd en ruimte die ze mij in dit schooljaar gegeven hebben. Ze waren altijd tot luisteren en medewerking bereid.

Mijn onderzoeksbegeleider, Helma de Keijzer, voor de snelle en waardevolle feedback.

Mijn critical friends uit het werkveld die alles lazen en meedachten.

Mijn critical friends uit de studiegroep. Wat fijn dat er zo'n gezellig, positief en uitgebreid contact was. Ik voelde me daar zeer door gesteund.

Mijn thuisfront, waar iedereen druk was met studie en werk. Samen hebben we dit jaar tot een goed einde gebracht, alles laten draaien en gebruik kunnen maken van elkaars sterke kanten.

Bedankt!

Willeke Rutten

Juli, 2013

Literatuurlijst.

(n.d.). Retrieved april 29, 2013, from www.daltonplan.nl/uploads/media/Bezwaren_tegen_vernieuwing.

Bijker, M., Boerema, J., & Louwsma, F. (2011). *Kansrijke combinatiegroepen*. Assen: Eduforce.

Bongaards, B., & Sas, J. (2005). *Vakbekwaam onderwijs*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Apeldoorn: Garant.

Förrer, M., & Schouten, E. (2009). *Klassenmanagement in de basisschool*. Amersfoort: CPS.

Johnson et al., Scheerens & Bosker, Walberg, Marzano, Gaddy & Dean, & Walberg & Paik. (1989). *Psychological Bulletin*, 47-62.

Kagan, D. S. (2010). *Coöperatieve leerstrategieën*. Vlissingen: Bazalt.

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J., & Scheepma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*. Utrecht: ThiemeMeulenhoff.

Leenders, H., & Veugelers, W. (2004). Waardevormend onderwijs en burgerschap. *Pedagogiek*, 361-375.

Marzano, R. J., Marzano, J. S., & Pickering, D. J. (2010). *Wat werkt: Pedagogisch handelen & klassenmanagement*. Vlissingen: Bazalt.

Marzano, R. J., Pickering, D. J., & Pollock, J. E. (2008). *Wat werkt in de klas research in actie*. Vlissingen: Bazalt.

Maters, A., & Fransen, H. (1995, 2). Klassenmanagement, zelfstandig werken cursorisch bekeken. *Praxis-bulletin*.

onderwijs, I. v. (2009). *De kwaliteit van het onderwijs in het noorden van Nederland*. Utrecht: Inspectie van het onderwijs.

Sahlberg, P. (2011). *Finnish Lessons: What can the world learn from educational change in Finland*. New York: Teacher College Press.

Senge, P. (1992). *De vijfde discipline*. Schiedam: Scriptum.

Stevens, L., & Bors, G. (2011). *De gemotiveerde leerling*. Apeldoorn: Garant.

Van Eijkeren, M. (2008). *Pedagogisch en didactisch begeleiden*. Baarn: HB Uitgevers.

Verbiest, E. (2012). *Professionele leeggemeenschappen*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Bijlagen.

Bijlage 1 Documentonderzoek

Bij het ontwikkelen en in stand houden van een professionele leergemeenschap speelt de schoolleider een cruciale rol. In het documentonderzoek zie ik mijn rol:

- Als architect: het bouwen aan bronnen, structuren en systemen in de school die de persoonlijke en interpersoonlijke capaciteitsontwikkeling bevorderen.
- Als cultuurbouwer: het uitdragen en versterken van bepaalde waarden, opvattingen en normen ten dienste van een gemeenschappelijk gedragen professionele leercultuur. (Verbiest, Professionele leergemeenschappen, 2012)

De **groengedrukte tekst** in alle documenten kan een fundament, verantwoording zijn voor de inzet van coöperatieve leer strategieën.

Algemene informatie schoolgids van de stichting.

De missie.

Onze stichting heeft de maatschappelijke opdracht tot het bieden van kwalitatief goed en aantrekkelijk basisonderwijs om daarmee een **waardevolle bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van elk kind als voorbereiding op de toekomst in een multiculturele samenleving.**

Daarbij wordt uitgegaan van de volgende kernwaarden:

- Het ontwikkelen van talenten van alle kinderen, **daarbij gebruik makend van de intrinsieke motivatie van elk mens om zich te ontwikkelen en te ontplooien.**
- **Welbevinden, veiligheid, samenwerking en respect voor elkaar zijn kenmerkend** op elk niveau in de organisatie.
- Het **tot stand brengen van de balans tussen welbevinden en prestatie.** Deze verbinding (waardoor welbevinden en prestatie elkaar versterken) zorgt voor een balans en biedt voor elk mens een meerwaarde.
- Bewust omgaan met algemeen geldende waarden en normen die hun basis hebben in de christelijke cultuur. Daarbij vormen de huidige verschillende culturen en geloofsovertuigingen een verrijking.

De visie.

Onze stichting wil een sterke, betrokken en transparante organisatie zijn waarbinnen eendrachtig wordt samengewerkt. We zijn gericht op zoek naar mogelijkheden om het onderwijs te versterken. Binnen onze stichting krijgt ieder verantwoordelijkheid, handelt er naar en legt rekenschap af. Er zijn korte lijnen tussen leidinggevenden en uitvoerenden. We beschikken over voldoende en goed personeel. Onze stichting wil een stichting zijn die op alle beleidsterreinen in balans is.

Wij zetten in op het tot stand brengen van een evenwicht tussen de zich steeds weer nieuw aandienende ontwikkelingen in het onderwijsveld. Wij willen graag scholen die evenwichtig omgaan met nieuwe trends. Wij willen graag leraren die toegerust zijn om met wisselende ontwikkelingen om te gaan. Een professionele

houding en professionele vaardigheden zijn daarbij onontbeerlijk. Van belang vinden wij dat scholen weloverwogen een plaats geven aan nieuwe ontwikkelingen in hun onderwijs. Een andere pedagogische en/of didactische benadering als oplossing voor een haperende aanpak moet een plaats kunnen krijgen naast de ook nog goede elementen van de “oude” aanpak. Een andere organisatorische inrichting van het onderwijs moet plaats bieden aan alle elementen van goed onderwijs. Eenzijdig gerichte oplossingen zien wij niet als dé oplossing. Wij vinden het belangrijk, dat teams vormgeven aan goed uitgebalanceerde onderwijssituaties die door kinderen, ouders en henzelf als betekenisvol ervaren worden.

De elementen welbevinden en prestatie staan centraal. De gerichtheid op óf het welbevinden, óf de prestatie zal veel meer gestalte moeten krijgen door de balans te zoeken in de verbinding van prestatie én welbevinden. Een actieve gerichtheid op beide is noodzakelijk. Het is van belang te erkennen, dat beide elementen elkaar sterk beïnvloeden en ook beide niet alleen nodig zijn voor een goede ontwikkeling van kinderen, maar ook voor het functioneren van de medewerkers van de stichting. Prestaties zijn goed voor het welbevinden en andersom. Het één versterkt het ander. Juist in de verbinding van beide elementen ligt dus de kracht.

Schoolgids Onze school:

Onze school is een dorpschool waar kinderen, ouders en leerkrachten het gevoel hebben: “Hier hoor ik thuis, dit is mijn/onze school”.

Er heerst een open sfeer, waar kinderen en leerkrachten samen van en met elkaar leren.

Ons motto is: **Samen in gesprek, Samen ontwikkelen**

Het team staat open voor vernieuwingen en is op dit moment o.a. bezig met het invoeren van de werkwijze en de nieuwe materialen voor meer- en hoogbegaafde kinderen, de leerlijn rekenen en het uitbreiden van coöperatief leren.

We zijn open, eerlijk, praten met i.p.v. over elkaar. We werken en leren van en met elkaar. Dit geldt voor alle geledingen. We zijn een lerende organisatie, die zich blijvend wil ontwikkelen.

De visie en missie van onze school.

Ons motto: **Samen in gesprek, Samen ontwikkelen**

Visie: Wat willen wij.

We bieden passend onderwijs

Wij willen een school zijn, waar een open sfeer heerst met een grote mate van betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor alle geledingen. Een school met een goed pedagogisch klimaat. We vinden het belangrijk dat de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkelingen in balans zijn.

We houden hierbij rekening met onze mogelijkheden.

Passend onderwijs op onze school

Ons uitgangspunt is pedagogisch optimisme. We zien verschillen als vanzelfsprekend, we bieden onderwijs dat tegemoet komt aan deze verschillen.

Op onze school geven we leren en ontwikkelen vorm door:

- het volgen van doorgaande ontwikkelingslijnen.
- instructie op maat en naar behoefte te geven. Hierbij komen we tegemoet aan meervoudige intelligenties van kinderen.

- kinderen zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid te geven. We bieden kinderen hierbij de mogelijkheid met anderen samen te werken en samen te leren in gestructureerde onderwijssituaties (coöperatief leren).
- in gesprek te gaan met kinderen over hun sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling.
- in gesprek met kinderen te zoeken naar hun talenten. We begeleiden kinderen bij het ontwikkelen van hun talenten door in samenspraak met hen een Persoonlijk Ontwikkel Plan (P.O.P.) op te stellen. (In de onderbouw werken we aan de voorwaarden om dit te kunnen bereiken in de bovenbouw).
- We stimuleren (en waar nodig sturen we) kinderen bij het nemen van eigen initiatieven voor hun persoonlijke ontwikkeling.

Leerkrachten coachen en begeleiden elkaar om bovenstaande visie te realiseren.

Onze onderwijssituatie kenmerkt zich door duidelijke regels en afspraken en een inspirerende en uitdagende werkomgeving voor kinderen en leerkrachten.

Onze missie. Waar wij voor staan

- Christelijke waarden en normen voorleven en naleven.
- Samen in gesprek / Samen ontwikkelen.
- Welbevinden door prestatie / Prestatie door welbevinden.
- Van zorg naar pedagogisch optimisme.

Van zelfstandig werken naar zelfstandig leren.

Op school leren de kinderen vanaf groep 1 zelfstandig te werken volgens de regels van de Maria-school. We willen de kinderen leren hun eigen verantwoordelijkheid te nemen voor het uitvoeren van de taken en opdrachten die ze krijgen. Ze leren zelf opdrachten kiezen en deze zelf na te kijken. De opdrachten staan op dag en/of weektaken aangegeven. De leerkracht krijgt steeds meer een begeleidende rol.

Hij/zij voert regelmatig gesprekken met kinderen over het resultaat en hun taakaanpak. Het doel hiervan is dat kinderen steeds meer inzicht krijgen in hun eigen leerproces en daardoor in staat zijn dit te verbeteren.

Samenwerkend leren met coöperatieve werkvormen.

Als middel om te komen tot samenwerkend leren, gebruiken we op school coöperatieve werkvormen.

Bij de doelen die wij nastreven in onze schoolvisie gebruiken we samenwerkend leren als middel om: - communicatieve vaardigheden van de kinderen te vergroten.

- kinderen sociaal vaardiger te maken.
- een sfeervolle leeromgeving te creëren op school
- de betrokkenheid van leerlingen te vergroten
- het competentiegevoel van de leerlingen te vergroten

Elke leerkracht gebruikt minimaal 2 keer in de week coöperatieve werkvormen.

In het schooljaar '12-'13 gebruiken we 1 studiedag om coöperatief leren op onze school te verdiepen.

Rekening houdend met het afnemende leerling aantal in de komende jaren zien we hier kansen voor onze school.

De zorg voor het jonge kind.

Vanuit de gedachte dat de basis goed moet zijn is er binnen de school extra aandacht voor het jonge kind.

Deze aandacht is vooral gericht op het versterken van de sociale vaardigheden, de taalvaardigheid en de werkhouding: het kunnen maken van eigen keuzes en zelfstandig uitvoeren van opdrachten. Het leren rekening houden met elkaar en het elkaar helpen met activiteiten wordt o.a. gerealiseerd door leerlingen van groep 1-4 samen te laten spelen/werken. De activiteiten die worden aangeboden hebben als uitgangspunt uitdaging, betrokkenheid en zelfstandig werken. Het streven is zoveel mogelijk thema-gericht,

in de belangstellingswereld van het kind, eigen initiatief te stimuleren. Overleg tussen de leerkrachten van groep 1-2 en 3-4 vindt regelmatig plaats.

Uit het schoolplan:

De opdracht van onze school: missie en visie Stichting, WSNS, Onze school

Missie, waar staan we voor:

Stichting

Een stichting in balans! Zie blz.43.

WSNS

We bieden thuisnabij passend onderwijs.

Onze SCHOOL

De school is klein. Het dorp is klein. We zijn ons ervan bewust dat onze leerlingen in een omgeving opgroeien waar mensen elkaar kennen. Er zijn weinig cultuurverschillen. **Dit vraagt van ons extra aandacht bij de voorbereiding op hun leven in de huidige maatschappij** met als eerste stap: het volgen van scholing op het voortgezet onderwijs. Ons voedingsgebied is taalarm.

In ons onderwijsaanbod houden we hiermee rekening. Zie blz.44.

Visie, wat willen wij:

Onze stichting is een stichting die op alle beleidsterreinen in balans is.

Met elkaar werken wij aan aantrekkelijk basisonderwijs, waarin het verwerven van kennis en basisvaardigheden in balans is met de sociale ontwikkeling.

De elementen welbevinden en prestatie staan centraal en versterken elkaar. De kracht ligt in de verbinding van beide elementen: prestaties zijn goed voor het welbevinden en welbevinden draagt bij aan goede prestaties.

Rust en vertrouwen vormen de basis voor dynamisch onderwijs waarin kinderen enthousiast de wereld verkennen. Kinderen vormen zich een realistisch beeld van de werkelijkheid en weten onderscheid te maken tussen belangrijk en onbelangrijk, tussen waar en niet waar.

Onze scholen geven nieuwe ontwikkelingen weloverwogen een plaats in het onderwijs naast de sterke elementen van de bestaande aanpak. Hierdoor ontstaan goed uitgebalanceerde, betekenisvolle onderwijssituaties voor kinderen en leerkrachten.

Wij bieden een rijke leeromgeving, **diversiteit in leerstrategieën** en een passend aanbod voor alle kinderen. Kinderen zijn, voor een deel, verantwoordelijk voor hun eigen ontwikkeling en worden daarbij door de leerkracht begeleid.

Kenmerkend voor onze scholen is het leren van en met elkaar, op het niveau van leerling, leerkracht en leidinggevende.

WSNS

Een passend aanbod voor alle kinderen binnen het samenwerkingsverband.

De essentie van passend onderwijs is:

- goed onderwijs voor ieder kind binnen de regio
- één loket met korte lijnen naar alle instanties

Passend onderwijs betekent voor het kind:

- competent zijn en voelen
- aandacht voor het welbevinden
- optimale ontwikkelingskansen
- uitgaan van ontwikkelingsperspectief.

De volgende resultaten / effecten wordt nagestreefd:

* **Herkenning en erkenning van het hoogbegaafde kind.**

- Kind voelt zich begrepen, competent en uitgedaagd.
- Kinderen worden tijdig gesignaleerd.

* **Iedere school voelt zich competent om onderwijs te bieden aan cognitief hoogbegaafde kinderen.**

- Kinderen krijgen voldoende begeleidingstijd en adequate begeleiding.
- Op elke school in ons samenwerkingsverband kan een hoogbegaafd kind terecht.
- Genoeg faciliteiten binnen en buiten de school: er zijn materialen beschikbaar waardoor de hoogbegaafde kinderen zich kunnen ontwikkelen. De leeromgeving is rijk voor de hoogbegaafde kinderen.
- Een ononderbroken ontwikkelingslijn voor hoogbegaafde kinderen. Schoolnabij en met een goede aansluiting naar het voortgezet onderwijs.

* **Ouders hebben vertrouwen in de school dat hun kind goed begeleid wordt.**

Onze SCHOOL

Zie blz.44.

Externe ontwikkelingen

Kansen

- De inspectie legt een groot accent op de cognitieve ontwikkeling. Door het stimuleren van opbrengstgericht werken worden m.n. bij taal en rekenen hogere resultaten bereikt.

Bedreiging

- Door de invoering van Passend onderwijs zullen er meer kinderen met gedragsproblemen op de basisschool moeten worden opgevangen, terwijl de school hier nog onvoldoende op kan inspelen. Zeker indien er grote groepen ontstaan, o.a. als gevolg van de terugloop van het leerlingaantal.
- De overheid en inspectie leggen een dermate groot accent op de cognitieve ontwikkeling, dat andere ontwikkelingsaspecten in de verdrukking dreigen te komen. Bovendien legt de maatschappij juist meer opvoedingstaken bij de school neer.
- Groepssamenstellingen veranderen. Er vallen op bepaalde tijden weer 3 groepen onder de verantwoordelijkheid van één leerkracht.
- Bezuinigingen bij de overheid zullen de kwaliteit van het basisonderwijs in gevaar gaan brengen.
- De grens van belastbaarheid van onderwijspersoneel lijkt bereikt.

Schoolplan evaluatie 2007-2011

Sterke punten die we willen behouden:

- Pedagogisch klimaat
- Een levende visie
- Zelfstandig en gedifferentieerd werken door kinderen
- Samenwerkend leren
- Coachen van leerkrachten onderling en van de kinderen
- Klas doorbrekend werken

Verbeterpunten/aandachtspunten

- Leren van en met elkaar.

Wat kunnen wij? Onze interne sterkte en zwakte analyse

Onze kinderen wonen in een klein dorp. Ze groeien op in een omgeving waar mensen elkaar kennen. Er zijn weinig cultuurverschillen. De grote wereld staat ver van hun af. Onze woonomgeving is taalarm. We gaan met de kinderen in gesprek over hun onderwijsbehoeften en mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen. Wij leren de kinderen kritisch naar zichzelf en hun omgeving te kijken. We leren ze mee te denken en mee te praten over wat er met hen en om hen heen gebeurt (onze visie). Het realiseren van onze visie vraagt veel van het team. We hebben samen gekeken naar de haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

We zijn als team sterk als het gaat over: Samen in gesprek, samen ontwikkelen.

- Pedagogisch klimaat. We werken voortdurend aan een goed pedagogisch klimaat. We hebben een uitnodigende school die uitnodigend is ingericht.
- Samenwerkend leren is geïmplementeerd. Kinderen zijn betrokken, zelfstandig en actief.

Een bedreiging waar we rekening mee houden:
Terugloop van het aantal leerlingen.

Statistische gegevens.

Het blijkt dat de leefomstandigheden voor de kinderen in gemeente N goed zijn, opmerkelijk is het relatief hoge percentage jeugdwerkloosheid, kinderen in armoede, gewichtsl leerlingen, voortijdige schoolverlaters en het relatief hoge percentage jongeren dat deelneemt aan Vmbo (minder aan Havo en Vwo) t.o.v. de rest van de regio N.

Opdracht voor de stichting:

- Jongeren perspectief laten zien voor de toekomst, leren kansen te zien;
- Het bevorderen van een cultuur van “Wat kan ik leren van wat ik bij de ander zie”, kijk eens over de grens/kijk naar mogelijkheden buiten je eigen horizon.

Onze beleidsvoornemens op hoofdlijnen
Bovenschools niveau:

Onderwijskundig

- In ons onderwijsaanbod is een aantoonbaar evenwicht tussen cognitieve en sociale ontwikkeling
- Ons onderwijs zo is ingericht dat de leerlingen een gevarieerd onderwijsaanbod krijgen
- We hebben een gericht onderwijsaanbod waardoor onze leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot enthousiaste, (zelf)kritische en gezonde (wereld)burgers

- Kinderen kunnen meedenken en meebeslissen over hun eigen ontwikkeling (leren leren)
- Kinderen met specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften krijgen een, zoveel mogelijk thuisnabij, passend aanbod. Dit geldt met name ook voor meer- en hoogbegaafde kinderen
- Onze school realiseert leerresultaten die passen bij onze schoolpopulatie

Personeel

- Kwaliteiten van mensen worden optimaal benut en de personele bezetting is afgestemd op onze onderwijskundige ambitie
- Onze leerkrachten beschikken over een breed handelingsrepertoire

Financieel / materieel

- We verrijken het leren en de leeromgeving met nieuwe (technologische) mogelijkheden
- We zijn materieel, financieel en personeel sterk genoeg om onze onderwijskundige ambitie te realiseren
- We zijn in staat om de verdere krimp van het aantal leerlingen adequaat op te vangen, zonder dat de kwaliteit van ons onderwijs wordt aangetast

Relationeel

- Er is een structurele samenwerking tussen school en educatieve partners tot stand gebracht

Schoolniveau

Binnen ons onderwijs zijn de cognitieve en sociaal emotionele ontwikkelingen met elkaar in balans.

Leerkrachten:

We houden rekening met de werkdruk die kan ontstaan door de gevolgen van krimp

Kinderen:

- Overleg van kinderen tijdens zelfstandig werken in de klas of op het leerplein.
- Samenwerkend leren (coöperatief leren).
- Grote combinatiegroepen vragen pedagogisch en didactisch competente leerkrachten.

De kerndoelen en referentieniveaus

Het handelen van de leerkracht hangt nauw samen met het verzorgen van passend onderwijs en het bevorderen van zelfvertrouwen en competentie-ervaringen bij leerlingen.

Strategisch beleidsplan van de stichting.

Dit is het strategisch beleidsplan van de stichting.

Hiermee geven we richting aan de ontwikkeling van de stichting en onze scholen voor de periode 2010-2014.

Na het vaststellen van onze missie en visie hebben we gekeken naar de interne en externe ontwikkelingen die op ons afkomen.

Daarna hebben we ons de volgende vraag gesteld “Waar willen wij in 2014 staan met onze scholen?”

In 2014 zien we kinderen zich zelfbewust in de school bewegen op zoek naar uitdagende leeropdrachten. Deze beperken zich niet tot boekenwijsheid, maar weerspiegelen juist de dynamiek van de samenleving. Kinderen nemen initiatieven, maar kunnen ook altijd terugvallen op de leerkracht. Hij / zij zorgt voor rust en vertrouwen. De leerkracht en de kinderen dagen elkaar uit om keuzes te onderzoeken en te onderbouwen. Kinderen leren te redeneren en kunnen daardoor bewust kiezen en handelen. Kinderen zoeken en vinden hun plaats in deze gevarieerde wereld.

We zijn succesvol in 2014 als:

- er in het onderwijsaanbod aantoonbaar evenwicht is tussen cognitieve en sociale ontwikkeling
- we een gericht onderwijsaanbod hebben waardoor onze leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot enthousiaste, (zelf)kritische en gezonde (wereld)burgers

In 2014 zien we kinderen met elkaar leren. Leerkrachten zien we in gesprek gaan met kinderen over wat en hoe ze willen leren. De leerkrachten kunnen dit vertalen in een gevarieerd onderwijsaanbod dat zich kenmerkt door hoogwaardige instructie.

We zien leerkrachten die samen vaardig zijn in het bieden van passend onderwijs.

Zorgplan SWV zorg in beeld

Onderwijsconcept en Passend onderwijs

Centraal in de visie van het samenwerkingsverband staat het begrip 'Passend onderwijs'.

Passend onderwijs betekent voor het kind:

- competent zijn en voelen;
- aandacht voor het welbevinden;
- optimale ontwikkelingskansen;
- uitgaan van ontwikkelingsperspectief.

Ouder- en leerlingenparticipatie:

Alle scholen geven aan op schoolniveau meer in te willen zetten op participatie van ouders en leerlingen bij het plannen, realiseren en evalueren van onderwijs. Ingezet kan worden op meer eigenaarschap van leerlingen bij hun eigen leerontwikkeling.

Wenselijk competentieprofiel leerkracht op een kleine school van onze stichting

Van leerkrachten op een kleine school verwachten we:

en een ++ score bij de roodgedrukte items.

Het lesgeven aan een combinatiegroep, en zeker aan een combinatiegroep met drie groepen, vraagt veel van leerkrachten.

Pedagogisch en didactisch moet de leerkracht sterk onderlegd zijn.

Het vraagt om een brede kennis van de verschillende groepen leerlingen, leerlijnen en lesdoelen.

Het vraagt om uitstekende organisatorische vaardigheden waardoor de leerkracht in staat is om door goed klassenmanagement een krachtige leeromgeving te creëren.

Interpersoonlijke competentie		--	-	+	++
Indicator A 	De leerkracht geeft op een duidelijke respectvolle manier leiding aan kinderen. Hij ziet wat er gebeurt in de groep en reageert daarop.				
A.1	Ik zie wat er gebeurt in mijn groep en op school.				
A.2	Ik luister naar de kinderen en reageer op hen.				
A.3	Ik stimuleer gewenst gedrag en spreek hen aan op ongewenst gedrag.				
A.4	Ik laat de kinderen in hun waarde.				
A.5	Ik ben in staat kinderen in gesprekken en door mijn houding, het vertrouwen te geven dat ze zelf mede de verantwoordelijkheid kunnen en mogen dragen voor hun eigen ontwikkeling. Ik laat kinderen reflecteren op zichzelf.				
Pedagogische competentie		--	-	+	++
Indicator B 	De leerkracht brengt een veilige leeromgeving tot stand waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen tot een zelfstandig en verantwoordelijke persoon.				
B.1	Ik zie hoe de kinderen met elkaar omgaan en wat dat voor gevolgen heeft voor het welbevinden van (individuele) kinderen.				
B.2	Ik bespreek met hen de sfeer in de groep en de waarden en normen (omgangsregels) die we op school naleven.				
B.3	Ik heb vertrouwen in kinderen en straal dit naar hen uit (pedagogisch optimistische kijk op kinderen).				
B.4	Ik waardeer de inbreng van de kinderen, ben nieuwsgierig naar hun ideeën en complimenteer hen regelmatig.				
B.5	Ik stimuleer hen om kritisch na te denken over hun opvattingen en gedrag en om daarover in de groep te communiceren.				
B.6	Ik laat hen zelfstandig werken en samenwerken.				
Vakinhoudelijke en didactische competentie		--	-	+	++
Indicator C 	De leerkracht realiseert een krachtige leeromgeving waarin kinderen zich de bagage die is samengevat in de kerndoelen kunnen eigen maken.				
C.1	Ik kan de opdrachten, oefeningen en toetsen waar de kinderen mee te maken				

	krijgen, zelf foutloos maken en duidelijk demonstreren of uitleggen.				
C.2	Ik kies (ev.samen met de kinderen) gevarieerde, op de kinderen afgestemde speel- en leertaken, gebruik makend van moderne middelen, waaronder ict.				
C.3	Ik bied ruimte voor verschillende manieren van werken, o.a. coöperatieve werkvormen en zelfstandig leren.				
C.4	Ik geef opbouwend commentaar op het werk van mijn kinderen en op de manier waarop ze werken.				
C.5	Ik maak op basis van observaties, evaluaties en toetsing betrouwbare analyses over hun kennis en vaardigheden en registreer dit.				
C.6	Ik werk PDCA met groepsplannen				
C.7	Ik hanteer het Directe Instructie Model (DIM) bij rekenen en taal met extra aandacht voor feedback.				
C.8	Ik kan van elk kind in mijn groep beschrijven hoe het zich ontwikkelt en hoe ik die ontwikkeling probeer te bevorderen.				
C.9	Ik heb zicht op leerlijnen				
C.10	Ik signaleer onmiddellijk als er problemen zijn, ik kan beoordelen of en hoe ik die problemen zelf kan aanpakken en weet waar ik eventueel hulp kan vinden in en buiten de school.				
C.11	Ik leer de kinderen leren, ook van en met elkaar, volgens de kijkwijzers voor zelfstandig werken en coöperatief leren van onze school.				
Organisatorische competentie		--	-	+	++
Indicator D De leerkracht draagt zorg voor een overzichtelijke, ordelijke, taakgerichte sfeer in zijn klas en zijn lessen.					
D.1	Ik richt mijn klas ordelijk in.				
D.2	Ik hanteer op een consequente manier concrete, functionele en door de kinderen gedragen procedures en afspraken en spreek de kinderen erop aan als zij daarvan afwijken.				
D.3	Ik gebruik organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen die leerdoelen en leeractiviteiten ondersteunen.				
D.4	Ik houd een planning aan die bij de kinderen bekend is en ga adequaat om met tijd.				
Competent in het samenwerken met collega's		--	-	+	++

Indicator E		De leerkracht draagt bij aan de schoolorganisatie en stemt werk af met collega's.				
						
E.1	Ik kan goed met collega's communiceren en samenwerken.					
E.2	Ik lever een constructieve bijdrage aan vergaderingen en andere vormen van schooloverleg en aan de werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd om de school goed te laten functioneren.					
E.3	Ik lever een bijdrage aan de ontwikkeling en verbetering van mijn school.					
Competent in het samenwerken met de omgeving			--	-	+	++
Indicator F		De leerkracht onderhoudt contacten met ouders/verzorgers en stemt af met eventueel andere professionals buiten de school.				
						
F.1	Ik onderhoud goede contacten met de ouders of verzorgers van de kinderen.					
F.2	Ik geef op een professionele manier informatie over hun kinderen en gebruik informatie die ik van hen krijg.					
F.3	Ik leg gegeven en verkregen informatie vast.					
F.4	Ik onderhoud goede contacten met andere mensen en instellingen die ook te maken hebben met de zorg voor de kinderen.					
F.5	Ik ga professioneel om met het gedrag van ouders.					
Competent in reflectie en ontwikkeling			--	-	+	++
Indicator G		De leerkracht reflecteert op eigen handelen en ontwikkelt zich.				
						
G.1	Ik heb een goed beeld van mijn eigen competenties, mijn sterke en zwakke punten.					
G.2	Ik werk op een planmatige manier aan mijn verdere ontwikkeling m.b.v. een P.O.P(persoonlijk ontwikkelplan)					
G.3	Ik stem mijn eigen ontwikkeling af op het beleid van mijn school en benut de kansen die de school biedt om me verder te ontwikkelen.					

Krimp nota:

Onze stichting wordt sinds 2006 geconfronteerd met sterk teruglopende leerlingaantallen.

De stichting wil de kwaliteitsnorm van het onderwijsaanbod onveranderd hoog handhaven. Elk kind moet een passend onderwijsaanbod krijgen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen binnen een positief pedagogisch klimaat.

Daar waar de stichting zich zorgen moet gaan maken over de kwaliteit van het onderwijs, wil zij ingrijpen op basis van uitgezet beleid, dat in deze nota is vastgelegd. We begrijpen dat een mogelijke sluiting van een school diep zal ingrijpen in de dorpsgemeenschap en invloed zal hebben op de leefbaarheid, **maar weten ook dat geen enkele ouder genoeg zal nemen met een mindere kwaliteit van onderwijs.**

De door het ministerie vastgestelde opheffingsnorm van de scholen in onze gemeente ligt bij 39 leerlingen. Indien een school 3 jaar (wordt naar verwachting 5 jaar) onder dit leerlingaantal zit dan wordt de school gesloten. Uit de leerling-prognose blijkt, dat 1 school in de komende jaren in de buurt van dit aantal komt. Uitgangspunt van beleid is, dat er in elk dorp van de gemeente een school aanwezig is, welke voldoet aan de gestelde criteria.

Deze criteria liggen op pedagogisch, didactisch, organisatorisch en financieel gebied:

a. de kwaliteit van het onderwijs is in orde. Deze kwaliteit is onder te verdelen in de volgende aspecten: - de pedagogische kwaliteit van onderwijs - de didactische kwaliteit van onderwijs - de organisatorische kwaliteit - de ontwikkeling van de kwaliteit van de medewerkers en de rol van het onderwijskundig leiderschap hierin - de kwaliteit van onderwijs in relatie tot de maatschappelijke positionering van de school.

b. de leerling-populatie is qua leeftijd evenwichtig opgebouwd. Een evenwichtige leeftijdsopbouw draagt bij aan een stabiele schoolorganisatie, dus zonder pieken of dalen in bepaalde leeftijdsgroepen.

c. het leerlingaantal is minimaal 50. SKBO Bergen kiest voor deze ondergrens. **Teneinde voldoende interactie met leeftijdsgenoten mogelijk te maken is een groepsomvang van gemiddeld 5-7 kinderen een minimum.**

Coöperatief samenwerken, samen leren en samen spelen vormt een belangrijk onderdeel van onze onderwijskwaliteit. Daarnaast heeft het lerarenteam dan nog voldoende omvang om de schoolorganisatie te kunnen dragen.

d. het is financieel haalbaar om instandhouding te bekostigen. Kosten van leegstand komen ten laste van de gemeente en het lerarenbestand past bij de personele inkomsten.

e. de school kan met inspanning van het dorp in stand gehouden worden. Zonder een zekere inspanning en ondersteunende bijdrage t.b.v. het goed functioneren van de school kan de taakbelasting voor de leraren dermate groot worden, dat de lesgevende taak hieronder gaat lijden. Deze bijdrage kan bestaan uit ondersteuning bij onderwijsactiviteiten en/of de materiële instandhouding.

Het uitvoerend bestuur toetst jaarlijks in november in hoeverre voldaan wordt aan de hierboven benoemde 5 criteria. **Het gaat hierbij om de centrale vraag of de school onderwijskundig en bedrijfsmatig goed functioneert en kan voortbestaan. Wanneer blijkt dat een kleine school onderwijskundig en/of bedrijfsmatig op twee van de 5 criteria niet voldoet en hieraan binnen de komende 4 jaar niet kan gaan voldoen, dan vindt er binnen twee jaar fusie plaats met een andere school.**

Omdat op de kleine school een klein team van leraren werkzaam is, zullen de schooltaken door deze kleine groep mensen worden uitgevoerd. Dit betekent een extra last voor de leraar op de kleine school in vergelijking met een grotere school. De kwaliteit van iedere leraar wordt in kaart gebracht m.b.v. een competentielijst (op basis van de SBL competenties). **Van de leraar op de kleine school wordt verwacht, dat hij/zij sterk scoort op dit competentieprofiel.**

Bijlage 2 Informatie brief

Hallo leerlingen, leerkrachten en ouders van de N-school,
Zoals jullie weten ben ik bezig met het laatste jaar van de studie Master Sen.
Graag informeer ik jullie over het bijbehorende praktijk gericht onderzoek wat ik op onze school ga uitvoeren.

Wat wil ik onderzoeken?

Als je in een combinatiegroep zit moet je ook zelfstandig werken.
Om dan te kunnen leren en werken is het belangrijk dat je dat zelfstandig werken goed kunt.
Ik ga onderzoeken:
Hoe wij nu zelfstandig werken.
Wat onze leerlingen nodig hebben bij het zelfstandig werken.
Hoe coöperatieve werkvormen onze leerlingen bij het zelfstandig werken kunnen helpen.

Waarom wil ik dat onderzoeken?

Ik ben bezig met een studie.
Om mijn diploma te krijgen moet ik een onderzoek doen op onze school.
Onze school wordt steeds kleiner. We vinden het belangrijk dat onze leerlingen ook dan goed kunnen leren en werken.
We denken dat coöperatieve werkvormen ons daarbij kunnen helpen.
Ik ga nu onderzoeken of dat bij het zelfstandig werken ook zo is.

Wat verwacht ik van de leerlingen van groep 6, 7 en 8?

Om antwoord te krijgen op:
“Wat hebben onze leerlingen nodig bij het zelfstandig werken” heb ik een vragenlijst gemaakt die door alle leerlingen, onder schooltijd, wordt ingevuld.
Dat mag anoniem.
Ik ga na de vragenlijst enkele leerlingen interviewen.
Ik kan dan doorvragen: waarom, wanneer, hoe zou je dat willen, enz.
Dan kan je vragenlijst niet anoniem zijn.
De resultaten uit de vragenlijst en de interviews kom ik in de klas vertellen. Ik wil van jullie weten of het klopt wat ik heb onderzocht. Er worden dan geen namen genoemd.

Vinden jullie het goed om op deze manier aan mijn onderzoek mee te werken?

Vinden jullie het goed dat ik jullie antwoorden in mijn onderzoek gebruik?

Wat verwacht ik van de leerkrachten?

De leerkrachten vullen een vragenlijst over het zelfstandig werken op onze school in.

De leerkrachten gaan tijdens het zelfstandig werken bij elkaar in de klas kijken. Ze gebruiken dan een kijkwijzer. Daarop kunnen ze zien waar ze naar moeten kijken.

De leerkrachten gaan samen met mij nadenken hoe coöperatieve werkvormen onze leerlingen bij het zelfstandig werken kunnen helpen.

De leerkrachten gaan daar samen met mij in de klas mee aan de slag.

Aan het einde van het onderzoek (in juni) wil ik jullie graag vertellen wat het resultaat is en hoe we daar op onze school verder mee gaan.

De ingevulde vragenlijsten en de interviews bewaar ik in een map op mijn kantoor. Als het onderzoek en mijn studie helemaal klaar zijn (uiterlijk september 2013) worden de lijsten versnipperd en bij het oud papier gestopt.

Zijn er nog vragen? Stel ze gerust!

Bijlage 3 Vragenlijst Leerkrachten.

Mijn onderzoeksvraag “ *hoe kan onze school met Coöperatieve Leerstrategieën het onderwijsaanbod vorm geven, zodanig dat er tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van leerlingen tijdens het zelfstandig werken*”, wil ik graag samen met jullie gaan beantwoorden.

Om zicht te krijgen op het zelfstandig werken in onze school heb ik een vragenlijst samengesteld voor alle leerkrachten.

Wil je de volgende vragen beantwoorden door aan te kruisen wat van toepassing is?

Soms zijn meerdere antwoorden mogelijk, dat wordt bij de vraag aangegeven.

1. Welke vormen van zelfstandig werken komen voor in jouw groep

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Iln. voeren na de instructie zelfstandig allemaal dezelfde opdracht uit die aansluit bij de voorgaande instructie.

☐ Iln. krijgen een aantal opdrachten die ze in een bepaalde volgorde moeten uitvoeren. De tijd waarin ze deze opdrachten uit moeten voeren is niet voor iedereen hetzelfde.

☐ Er zijn vaste tijden voor het zelfstandig werken in het rooster opgenomen. De Iln. krijgen een dag- of weektaak die uit meerdere opdrachten bestaat en plannen zelf wanneer en in welke volgorde ze deze uitvoeren. Ook het niveau van de taken kan variëren.

☐ Anders, namelijk:

2. Welke N-school regels voor zelfstandig werken gelden in jouw groep?

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Luister goed naar de uitleg, kun je meteen beginnen?

☐ Kijk wat af moet en tot wanneer je daar de tijd voor hebt.

☐ Let goed op het teken (stoplicht) dat ik er voor jou ben of niet.

☐ Kijk als je klaar bent zelf je werk na.

☐ Let op:

- ☐ Is de taak ingekleurd met de kleur van de dag?
- ☐ Is het netjes?
- ☐ Heb je alle opdrachten gedaan?
- ☐ Heb je aangegeven wat je er van vindt?
- ☐ Ruim je werk netjes op.

3. Welke stoplichtkleur betekenissen, zoals hieronder beschreven, gelden in jouw groep?

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ rood:

- ☐ zelf nadenken, kun je niet verder: maak ander werk af.
- ☐ Leg je blokje op het vraagteken.

☐ oranje:

- ☐ Zelf nadenken, kun je niet verder?
- ☐ Vraag je buur, zonder te storen (kijk naar zijn blokje of hij wil helpen).
- ☐ Kun je nog niet verder: maak ander werk af.

☐ groen:

- ☐ Zelf nadenken, kun je niet verder?
- ☐ Vraag je buur (als deze vrij is), zonder te storen.
- ☐ Je mag ook de leerkracht vragen om hulp.
- ☐ Is de leerkracht niet vrij, maak dan eerst werk af wat je wel kunt.

4. Zijn de regels effectief?

☐ ja, want

☐ nee, omdat

5. Zijn de regels voor zelfstandig werken zichtbaar gemaakt in jouw groep?

- 0 ja
- 0 nee
- 0 gedeeltelijk

6. Mogen de lln. in jouw groep elkaar om hulp vragen tijdens het zelfstandig werken?

- 0 ja
- 0 nee
- 0 soms, namelijk:

7. Gelden er regels voor het elkaar om hulp vragen?

- 0 ja
- 0 ja en de regels zijn samen met de kinderen afgesproken.
- 0 nee (ga verder met vraag 9)

8. De regels hebben betrekking op (meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 wanneer je elkaar wel en niet om hulp mag vragen
- 0 aan wie je wel en niet hulp mag vragen
- 0 wat je doet als je de ander niet kunt helpen
- 0 hoe vaak je een ander hulp mag vragen/geven
- 0 hoelang het hulp geven mag duren
- 0 anders, namelijk

9. Waar mogen de leerlingen uit jouw groep zelfstandig werken? (meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 in het klaslokaal
- 0 op alle werkplekken in onze school
- 0 op een aantal werkplekken in onze school, namelijk:

10. Spelen coöperatieve leer strategieën een rol tijdens het zelfstandig werken van jouw groep?

- 0 ja
- 0 nee
- 0 enigszins

11. Stimuleer je, tijdens het zelfstandig werken, de lln. van jouw groep om zelf oplossingen te vinden?

- 0 ja
- 0 nee
- 0 enigszins

12. Krijgen de lln. in jouw groep, tijdens het zelfstandig werken, ruimte om zelf verantwoordelijkheid te dragen?

- 0 ja
- 0 nee
- 0 enigszins

13. Liggen alle spullen en de materialen op vaste plekken?

- 0 ja
- 0 nee
- 0 enigszins

14. Wordt, tijdens het zelfstandig werken, tijdig aangekondigd wanneer het tijd is om te stoppen?

- 0 ja, op de volgende manier:
- 0 nee
- 0 soms, op de volgende manier:

15. Reflecteer je met de lln. op het proces zelfstandig werken?

- 0 ja, elke keer

0 nee, omdat:

0 regelmatig, namelijk als:

16. Reflecteer je met de lln. op de producten na het zelfstandig werken?

0 ja, elke keer

0 nee, omdat:

0 regelmatig, namelijk als:

17. In hoeverre ben jij tevreden over de mate, waarin de lln. van jouw groep voldoen aan de kenmerken van een zelfstandige leerling:

- Een zelfstandige leerling weet wat het betekent om zelfstandig te werken.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Een zelfstandige leerling is gemotiveerd om zelfstandig te werken.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Een zelfstandige leerling kan omgaan met uitgestelde aandacht.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Een zelfstandige leerling houdt zich aan regels en routines die gelden bij het zelfstandig werken.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Een zelfstandige leerling plant zijn eigen taken.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Een zelfstandige leerling controleert en registreert zijn eigen werk.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Een zelfstandige leerling lost zelf problemen op.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Zelfstandige leerlingen helpen elkaar.

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

- Zelfstandige leerlingen kunnen samenwerken

0 tevreden 0 meer wel dan niet tevreden 0 meer niet dan wel tevreden 0 ontevreden

18. Wat doe jij, als leerkracht, tijdens het zelfstandig werken van de lln.?

19. Wat zie jij van onze visie terug tijdens het zelfstandig werken van de lln. in jouw groep?

20. Als er nog iets is wat je op wilt merken, dan kan dat hieronder.

Dank je wel voor het invullen van deze vragenlijst.

Bijlage 4 Analyse vragenlijst leerkrachten.

De vragenlijst is ingevuld door de drie leerkrachten van groep 3-4, 5-6, 7-8.

De ene leerkracht van groep 1-2 was met zwangerschapsverlof, de andere leerkracht was in de periode van de vragenlijst invullen drie weken ziek. Deze leerkrachten hebben de vragenlijst niet in kunnen vullen.

Om antwoord te krijgen op deelvraag 2 zijn aan de leerkrachten vragen gesteld over klassenmanagement, de rol van de leerlingen, de rol van de leerkrachten

Klassenmanagement:

1. In alle groepen komen meerdere vormen van zelfstandig werken voor.

De leerlingen (l.n.) voeren na de instructie zelfstandig allemaal dezelfde opdracht uit die aansluit bij de voorgaande instructie.

De l.n. krijgen een aantal opdrachten die ze in een bepaalde volgorde moeten uitvoeren. De tijd waarin ze deze opdrachten uit moeten voeren is niet voor iedereen hetzelfde.

Er zijn tijden voor het zelfstandig werken in het rooster opgenomen. De l.n. krijgen een dag- of weektaak die uit meerdere opdrachten bestaat en plannen zelf wanneer en in welke volgorde ze deze uitvoeren. Ook het niveau van de taken kan variëren.

2. Niet alle N-school regels voor zelfstandig werken worden door alle leerkrachten gebruikt. Alle leerkrachten gebruiken de start regels.

Twee leerkrachten gebruiken de 'als ik klaar ben' regel.

Twee leerkrachten gebruiken de 'Let op' regels.

3. Alle leerkrachten gebruiken de stoplichtkleuren. De betekenis van de kleuren wordt door een leerkracht beperkt ingezet, door de anderen volledig.

4. Alle leerkrachten vinden de regels effectief omdat ze duidelijk zijn en iedereen weet waar hij aan toe is.

De ervaring heeft de leerkrachten geleerd dat regels en routines het beste worden nageleefd als ze in samenspraak met de leerlingen zijn vastgesteld waarbij het belangrijk is om als leerkracht consequent te blijven.

Het gebruik van het blokje is niet effectief omdat het in tegenspraak met andere regels kan zijn.

5. Twee leerkrachten hebben de regels voor zelfstandig werken zichtbaar gemaakt in hun groep, een leerkracht heeft de regels niet zichtbaar gemaakt in de groep.

6. Bij alle leerkrachten mogen de lln. elkaar om hulp vragen tijdens het zelfstandig werken als het blokje op groen staat op het leerplein, in de klas afhankelijk van kleur stoplicht en blokje.

7. Bij alle leerkrachten gelden er regels voor het elkaar om hulp vragen en de regels zijn samen met de kinderen afgesproken.

8. Bij alle leerkrachten hebben de regels betrekking op wanneer je elkaar wel en niet om hulp mag vragen, aan wie je wel en niet hulp mag vragen.

Bij twee leerkrachten hebben de regels betrekking op wat je doet als je de ander niet kunt helpen.

Een leerkracht heeft een regel met betrekking tot stemgebruik.

9. Bij alle leerkrachten mogen de lln. uit de groep zelfstandig werken in het klaslokaal en achter alle computers. Bij twee leerkrachten mogen de lln. ook zelfstandig werken op een aantal werkplekken in onze school. Bij een leerkracht mogen de lln. zelfstandig werken op alle werkplekken in onze school.

13. Bij alle leerkrachten liggen alle spullen en de materialen op vaste plekken.

14. Bij alle leerkrachten wordt, tijdens het zelfstandig werken, vijf minuten van te voren aangekondigd wanneer het tijd is om te stoppen.

Dit wordt door de leerkrachten op verschillende manieren aangekondigd: door de timer, een kloksignaal, de stem van de leerkracht.

Rol van de leerkrachten:

1. In alle groepen komen meerdere vormen van zelfstandig werken voor.

De leerlingen (lln.) voeren na de instructie zelfstandig allemaal dezelfde opdracht uit die aansluit bij de voorgaande instructie.

De lln. krijgen een aantal opdrachten die ze in een bepaalde volgorde moeten uitvoeren. De tijd waarin ze deze opdrachten uit moeten voeren is niet voor iedereen hetzelfde.

Er zijn tijden voor het zelfstandig werken in het rooster opgenomen. De lln. krijgen een dag- of weektaak die uit meerdere opdrachten bestaat en plannen zelf wanneer en in welke volgorde ze deze uitvoeren. Ook het niveau van de taken kan variëren.

11. Alle leerkrachten stimuleren, tijdens het zelfstandig werken, de lln. van hun groep om zelf oplossingen te vinden.

15. Alle leerkrachten reflecteren regelmatig met de lln. op het proces zelfstandig werken. Alle leerkrachten doen dat als het juist wel of niet goed ging, een leerkracht reflecteert ook op het proces als er veel vragen van de lln. waren.

16. Alle leerkrachten reflecteren regelmatig met de lln. op de producten na het zelfstandig werken.

Alle leerkrachten doen dat als de opdrachten juist goed of niet goed zijn gemaakt. Een leerkracht reflecteert om te zien of de doelen zijn behaald.

18. Voor alle leerkrachten geldt dat ze tijdens het zelfstandig werken van de lln. observeren of extra instructie geven aan een leerling, een groepje leerlingen of de andere combinatiegroep.

19. Alle leerkrachten zien iets van onze visie terug tijdens het zelfstandig werken van de lln. in hun groep.

Drie leerkrachten noemen:

De open sfeer met een grote mate van betrokkenheid.

De goede sfeer.

De balans tussen de cognitieve ontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Het instructie op maat en naar behoefte geven.

Het geven van zelfstandigheid en zelfverantwoordelijkheid aan de lln.

Twee leerkrachten noemen een uitdagende en inspirerende werkomgeving.

Een leerkracht noemt het stimuleren van kinderen bij het nemen van eigen initiatieven voor hun persoonlijke ontwikkeling.

Een leerkracht noemt de onderwijssituatie die zich kenmerkt door duidelijke regels en afspraken.

Rol van de leerlingen

1. In alle groepen komen meerdere vormen van zelfstandig werken voor.

De leerlingen (Iln.) voeren na de instructie zelfstandig allemaal dezelfde opdracht uit die aansluit bij de voorgaande instructie.

De Iln. krijgen een aantal opdrachten die ze in een bepaalde volgorde moeten uitvoeren. De tijd waarin ze deze opdrachten uit moeten voeren is niet voor iedereen hetzelfde.

Er zijn tijden voor het zelfstandig werken in het rooster opgenomen. De Iln. krijgen een dag- of weektaak die uit meerdere opdrachten bestaat en plannen zelf wanneer en in welke volgorde ze deze uitvoeren. Ook het niveau van de taken kan variëren.

6. Bij alle leerkrachten mogen de Iln. elkaar om hulp vragen tijdens het zelfstandig werken als het blokje op groen staat op het leerplein, in de klas afhankelijk van kleur stoplicht en blokje.

7. Bij alle leerkrachten gelden er regels voor het elkaar om hulp vragen en de regels zijn samen met de kinderen afgesproken.

8. Bij alle leerkrachten hebben de regels betrekking op wanneer je elkaar wel en niet om hulp mag vragen, aan wie je wel en niet hulp mag vragen.

Bij twee leerkrachten hebben de regels betrekking op wat je doet als je de ander niet kunt helpen.

Een leerkracht heeft een regel met betrekking tot stemgebruik.

10. Bij twee leerkrachten spelen coöperatieve leer strategieën geen rol tijdens het zelfstandig werken van hun groep.

Een leerkracht maakt gebruik van twee coöperatieve werkvormen en de termen oogmaatje, schoudermaatje tijdens het zelfstandig werken.

12. Alle leerkrachten geven de Iln. in hun groep, tijdens het zelfstandig werken, ruimte om zelf verantwoordelijkheid te dragen.

15. Alle leerkrachten reflecteren regelmatig met de Iln. op het proces zelfstandig werken. Alle leerkrachten doen dat als het juist wel of niet goed ging, een leerkracht reflecteert ook op het proces als er veel vragen van de Iln. waren.

16. Alle leerkrachten reflecteren regelmatig met de Iln. op de producten na het zelfstandig werken.

Alle leerkrachten doen dat als de opdrachten juist goed of niet goed zijn gemaakt.

Een leerkracht reflecteert om te zien of de doelen zijn behaald.

17. De mate van tevredenheid, waarin de lln. van hun groep voldoen aan 9 kenmerken van een zelfstandige leerling, wordt door de drie leerkrachten:

22 Keer met (meer wel dan niet-) tevreden aangegeven.

3 Keer wordt (door verschillende leerkrachten) meer niet dan wel tevreden aangegeven.

1 Keer wordt door twee leerkrachten meer niet dan wel tevreden aangegeven.

Geen enkele keer met ontevreden aangegeven.

Alle leerkrachten zijn (meer wel dan niet-) tevreden over de mate waarin de lln. :

Weten wat het betekent om zelfstandig te werken.

Gemotiveerd zijn om zelfstandig te werken.

Elkaar helpen.

Zich houden aan regels en routines die gelden bij het zelfstandig werken.

Kunnen samenwerken.

Twee leerkrachten zijn (meer wel dan niet-) tevreden over de mate waarin de lln.

Kunnen omgaan met uitgestelde aandacht.

Een leerkracht is daar meer niet dan wel tevreden over.

Twee leerkrachten zijn (meer wel dan niet-) tevreden over de mate waarin de lln.

Zelf problemen oplossen.

Een leerkracht is daar meer niet dan wel tevreden over.

Twee leerkrachten zijn (meer wel dan niet-) tevreden over de mate waarin de lln.

Hun eigen taken plannen.

Een leerkracht is daar meer niet dan wel tevreden over.

Een leerkracht is (meer wel dan niet-) tevreden over de mate waarin de lln.

Hun eigen werk controleren en registreren.

Twee leerkrachten zijn daar meer niet dan wel tevreden over.

20. Twee opmerkingen die werden gemaakt:

Veel succes en plezier met het onderzoek.

Bijlage 5 Vragenlijst leerlingen en analyse

Mijn onderzoek is gestart.

Ik wil graag weten waar jullie behoefte aan hebben tijdens het zelfstandig werken.

Daarom heb ik een vragenlijst gemaakt voor de kinderen van groep 6, 7 en 8. (39 leerlingen)

Wil je de vragenlijst invullen door een kruisje te zetten bij het antwoord dat je kiest?

Als je meerdere antwoorden mag aankruisen dan staat dat bij de vraag.

1. Tijdens het zelfstandig werken weet ik wat de regels zijn.

0 ja 35

0 nee

0 een beetje 4

2. Tijdens het zelfstandig werken wil ik de regels kunnen zien.

0 ja 13

0 nee 9

0 soms 17

3. Tijdens het zelfstandig werken wil ik andere kinderen om hulp vragen.

0 ja 10

0 nee 2

0 soms 27

4. Tijdens het zelfstandig werken kan ik andere kinderen om hulp vragen.

0 ja 18

0 nee 4

0 soms 17

5. Tijdens het zelfstandig werken wil ik andere kinderen hulp geven.

0 ja 24

0 nee 3

0 soms 12

6. Tijdens het zelfstandig werken kan ik andere kinderen hulp geven.

0 ja, door het antwoord te geven 4

0 ja, door iets voor te doen of een vraag te stellen 32

0 nee 3

7. Tijdens het zelfstandig werken weet ik wat ik moet doen.

0 ja, 39 omdat:

Het op het takenblad staat 17

Omdat het is uitgelegd 15

Omdat ik de regels ken 7

Vanuit de basisbehoeften: competentie 39

0 nee, 0 en dit is wat ik nodig heb om het wel te weten

8. Tijdens het zelfstandig werken kan ik alle spullen en materialen vinden.

0 ja 29

0 nee 1

0 soms 9

9. Tijdens het zelfstandig werken wil ik kunnen praten met andere kinderen.

- 0 ja 6
- 0 nee 2
- 0 soms 31

10. Tijdens het zelfstandig werken wil ik kunnen bewegen.

- 0 ja 14
- 0 nee 5
- 0 soms 20

11. Tijdens het zelfstandig werken is dit:

klas 17, leerplein 18, koffiekamer 2, spreekkamer 1, kleutergroep 1
mijn favoriete werkplek.

12. Tijdens het zelfstandig werken wil ik graag samen werken met andere kinderen.

- 0 ja 17
- 0 nee 3
- 0 soms 19

13. Tijdens het zelfstandig werken werk ik graag alleen.

- 0 ja 6
- 0 nee 8
- 0 soms 25

14. Tijdens het zelfstandig werken voel ik me veilig en prettig.

- 0 ja 32
- 0 nee 0
- 0 soms 7

15. Tijdens het zelfstandig werken denk ik dat ik mijn werk kan maken.

- 0 ja 32
- 0 nee 0
- 0 soms 7

16. Tijdens het zelfstandig werken weet ik dat ik fouten mag maken.

- 0 ja 32
- 0 nee 0
- 0 soms 7

17. Tijdens het zelfstandig werken voel ik me verantwoordelijk voor mijn werk.

- 0 ja 33
- 0 nee 0
- 0 soms 6

18. Tijdens het zelfstandig werken ben ik goed in:

(je mag meerdere antwoorden aankruisen)

- 0 zelf keuzes maken 27
- 0 werken volgens een plan 23
- 0 zelf problemen oplossen 15
- 0 samenwerken 33
- 0 het werken volgens de regels 24

19. Tijdens het zelfstandig werken heb ik hulp nodig bij:

(je mag meerdere antwoorden aankruisen)

0 zelf keuzes maken 6

0 werken volgens een plan 7

0 zelf problemen oplossen 18

0 samenwerken 6

0 het werken volgens de regels 8

20. Ik vind het belangrijk om het zelfstandig werken te bespreken met:

(je mag meerdere antwoorden aankruisen)

0 de leerkracht 6

0 de andere kinderen 8

0 de leerkracht en de andere kinderen 20

0 ik vind het bespreken niet belangrijk 5

21. Ik vind zelfstandig werken:

0 heel leuk 11

0 leuk 13

0 gewoon 14

0 niet zo leuk 1

0 vervelend 2

Ik vind dat omdat:

Je de dingen die je nog niet af hebt af kunt maken 2

Gewoon omdat we het best vaak hebben

Je moet denken en ook nieuwe dingen leert

Ik dan andere keuzes kan maken

Gewoon, dan legt de juf bij 5 uit en mogen wij niet storen

Ik dan ook een keer voor mezelf kan werken, ik werk best veel samen

Gewoon, omdat ik dan alleen aan het werk ben

We dat altijd doen 2

Het soms moeilijk is 2

Omdat je soms mag overleggen en soms niet

Ik vind het gewoon leuk

Het mijn eigen tijd is

Het niet zo leuk, niet zo gezellig is

Ik zelf kan werken en uitvinden

Het saai is

Je vooruit kunt werken

Soms is het leuk, soms is het saai

Ik de les niet zo leuk vind want daar moet je veel luisteren

Je dan op je gemak kunt werken

Je ook zelf dingen mag doen

Gewoon, ja gewoon

Je op je eigen tempo mag werken 3

Ik dan rustig en goed kan werken 3

Ik mijn werk kan doen

Je het zelf kunt doen en niet naar de uitleg hoeft te luisteren

Je kunt overleggen en het hoeft niet stil te zijn 2

Ik liever zelf werk

Met de meester vang je meer op

Je kunt samenwerken, vragen stellen en soms een grapje maken

Vanuit de basisbehoeften: competentie 5, relatie 8, autonomie 16

Anders 6

22. Bij het zelfstandig werken op onze school vind ik dit goed:

Werken met het takenblad en overleggen 2

Fijn om een takenblad te hebben want sommige scholen hebben dat niet

Dat er om de zoveel tijd een leerkracht langskomt en dat er een takenblad is

Vrijwel alles

Je leert er meer van

Dat we zo'n goede regels hebben 4

Je kunt ervan leren, het is stil

Dat je dingen af kunt maken

Leuke juffen

Extra werkruimte

Rust 2

Eigen tijd, zelfstandigheid

Stoplicht

Bespreken

Werken op het leerplein 3

Dat bijna iedereen elkaar helpt 3

De plekken waar je mag werken 7

Dat er altijd een plek is waar je rustig kunt werken

Het werk

Dat je het zelf kunt doen

De rust in de klas

Alles vind ik goed behalve de orde op het leerplein

Vanuit de basisbehoeften: competentie 2, relatie 10, autonomie 11

Organisatorisch 18

23. Bij het zelfstandig werken op onze school kan dit beter:

Het overleggen gaat een beetje te hard

????? 5

Het gaat goed 2

Dat we minder gaan kletsen en meer op ons werk letten 2

Betere plek

Liever meer rustige plekjes

Het is vaak niet stil 8

Met een liniaalstem praten 5

Meer samenwerken

Concentreren

Dat je iets aan de leerkracht kan vragen. 2

Werken in de klas

Wat vaker het stoplicht op groen zetten

De regels strenger 4

Sneller het takenblad afmaken

Er wordt soms gevochten en gescholden

Op de gang aan de tafel bij groep 1-2 mogen werken

Meer op de computer werken

Orde op het leerplein

Vanuit de basisbehoeften: relatie 3

Anders (regels, orde, rust) 27

24. Op onze school werken we zelfstandig omdat:

We moeten leren om zelf te plannen wat we eerst doen en wat dan

We anders alles van de leerkracht leren 5

Het dan rustig is

Ik dat leuk vind
Je in een combinatiegroep zit 4
We er meer van leren 14
Je rust krijgt en in een klas van twee groepen zit
We ons werk af kunnen maken 3
Het moet
Het fijn is 3
Je moet ontdekken
Het sneller gaat
Het voor de meester niet zo druk is
Het leerplein anders niet wordt gebruikt

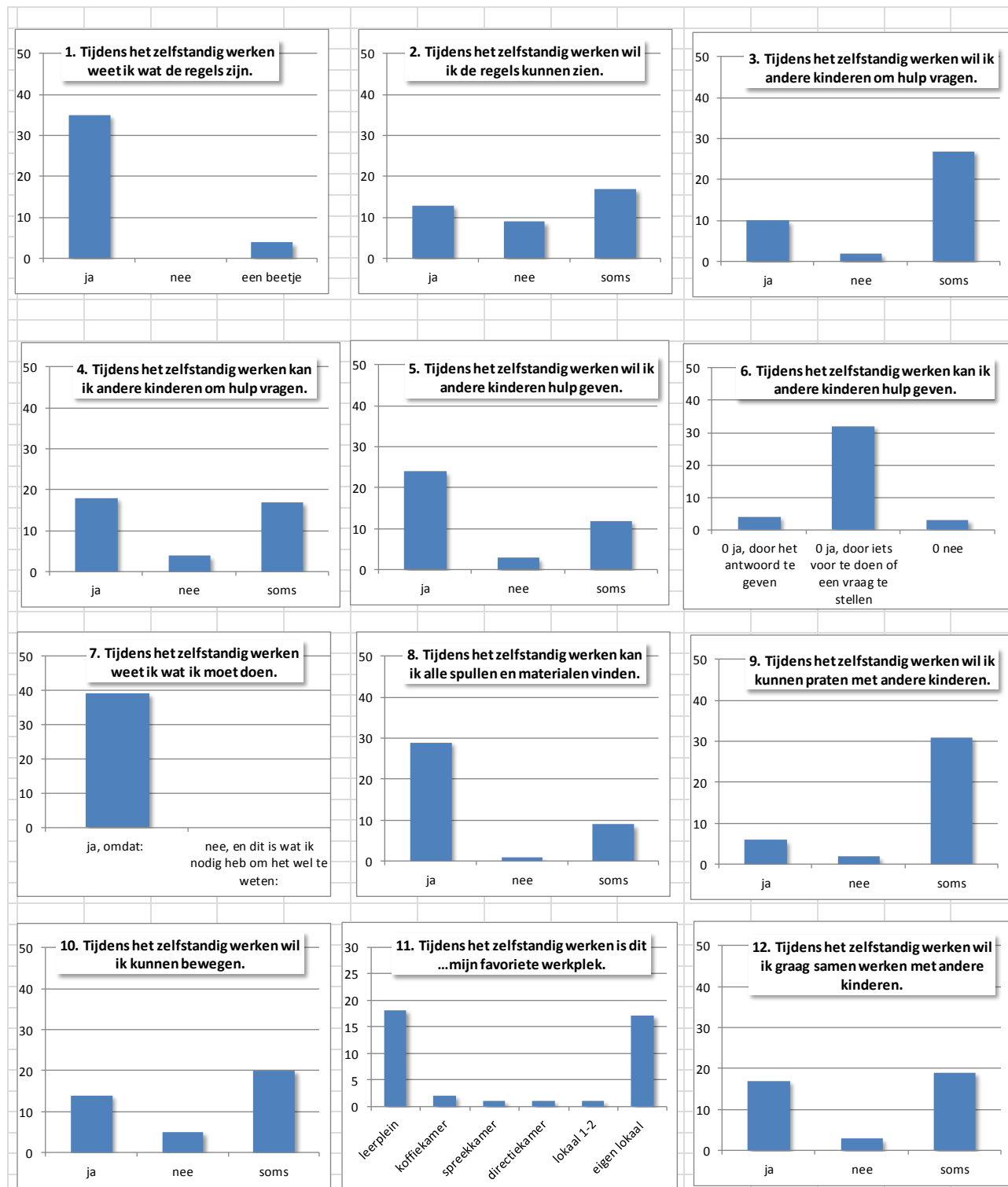
Vanuit de basisbehoeften: competentie 20, relatie 4, autonomie 1
Anders: 10

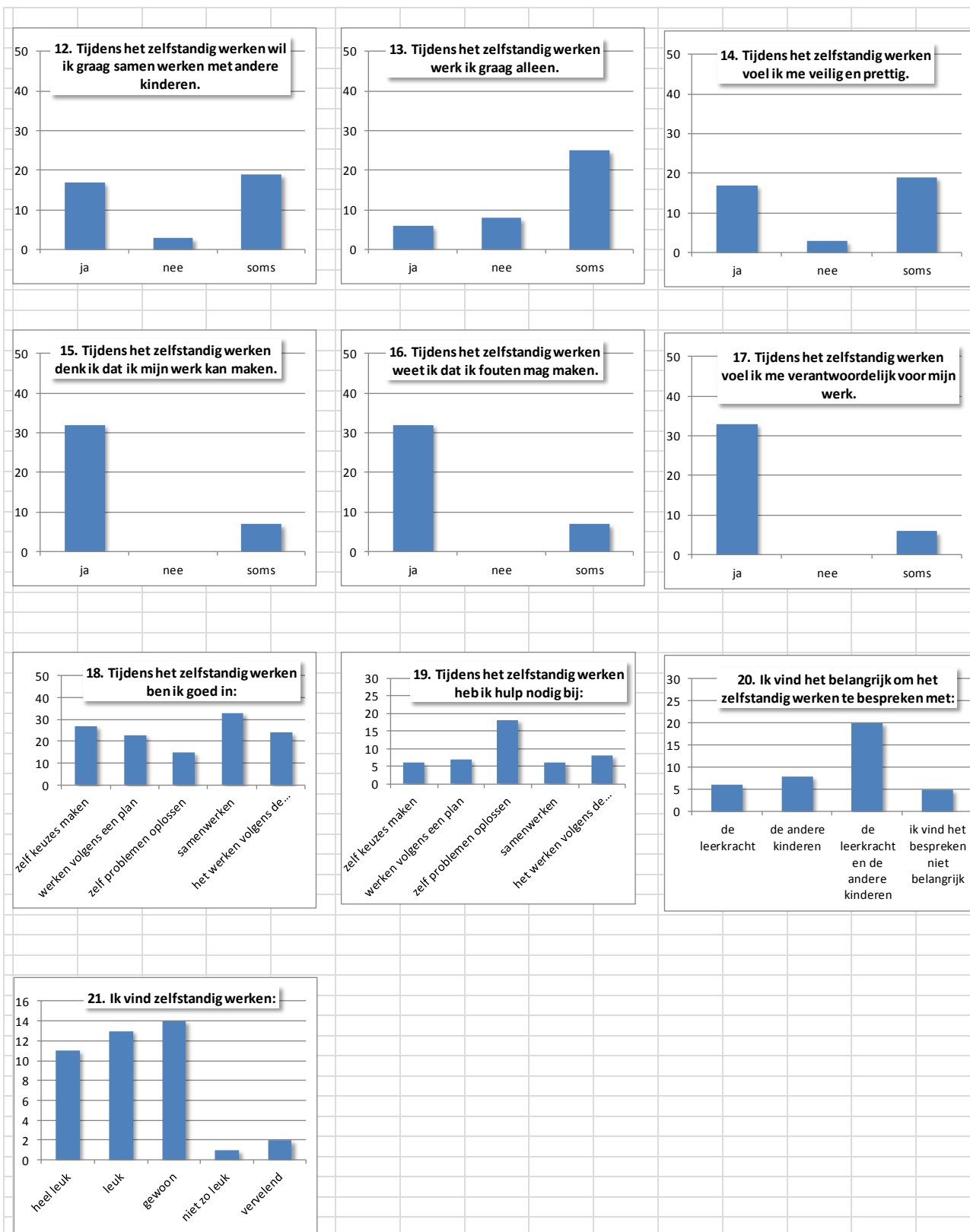
25. Ik wil meedoen met een interview door juf Willeke:
0 ja. Ik schrijf hier mijn naam: 37

0 nee.

Dank je wel voor het invullen van deze vragenlijst.

De antwoorden, op de vragenlijst voor de leerlingen, in grafieken:

11. Tijdens het zelfstandig werken is dit.....de favoriete werkplek van de leerlingen.
 klas 44%, leerplein 47%, koffiekamer 5%, spreekkamer 3%, kleutergroep 3%.

18. Hulp nodig tijdens het zelfstandig werken bij:

16% Zelf keuzes maken
18% Werken volgens een plan
47% Zelf problemen oplossen
16% Samenwerken
21% Het werken volgens de regels.

21. Redenen voor wat kinderen van zelfstandig werken vinden:
Vanuit de basisbehoeften: competentie 15%, relatie 23%, autonomie 46%
Anders 17%

22. Redenen voor wat kinderen bij het zelfstandig werken op onze school goed vinden:
Vanuit de basisbehoeften: competentie 5%, relatie 24%, autonomie 26%
Anders (organisatorisch) 43%

23. Redenen voor verbeteringen bij het zelfstandig werken op onze school:
Vanuit de basisbehoeften: relatie 10%
Anders (regels, orde, rust) 89%

24. Redenen waarom we volgens de leerlingen op onze school zelfstandig werken:
Vanuit de basisbehoeften: competentie 58%, relatie 12%, autonomie 3%
Anders: 30%

Bijlage 6 Interview leerlingen

Vorbereiding Interview Leerlingen.

Deelnemers:

Omdat ik denk dat de leerlingen zich met zijn tweeën meer op hun gemak voelen en omdat ze elkaar aan kunnen vullen kies ik twee leerlingen uit groep 6, uit groep 7, uit groep 8. Ik interview de leerlingen per groep.

De ingevulde vragenlijst bestond uit merendeels gesloten vragen.

Tijdens de presentatie van de antwoorden heb ik gelet op de reacties die leerlingen gaven. Van leerlingen met duidelijke en verrassende reacties en opmerkingen heb ik opnieuw de antwoorden op de enkele open vragen van de vragenlijst bekeken. Leerlingen waarvan ik denk dat ze iets te zeggen hebben over het zelfstandig werken op onze school, heb ik uitgenodigd voor het interview.

Aandachtspunten:

Waar: Koffiekamer van onze school.

Wie: G. en J., I. en S., D. en L.

Weergeven: interviews opnemen, uitschrijven, samenvatting maken die aan de geïnterviewde leerlingen wordt voorgelegd om te achterhalen of het een geldige en juiste weergave is.

Werkwijze:

Contact maken door de lln. in de klas op te halen.

Bedanken voor de bereidheid om mee te doen.

Vertellen procedure en tijd afstemmen.

Afname vragenlijst.

Afronden gesprek: bedanken, zijn er nog vragen of dingen om te zeggen, wat vond je van het interview, hoe kom ik er op terug.

In het interview stel ik merendeels open vragen.

Doel:

1. Antwoorden aan de gesprekspartners ontlokken die bepaalde verschijnselen, die ik heb vastgesteld, kunnen verhelderen.

De leerkrachten stimuleren tijdens het zelfstandig werken de leerlingen om zelf oplossingen te vinden. 47% van de leerlingen geeft aan daar hulp bij nodig te hebben.

Eén leerkracht geeft aan meer niet dan wel tevreden te zijn over het zelf problemen oplossen. Eén leerkracht die meer wel dan niet tevreden is geeft aan dat ze coöperatieve werkvormen inzet bij het zelfstandig werken.

De leerkrachten bespreken het (proces en product) van zelfstandig werken regelmatig.
De meeste leerlingen geven aan het bespreken van het zelfstandig werken belangrijk te vinden.

De leerkrachten geven aan meer wel dan niet tevreden te zijn met het houden aan de regels en routines die gelden bij zelfstandig werken.

De leerlingen geven in een open vraag als verbeterpunt aan: regels, rust, orde.

Eén leerkracht geeft aan meer niet dan wel tevreden te zijn met de planning van taken door de leerlingen.

De meeste leerlingen vinden dat ze daar goed in zijn.

Bijna alle leerlingen vinden zelfstandig werken op onze school (heel) leuk, gewoon. Ze vinden dat:

Vanuit competentie: 5x

Vanuit relatie: 8x

Vanuit autonomie: 16x

Vanuit anders: 6x

Ze benoemen wat ze tijdens het zelfstandig werken op onze school goed vinden:

Vanuit competentie: 2x

Vanuit relatie: 10x

Vanuit autonomie: 11x

Vanuit organisatie: 18x

Ze benoemen wat bij zelfstandig werken op onze school beter kan:

Vanuit competentie: -

Vanuit relatie: 3x

Vanuit autonomie: -

Vanuit anders: 27x (regels, orde en rust)

Ze benoemen bij waarom we zelfstandig werken op onze school:

Vanuit competentie: 20x

Vanuit relatie: 4x

Vanuit autonomie: 1x

Vanuit anders: 10x

Op 2 na willen alle leerlingen meedoen met het interview.

2. Inzicht krijgen in diepere achtergronden en beweegredenen.

Het samen willen werken

Het alleen willen werken

Goed zijn in samenwerken

Hulp nodig hebben bij het probleem oplossen

Bespreken van het zelfstandig werken met leerkrachten en/of andere kinderen

Behoeftte aan regels, orde en rust.

Samenvatting Interview.

1. Bijna de helft van de kinderen geeft aan dat ze hulp nodig hebben bij het zelf problemen oplossen tijdens het zelfstandig werken.

Welke problemen komen de kinderen tegen?

Conflicten tussen kinderen wordt door 1 leerling aangegeven en bij doorvragen door de andere leerlingen beaamd. Als het stoplicht in de klas dan op rood staat kan dat beangstigend zijn. Dit wordt door 3 leerlingen beaamd.

Een probleem kan zijn dat kinderen de spullen niet kunnen vinden of dat ze niet weten wat ze moeten doen. Het kan ook dat de kinderen iets niet snappen.

Hoe is dat bij jullie?

Bij alle leerlingen herkenning van conflicten tussen kinderen. De leerlingen geven aan dat zij weten hoe ze hun probleem op kunnen lossen.

Wat helpt jullie?

De aanwezigheid van andere kinderen op het leerplein of een vriend in de buurt.

Wat zou andere kinderen kunnen helpen?

Dat iedereen op de hoogte is van de afspraken en regels. Vooral de regel 'als je iets niet snapt verder gaan met wat je wel kunt maken' of 'andere kinderen om uitleg vragen'.

Het toch aan de leerkracht dingen kunnen vragen door het stoplicht in de klas op oranje te zetten.

Hoe kunnen coöperatieve werkvormen daar bij helpen?

Bij ruzie kun je een teamgenoot vragen om je te helpen bij het oplossen want de teamgenoot kent je goed. Je bent dan gewend om samen te praten en te overleggen.

Doordat je kunt overleggen hoef je niet alles zelf te bedenken. Omdat je leert om door te vragen durf je dat.

2. De meeste kinderen willen het zelfstandig werken bespreken met de leerkracht en/of de andere kinderen.

Wat vinden jullie?

Vijf leerlingen willen wel bespreken, een leerling heeft geen behoefte om het te bespreken,

Waarom zouden de meeste kinderen dat willen?

Anders lijkt het net alsof het niet belangrijk is. De leerkracht moet ook weten hoe het is gegaan als er op het leerplein is gewerkt.

Wat zouden ze willen bespreken?

Vertellen hoe het zelfstandig werken is gegaan. De problemen, de resultaten, de activiteiten op het takenblad. Vertellen over wat voor hen moeilijk is bij het zelfstandig werken zodat anderen daar begrip voor krijgen en er rekening mee kunnen houden.

3. De leerkrachten geven aan dat ze meer wel dan niet tevreden zijn met het houden aan de regels die gelden bij zelfstandig werken.

Waarom zouden de leerkrachten dat aan geven?

Omdat de kinderen ook achteraf nog komen vertellen hoe het zelfstandig werken verliep ook als er problemen waren. De kinderen kunnen horen als er een leerkracht aan komt en doen dan gauw alsof ze aan het werk zijn.

4. Veel kinderen geven als verbeterpunt bij het zelfstandig werken aan: regels, rust, orde.

Hoe denken jullie hierover?

Daar zijn deze leerlingen het mee eens.

Wat hebben de kinderen nodig als we 'regels, rust en orde' willen verbeteren?

De leerlingen gaven de volgende tips;

Een leerkracht of stagiaire die de kinderen aanspreekt op de regels tijdens het zelfstandig werken.

Dat de leerlingen elkaar durven en kunnen aanspreken op de regels.

Dat de regels "op maat" staan op je takenblad.

Dat de algemene regels zichtbaar zijn op het leerplein.

Dat je aan de leerkracht door kunt geven waar je last van hebt, eventueel op een lijst in de klas als het stoplicht op rood staat.

Tussendoor werken met een Energizer zodat de leerlingen hun energie kwijt kunnen.

Een "orde bewaker" per groep.

Een stoplicht op het leerplein.

Consequent de afspraken hanteren.

Maatjes afspreken.

5. De meeste kinderen geven aan dat ze geen hulp nodig hebben bij het werken volgens een plan.

Wat kunnen deze kinderen zelf?

Ze hebben geen hulp nodig doordat we werken met het takenblad. We leren in elke groep hoe we met het takenblad moeten werken.

Hoe is dat bij jullie?

Deze leerlingen kunnen dat, ze hebben in de klas geleerd hoe ze dat moeten doen.

6. Bijna alle kinderen vinden het zelfstandig werken op onze school (heel) leuk of gewoon.

Wat vinden jullie?

Drie leerlingen vinden het zelfstandig werken heel leuk, drie leerlingen vinden het leuk.

De reden is vooral het zelf kunnen beslissen wat, wanneer, waar, hoe ze hun werk doen.

Hoe kunnen we er voor zorgen dat veel kinderen dat (heel) leuk of gewoon blijven vinden.

De leerlingen gaven de volgende tips;

Geen verandering in de werkwijze zelfstandig werken.

Bewuster inzetten van teams.

Stoplicht in de klas niet op rood maar op oranje.

Meer soorten activiteiten op het leerplein.

Knutselwerkjes op het leerplein hangen.

Een stoplicht op het leerplein zodat we ook weer op zitzakken kunnen lezen als het op rood staat.

Per groep op het leerplein werken.

7. Veel kinderen vinden het zelfstandig werken op onze school goed omdat het goed is georganiseerd.

Wat vinden jullie?

Daar zijn deze leerlingen het mee eens.

Wanneer vinden de kinderen dat het goed is georganiseerd?

Als het takenblad duidelijk is.

Als op het takenblad L(eerkracht gebonden) Z(zelfstandig) LZ(eerst leerkracht gebonden daarna zelfstandig verwerken) wordt vermeld.

Als er strenger op de regels wordt gelet.

8. Wat willen de kinderen zelf leren van het zelfstandig werken?

Ze willen leren dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun werk en hoe ze daarbij kunnen samenwerken.

9. Veel kinderen geven aan dat ze samen willen werken en ook alleen willen werken.

Wat vinden jullie?

Deze leerlingen willen soms samen werken en soms alleen werken.

Wanneer willen kinderen samen werken?

Bij groepsopdrachten.

Als ze met dezelfde dingen bezig zijn.

Als ze iets moeilijk vinden en hulp nodig hebben.

Wanneer willen kinderen alleen werken?

Als ze iets heel leuk vinden en daar meteen mee willen beginnen.

Als ze zich willen concentreren.

Als ze vaak andere kinderen helpen en daar een keer geen zin in hebben.

Als ze hun eigen werk af willen krijgen.

10. Veel kinderen vinden dat ze tijdens het zelfstandig werken goed zijn in samenwerken.

Wat vinden jullie?

De leerlingen vinden dat zij goed kunnen samenwerken. Door de jaren heen hebben ze dat op onze school geleerd.

Wat kun je als je goed bent in samenwerken tijdens het zelfstandig werken?

Je kunt rekening houden met elkaar.

Je kent elkaars eigenaardigheden.

Je helpt een ander door mee te denken en niet het antwoord voor te zeggen.

Je houdt je aan de regels.

Je overlegt

Je legt uit.

Afronding gesprek:

De leerlingen vonden het heel leuk om aan een interview mee te werken, ze willen het wel vaker doen. Ze vinden het fijn dat hun mening wordt gevraagd en dat daar rekening mee wordt gehouden.

Bijlage 7 Kijkwijzer

Kijkwijzer: Tegemoet komen aan leerling behoeften bij het zelfstandig werken met inzet coöperatieve leer strategieën

Datum: 22- 4-'13

Tijdens de observatie: Scoor de onderstaande items door een kruisje te zetten in het vakje dat het meest overeenkomt

1 = komt niet voor, 2 = komt af en toe voor, 3 = komt vaak voor, 4 = altijd

Na de observatie: Indien het item een actiepunt is, zet je een kruisje in het vakje van de laatste kolom.

Observeerbaar gedrag	1	2	3	4		AP
1.de leerlingen zien de regels van het zelfstandig werken	☐	☐	☐	☐		☐
2. de leerlingen vragen elkaar om hulp	☐	☐	☐	☐		☐
3. de leerlingen kunnen elkaar hulp geven	☐	☐	☐	☐		☐
4. de leerlingen praten	☐	☐	☐	☐		☐
5. de leerlingen bewegen	☐	☐	☐	☐		☐
6. de leerlingen kiezen een werkplek	☐	☐	☐	☐		☐
7. de leerlingen werken samen	☐	☐	☐	☐		☐
8. de leerlingen werken alleen	☐	☐	☐	☐		☐
9. de leerlingen zijn vaardig in het samenwerken	☐	☐	☐	☐		☐
10. de leerlingen vragen hulp bij het oplossen van problemen	☐	☐	☐	☐		☐
11. de leerlingen bespreken het zelfstandig werken met de leerkracht of leerlingen	☐	☐	☐	☐		☐
12. de leerlingen kunnen hun leergedrag zelf sturen	☐	☐	☐	☐		☐
13. er is orde en rust volgens de regels	☐	☐	☐	☐		☐
14. er zijn competentie kansen; de leerlingen ontdekken dat ze de taken die ze moeten doen, kunnen doen, dat ze steeds meer aankunnen.	☐	☐	☐	☐		☐

Bijlage 8 Logboek.

Het onderzoek start met verdiepend literatuuronderzoek naar het belang van coöperatief leren, om een breder inzicht te ontwikkelen en de koppeling naar onze praktijk te maken. Leraren overtuigen van de kracht van didactische structuren door erover te praten lukt niet. Om overtuigd te worden moeten leraren de didactische structuren ervaren. (Kagan, 2010) Dit is ook het advies van onze schoolbegeleider; niet praten, ervaren. Samen met de leerkracht van groep 5-6, die op een vorige school ervaring heeft opgedaan met de inzet van coöperatieve leer strategieën, heb ik de studiemorgen ' coöperatief leren' voorbereid.

Opzet Studiemorgen 6-12-'12. **Coöperatieve leer strategieën.**

- Welkom met een klasbouwer.
- Korte informatie krimp nota in relatie met Coöperatieve leer strategieën.

1.Kennis algemeen. Waarom coöperatieve leer strategieën, waarom Kagan? Coöperatieve leer strategie.

Er zijn allerlei coöperatief leren methoden.

Wat de coöperatieve leer strategieën van Kagan in eerste instantie onderscheidt, is de nadruk op simpele didactische structuren die gebruikt kunnen worden als onderdeel van "maakt niet uit welke " les.

Kagan zegt: geef geen coöperatieve lessen, bouw coöperatieve leer strategieën in als onderdeel van elke les. Als kinderen in een groep regelmatig samenwerken dan betekent dat een flinke verandering in de dynamiek van de groep.

De leerlingen krijgen de kans om te doen wat ze het liefste doen, op een positieve manier omgaan met hun leeftijdsgenoten. De leerlingen houden elkaar bij de les en geven elkaar steun, begeleiding en complimenten. Ze hebben het gevoel dat ze erbij horen.

In een coöperatieve groep vinden positieve veranderingen plaats die impact hebben op de sociale vaardigheden en leervorderingen.

Diverse onderzoeken en theoretische kaders verklaren waarom coöperatieve leer strategieën werken.

Basisprincipes GIPS:

GIPS is wat coöperatieve leer strategieën onderscheidt van andere onderwijs strategieën.

Deze vier basisprincipes vormen de essentie van succesvolle coöperatieve leer strategieën.

Als je begrijpt waar GIPS precies voor staat en hoe je de beginselen kunt implementeren, dan ben je klaar om optimaal te kunnen profiteren. (betere schoolresultaten en verbeteringen op sociaal gebied.)

G; gelijke deelname. We structureren zodat de leerlingen ongeveer in gelijke mate aan het proces deelnemen.

I; individuele aanspreekbaarheid. De leerling moet zijn kennis of vaardigheid aan iemand anders laten zien.

P; positieve wederzijdse afhankelijkheid. Het kan niet anders of de betrokkenen gaan samenwerken. Twee voorwaarden: positieve wisselwerking tussen de uitkomsten en wederzijdse afhankelijkheid.

Aan dezelfde kant staan en samen naar hetzelfde doel toe werken.

S; simultane actie. Een hoog percentage van de leerlingen is tegelijkertijd actief betrokken.

2. Filmpje, de 7 sleutels.

Verwerking met coöperatieve leerstrategie: Wat weet je al
Waar wil je meer van weten
Wat doe je al
Wat zou je meer willen doen.

3. Kijkwijzer.

4. Klasbouwer

Pauze.

5. Kennis klasbouwers. Coöperatieve leerstrategie: (zoek de valse en digibord of een andere werkvorm??)

Bouwen aan en goede sfeer in de groep.

Aanpak 1: didactische structuren en activiteiten.

Klasbouwers zijn activiteiten om het proces te bevorderen waarin “een ruimte vol mensen met verschillende achtergronden en ervaringen”, uitgroeit tot een “zorgzame gemeenschap van actief lerenden”.

Klasbouwers leiden tot een “onze groep”- gevoel waar de leerlingen zich thuis voelen en waar het fijn is om samen te leren.

Klasbouwers zijn activiteiten voor de hele groep, het gaat om positieve interactie tussen alle groepsgenoten. Alle klasbouwers kunnen gebruikt worden om de interactie tussen groepsgenoten te stimuleren, waarbij de aandacht ook gericht is op de leerstofinhoud. Tweeledig doel; positieve interactie en verwerking van het onderwijsaanbod.

Een didactische structuur wordt aangemerkt als klasbouwer wanneer er interactie plaatsvindt tussen de groepsgenoten. Dat houdt in dat leerlingen van hun plaats mogen komen om te gaan samenwerken met andere kinderen (dan hun directe *team*genoten).

Advies: minstens 1x/week een klasbouwer, enkel en alleen omdat het leuk is.

Daarnaast meerdere klasbouwers met leerstofinhoud.

De 5 doelstellingen van klasbouwers.

- Elkaar leren kennen. Kinderen weten vaak weinig van elkaar en plaatsen elkaar al gauw in een hokje. *Echt* kennen doen ze elkaar niet. Door de kinderen de tijd te geven elkaar te leren kennen, uit te zoeken wat iedereen wel/niet leuk vindt, en op een vriendschappelijke manier met elkaar om te gaan, komen de kinderen er achter dat de anderen niet zo gek veel van hen verschillen, dat ook zij mensen met gevoelens zijn. Ze zullen eerder met anderen meeleven en minder snel geneigd zijn elkaar grof of onaardig te benaderen. Als kinderen het gevoel hebben dat de anderen hen kennen, spelen we in op de basisbehoefte van de mens om zich belangrijk te voelen, geaccepteerd en gewaardeerd te worden.
- Bouwen aan een groepsidentiteit. De kinderen het gevoel geven dat ze deel uitmaken van een unieke groep; niet zomaar een groep, *onze* groep.
- Wederzijdse ondersteuning. Door onderling ondersteunende activiteiten krijgen de kinderen het gevoel dat ze hun groepsgenoten kunnen vertrouwen.
- Verschillen waarderen. Dmv activiteiten waarin de kinderen inzicht in de onderlinge verschillen krijgen en deze leren te waarderen, komen we tot “vieren van diversiteit”. Onze groep is rijk en gevarieerd, we krijgen ook andere ideeën te horen en leren andermans standpunten kennen omdat we niet allemaal hetzelfde zijn.
- Synergie ontwikkelen. Synergie is de energie die vrijkomt als we onze krachten bundelen. Als we allemaal samenwerken produceren en leren we meer.

Aanpak 2: Groepsstructurering.

Bij deze aanpak laten we de traditionele manier van lesgeven, waar de leraar alle beslissingen neemt, achter ons en stappen we over op een meer democratische stijl van lesgeven waarbij kinderen zeggenschap krijgen. Ze mogen meedenken over beslissingen die de groep aangaan. De leerkracht biedt een prettige omgeving en zorgt voor een positieve toon.

Denk bij deze aanpak aan groepsvergadering, groepsdoelen, inspraak en medezeggenschap, kinderen hebben een taak en bekleden een functie.

Zowel bij aanpak 1 als bij aanpak 2 geldt:

Klasbouwers leiden tot minder spanningen in de groep, werken een positiever zelfbeeld in de hand en verhogen de motivatie.

Klasbouwers nemen een deel van de angst van de leerlingen op school weg; de angst om uitgelachen te worden, de angst om er niet bij te horen, de angst om te falen.

Het doel van de studiemorgen was informeren, inspireren en enthousiasmeren. Bij de evaluatie van de studiemorgen geven de leerkrachten aan dat dat op deze praktische studiemorgen is gelukt! Vooral de inzet van klasbouwers sloeg aan, zeker in groep 7 omdat de sfeer tussen deze kinderen onderling soms te wensen over laat. De kijkwijzer is aangepast t/m juli '13 en kan vrijblijvend worden ingezet omdat coöperatief leren dit schooljaar geen prioriteit heeft in het jaarplan. Op de studiedag in april staat de kijkwijzer weer op de agenda. In het schooljaar '13-'14 wordt coöperatief leren verder ontwikkeld samen met onze schoolbegeleider.

Aanvullend is gebruik gemaakt van documentonderzoek om de kwaliteit van het onderzoek te versterken. Hiervoor zijn de documenten gebruikt die het leerkracht handelen op onze school richting geven m.b.t. visie en missie, competenties, werkwijzen, documenten van het samenwerkingsverband WSNS en de stichting m.b.t. visie en missie, strategisch beleidsplan. Deze documenten worden tevens gebruikt bij het opstellen van het schoolplan en de jaarplannen.(zie bijlage 1)

Het draagvlak voor de inzet van coöperatieve leer strategieën is, zeker na de studiemorgen van december, duidelijk aanwezig. Om te laten zien hoe het past bij alle ontwikkelingen uit de richting gevende documenten plan ik in een teamvergadering van januari een half uur voor het documentenonderzoek. Op het digibord laat ik de uitwerking zien waarbij ik kort uitleg waarom ik koos voor deze documenten en wat de betekenis is van de groene tekstkleur.

Reacties van het team: weer even een opfrisser maar ze zijn niet verrast door de veelheid van groene tekst. Ze vinden het prettig dat het aansluit bij wat van leerkrachten (op een kleine basisschool) wordt verwacht, dat we de goede dingen doen. Nu moeten we ook zorgen dat we die dingen goed gaan doen (jaarplan 2013-2014).

Ze zien dat we met de inzet van coöperatieve leer strategieën veel kansen creëren als kleine school. Dat motiveert enorm, denkend aan:

“Een kleine winkel wordt succesvol wanneer het profiteert van het verschil met de grote supermarkten door uit te gaan van de eigen unieke kwaliteit, hierin kansen zoekt en zich profileert met een ander aanbod.” (Bijker, Boerema, & Louwsma, 2011, p. 24).

Na een drukke CITO en carnavaal periode licht ik eind februari alle ouders en de respondenten (leerkrachten groep 3-4, 5-6 en 7-8, leerlingen groep 6 en 7-8) over het praktijk gebonden onderzoek in.

Ouders worden via de mail geïnformeerd, de respondenten in de klas via het digibord. Zie bijlage 2.

Ouders hebben het ter kennisgeving aangenomen, een enkeling reageert in de wandelgangen door het wensen van succes.

De leerkrachten waren reeds op de hoogte. De leerlingen van groep 7-8 geven hun toestemming en medewerking na de vraag waarom niet iedereen aan het interview mee mag doen. Wat fijn dat iedereen als vanzelfsprekend meewerkt.

De leerlingen van groep 6 hebben inhoudelijke vragen over mijn studie en vragen vooral naar mijn motivatie om de studie te doen. Ze willen weten wat het punt voor de toets onderzoeksvoorstel was en reageren daarop met een applausje. Hun spontane betrokkenheid maakt me blij.

Februari: na de literatuurstudie zelfstandig werken maak ik de vragenlijst voor de leerkrachten. Feedback op de vragenlijst vraag ik aan de studie groep CF en een CF uit het werkveld. De opmerkingen hebben betrekking op waarom ik iets wel of juist niet vraag. M.b.v. de theorie besluit ik welke aanvullende opmerkingen ik verwerk. Ik blijf bij mijn keuze om het overzichtelijk en binnen kaders te houden.

Maart: de vragenlijsten leerkrachten zijn ingevuld en geanalyseerd. Ik nodig de drie leerkrachten uit voor een member check. Wat fijn dat ze daar weer tijd voor willen maken en met mij mee willen denken. De analyse is juist weergegeven volgens de leerkrachten. De vragenlijst heeft een helder beeld gegeven van hoe we op onze school zelfstandig werken.

De leerkrachten zien duidelijk de rode draad. Ik geef daar een compliment voor want de werkwijze is opgezet toen niet alle huidige leerkrachten werkzaam waren op onze school. De werkwijze wordt wel besproken in het introductieplan nieuwe leerkracht. Dat lijkt effectief te zijn. Verschillen zitten vooral in kleine organisatorische dingen. We bespreken welke wel/niet aangepast worden. De te kiezen werkplekken en hoe daar te werken nemen we mee naar de studiedag in april omdat we daar met zijn allen over na willen denken.

De oorspronkelijk geplande onderzoeksmethode , observatie in de groep met behulp van een kijkwijzer, lijkt weinig zinvol en wordt op advies van de leerkrachten ingezet bij deelvraag 4. Ik vind dat een goed idee omdat er op die momenten meer in ontwikkeling is.

Maart: de uitslag van de eind CITO toets van groep 8 valt ons flink tegen! Hier moeten we eens goed over na gaan denken. We zijn ook niet echt tevreden over de werkhouding bij het zelfstandig werken op de verschillende werkplekken in onze school. Het lijkt daar te gezellig.....(wat) heeft het een met het ander te maken? Kan ik wel betrekken bij mijn onderzoek.

Maart: de theorie die ik heb gebruikt bij het maken van de vragenlijst leerkrachten gebruik ik ook bij het maken van de vragenlijst leerlingen. Ik vraag feedback, vooral op het taalgebruik, aan de leerkracht van groep 7-8. De lijst wordt, op een enkele onderstreping na, akkoord bevonden.

De vragenlijst wordt ingevuld door alle (39) leerlingen van groep 6-7-8. Er staan twee weken voor, de leerkracht plant zelf een moment en begeleidt de leerlingen.

De antwoorden op de gesloten vragen heb ik in een grafiek verwerkt. De antwoorden op de open vragen heb ik gegroepeerd.

De antwoorden heb ik op het digibord gepresenteerd aan de leerlingen van groep 6-7-8. De leerlingen denken dat de meeste antwoorden goed geïnterpreteerd zijn. Dit heb ik in een groeps gesprek nog een keer extra nagevraagd bij antwoorden die mij opvielen: 1, 6, 11, 13, 21, 23. De kinderen konden uitleg geven.

Ik heb gekeken wie zeer betrokken was in het geven van reacties, om een keus te kunnen maken welke kinderen geïnterviewd worden.

Vraag 25 heb ik als erg prettig benoemd.

Sommige antwoorden leverden spontane reacties op. Een leerling gaf in de vragenlijst aan de spullen en materialen niet te kunnen vinden, “ o, dat is vast W geweest of niet juf? ”. Ik heb nog even de ethische overwegingen genoemd.

Er zijn na deze member check geen antwoorden veranderd.

De leerlingen zijn zeer benieuwd wie wordt uitgenodigd voor het interview. Ik heb gezegd dat ik dat volgende week weet en kom vertellen.

April: ik nodig kinderen uit voor het interview en motiveer kort in de groepen waarom deze kinderen. Wordt probleemloos aangenomen, de uitgenodigde kinderen zijn verheugd, en ik dus ook. Zie voor de verdere uitwerking bijlage 6.

Membercheck interview: Met de 6 geïnterviewde kinderen samen heb ik de samenvatting van het interview doorgenomen. De leerlingen merkten overeenstemming in hun antwoorden op. Dat klopt. Ik heb nog een keer uitgelegd waarom ik in de samenvatting al hun woorden bij elkaar heb gepakt. Er zijn nog enkele woorden in de samenvatting toegevoegd of weggestreept, ze luisterden kritisch, ik zag hun betrokkenheid. Daarna vonden de leerlingen dat het een juiste weergave was.

Er staan deze maand twee studiedagen gepland, terugblik jaarplan '12-'13 en vooruitblik jaarplan '13-'14.

De kijkwijzer coöperatief leren tot juli '13 is enigszins gebruikt. Er waren ten slotte andere prioriteiten in het jaarplan gesteld. Dit bevestigt voor mij als schoolleider het belang van faciliteren in tijd.

Uit enthousiasme en nieuwsgierigheid hebben alle leerkrachten toch een stapje vooruit gezet en, wat ik heel belangrijk vind; hun enthousiasme is gegroeid en bevestigd door wat ze bij de leerlingen zagen! Ik heb mijn waardering hiervoor uitgesproken.

Er ligt een al mooie basis om volgend jaar op verder te bouwen.

De teleurstellende CITO eindtoets van groep 8 staat ook op de agenda. We hebben er allemaal over nagedacht: wat kan en moet zelfs beter?

Antwoorden uit de vragenlijsten, vooral op de open vragen van de leerling vragenlijst werden Eye openers.....

Het lijkt dat wat is geantwoord door de leerkrachten (op vraag 17) en wat geantwoord is door de leerlingen niet altijd overeenkomt met wat we met onze *geopende ogen* zien. Ook de interviews lijken dat te bevestigen, daarin worden ook goede tips gegeven.

Interessant! Ik ga erover nadenken hoe ik dit mee kan nemen in de beantwoording van mijn onderzoeksvraag.

Met het team hebben we er over nagedacht of, en zo ja welke, acties nu gewenst zijn.

Besloten is dat we vier weken alleen in het klaslokaal werken. Consequent worden de regels voor het zelfstandig werken besproken en gehanteerd. Regels worden op een zelfde manier zichtbaar gemaakt, de stoplicht- en blokjes regels worden met alle groepen afgestemd. Daarna spreken we met het team de verdere voortgang af.

Twee jaarlijks wordt stichting breed de vragenlijst leerlingen, de vragenlijst leerkrachten en de vragenlijst ouders uitgezet. De uitslagen zijn binnen. Ik word er blij van, voel het als een compliment en ben er trots op! Dit wil ik delen met het team.

Ik stuur de uitslagen nog gauw voor de vakantie door met het advies er alvast eentje op te drinken! Voor mij zelf analyseer ik de vragenlijsten op onderwijsbehoeften van leerlingen.

Dit zijn verbeterpunten:

- Leerlingen mogen meedenken en meepraten over allerlei schoolzaken.
- Leerkrachten houden rekening met onze wensen.

Dit zijn sterke punten:

- De leerkracht besteedt genoeg aandacht aan hoe we met elkaar omgaan.
- De leerkracht zorgt ervoor dat we goed met elkaar omgaan.
- De leerkracht zorgt dat ik weet wat ik moet doen.
- Ik voel me veilig in de klas.
- Ik voel me veilig op het schoolplein.
- Ik voel me veilig op school.

De leerlingen geven de school als rapportcijfer: 2x een 5, 6x een 7, 15x een 8, 8x een 9, 8x een 10.

Ik denk er over na hoe ik dat mee neem in het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag.

De gemiddelde scores van de beoordeling:

	Door onze ouders	door onze leerkrachten:
Didactisch handelen:	3.43	3.30
Pedagogisch handelen:	3.60	3.74
Schoolklimaat:	3.56	3.72
Algemeen school:	3.50	3.83
Actieve en zelfstandige rol van leerlingen:	3.53	niet beoordeeld

(3.25 – 3.50 = ruim voldoende. 3.50 - 3.75 = goed)

Mei:

Nadat er na de vakantie nog 1 week in de klaslokalen consequent met de regels voor zelfstandig werken is gewerkt is de conclusie dat de leerkrachten het werken door de leerlingen in de klas als positief ervaren. Het komt de werkhouding en de kwaliteit van het werk ten goede.

De leerlingen willen de werkplekken op het leerplein graag houden. Dat snappen we!

De leerlingen op hun beurt begrijpen dat we als school ook kiezen voor kwaliteit van werk.

Vandaar een compromis: Werkplek voor het werk van de vakken rekenen, taal, spelling en de leesactiviteiten is de klas. Het werk voor de overige vakken kan, evenals andere activiteiten, ook plaats vinden op het leerplein.

De literatuurstudie Coöperatieve Leer strategieën, de analyse van de vragenlijst voor de leerkrachten, de leerlingen en het interview gebruik ik om met de focusgroep (met mijn waardering voor wederom een tijdsinvestering) deelvraag 4 te gaan beantwoorden.

De focusgroep, bestaande uit de leerkracht van groep 7-8, de (coöperatief ervaren) leerkracht van groep 5-6 en mijzelf heeft interventies afgesproken om met de inzet van coöperatieve werkvormen aan de leerling behoeften tegemoet te komen.

Organisatorisch gezien hadden we daarvoor na de meivakantie slechts 2 weken de tijd. De tijd (einde schooljaar en inlevermoment PGO) was dus beperkt maar we wilden toch graag een aanzet proberen te geven.

We hebben 6 momenten vastgelegd waarin afwisselend de ene leerkracht een coöperatieve werkvorm aanbood in verschillende situaties: rekenles 2, spellingles 2, zelfstandige verwerking 1, gezamenlijke verwerking 1 en de andere leerkracht observeerde aan de hand van de kijkwijzer. Ik nam de klas van de observerende leerkracht over.

De kijkwijzer (bekende werkwijze op onze school) hadden we samen op basis van de analyse van deelvraag 3 vanuit leerling gedrag opgesteld. (bijlage 7)

Na elk observatiemoment is spontaan door de beide leerkrachten kort op de ingezette interventies gereflecteerd. De beide leerkrachten waren enthousiast in de uitvoering. De coöperatief meer ervaren leerkracht van groep 5-6 kon goede tips en zeker ook complimenten geven aan de leerkracht van groep 7-8. De leerkracht van groep 7-8 heeft goede praktijk voorbeelden gezien. Het was geen enkel probleem voor hen om respectvol, open en eerlijk te praten over wat ze zagen en daarvan dachten. Ik geniet ervan als ik dat zie en hoor zonder daar een rol in te spelen en heb ook gezegd dat het voor mij een signaal is dat dit geen rol maar een vanzelfsprekendheid voor hen is.

Na de 6 momenten heb ik de kijkwijzers geanalyseerd en daarna hebben we met z'n drieën gereflecteerd. Ik hield er rekening mee dat bij het voeren van een dialoog een aantal regels belangrijk zijn. (Verbiest, Professionele leergemeenschappen, 2012) (bijlage 9.)

Na het gesprek heb ik feedback gevraagd op:

*Het opschorten van de eigen veronderstellingen. *Dit ging goed maar ik moet daar echt van bewust op letten.*

*Niet direct een oplossing voor een probleem zoeken, maar het probleem eerst analyseren. *Zelfde als boven, ik vind dit moeilijk maar wel heel zinvol!!! Zo kwam de oplossing uit de ander.*

*Iedere participant gelijke mogelijkheden bieden om deel te nemen aan de dialoog en kans geven zijn standpunten in te brengen, argumenten te geven, vragen te stellen en kritiek te geven. *Ging goed, dit gaat als vanzelfsprekend bij mij.*

Reflectie op het proces van interventies afspreken, inzetten, observeren en reflecteren: we vonden het alle drie erg leuk en zeker ook zinvol om te doen. Tijdrovend (dus inplannen, faciliteren!) dat zeker ook maar het leverde veel op: betrokkenheid van degene die het uit moeten voeren, plezier en energie, motivatie om er mee door te gaan. De ontwikkeling wordt gedragen, we maakten gebruik van elkaars sterke kanten.

Door het samen reflecteren op wat de leerkrachten bij elkaar in de groep gezien en gehoord hebben, hebben we tegelijkertijd samen aan een antwoord op de onderzoeksvraag gewerkt. Ik heb de beide leerkrachten uitgenodigd om tijdens mijn presentatie op 11 juni a.s. de knappe koppen, bij de coöperatieve werkvorm “knappe koppen kring”, te zijn.

Wat geeft spontane medewerking mij veel energie!

Juni:

Op 11 juni geef ik een presentatie voor het team en de stagiaires van onze school.

In de presentatie wil ik informatie geven over het onderzoek vanaf deelvraag 3 en over professionele leergemeenschappen. In de uitvoering van het praktijkgericht onderzoek heb ik me daar door laten inspireren. Ik wil samen met het team onderzoeken of we ons in het praktijkgericht onderzoek in een professionele leergemeenschap herkennen en daarvoor

gebruik ik oplossingsgerichte gespreksvaardigheden en coöperatieve werkvormen. Dit verwerk ik in de toets synthese.

Bijlage 9 Reflectieve dialoog:

Een gesprek tussen professionals over hun handelen in het primair proces waarbij men reflecteert over de eigen praktijk en die van collega's in de school, samen met die collega's. In deze reflectieve dialoog probeert men niet zozeer anderen te overtuigen van het eigen gelijk, maar praktijken te verhelderen, achterliggende opvattingen te expliciteren en, indien nodig, die te herzien. Bij het voeren van een dialoog is een aantal regels belangrijk:

- Het opschorten van de eigen veronderstellingen;
- De competentie van anderen bevestigen, ook al is men het niet eens met wat men doet of zegt;
- Niet direct een oplossing voor een probleem zoeken, maar het probleem eerst analyseren;
- Het handelen of het probleem analyseren op zowel de technische (kennis en vaardigheden), emotionele, politieke (macht die men uitoefent) en morele facetten
- Iedere participant gelijke mogelijkheden bieden om deel te nemen aan de dialoog en kans geven zijn standpunten in te brengen, argumenten te geven, vragen te stellen en kritiek te geven;
- De zienswijze van anderen verwoorden, parafraseren wat anderen zeggen;
- Uitspreken wat men denkt, de conclusies die men verbindt aan wat men anderen ziet doen en hoort zeggen, uitspreken en tegelijk de anderen uitnodigen dit te corrigeren als het niet klopt;
- Vragen in plaats van meningen poneren, de denkbeelden van de ander onderzoeken in plaats van meningen geven;
- Kunnen wijzen op hiaten of fouten in gegevens en redeneringen, openlijk kunnen bespreken van misvattingen, foute redeneringen en inconsistenties;
- Streven naar gedeelde betekenissen.

(E. Verbiest & Vandenbergh)

Bijlage 10 Analyse observaties

Analyse van de 6 **observaties** van 2 leerkrachten in elkaars groep (zie mei, bijlage 8) aan de hand van een **kijkwijzer** (bijlage 7) en de geplande nabespreking met de **focusgroep**.

Opmerking hierbij: gezien de beperkte tijd is het een aanzet tot het formuleren van een antwoord op deelvraag 4.

- Dat komt **altijd** voor.

De leerlingen kunnen elkaar hulp geven

De leerlingen praten

De leerlingen werken samen

De leerlingen zijn vaardig in het samenwerken

Er is orde en rust volgens de regels

- Dat komt **meer wel** dan niet voor.

De leerlingen vragen elkaar om hulp

De leerlingen bewegen

De leerlingen vragen hulp bij het oplossen van problemen

De leerlingen kunnen hun leergedrag zelf sturen

Er zijn competentie kansen; de leerlingen ontdekken dat ze de taken die ze moeten doen, kunnen doen, dat ze steeds meer aankunnen.

- Dat komt **af en toe** voor.

De leerlingen kiezen een werkplek

- Dat komt **meer niet** dan wel voor.

De leerlingen werken alleen

De leerlingen bespreken het zelfstandig werken met de leerkracht of leerlingen

Actiepunt:

De leerlingen zien de regels van het zelfstandig werken: in de ene klas wel, in de andere klas niet.

De leerlingen werken alleen: er is te weinig aan deze behoefte tegemoet gekomen.

De leerlingen bespreken het zelfstandig werken met de leerkracht of leerlingen: De beide leerkrachten noemden dit wel eens een aandachtspunt omdat ze het organisatorisch een knelpunt vonden.

Opmerkingen en tips tijdens de nabespreking:

Beide leerkrachten noemen het belang van een doorgaande lijn in coöperatieve werkvormen van groep 1-8.

Beide leerkrachten noemen het belang van kennis van de coöperatieve werkvormen. Zij geven de tip om tijdens de teamvergaderingen zoveel mogelijk werkvormen in te zetten zodat de leerkrachten deze zelf kunnen ervaren. Beide leerkrachten noemen het belang van de juiste sfeer in de groep.

Een leerkracht noemt het klas doorbrekend koppelen van leerlingen. Beide leerkrachten zien het belang van het zichtbaar maken van regels en werkvormen.

Beide leerkrachten noemen het belang van aanwezigheid van materialen en de juiste tafelopstelling bij alle te kiezen werkplekken.

Bijlage 11 Internationalisering 1

- Zelfstandig werken en coöperatief leren op de school in België:

Willeke:

Ik stel mijn vragen aan de ouders van C, sinds augustus 2012 een groep 3 leerling van onze school.

Voor die tijd was C. leerling van een vrije school in België.

Sylvia:

Bij het beantwoorden van de vragen ben ik uitgegaan van onze ervaring met een school die is gebaseerd op de Steiner filosofie en pedagogie. Of de antwoorden algemeen gelden zijn voor het Belgische systeem is zeer twijfelachtig.

Daarnaast is belangrijk te vermelden dat C. op een peuter en kleuterschool (in België gaan de kinderen met 2, 5 jaar al naar school) heeft gezeten waarbij volgens Steiner pedagogie nog geen sprake is van het leren van cognitieve vaardigheden.

De antwoorden geven mij het volgende beeld:

Op de school in België speelt zelfstandig werken / spelen een belangrijke rol.

Vaardigheden die betrekking hebben op sociale omgang en interacties worden zeer gestimuleerd.

Er is in hoge mate sprake van zelfstandig werken en het onderling verwerven van vaardigheden.

Structuur en regelmaat zijn zeer belangrijk binnen de school. Regels en routines worden door de leerkracht vastgesteld.

Ik zie dat dit aan sluit bij de beschreven uitgangspunten in het theoretisch kader en dus ook mogelijk is op de betreffende school in België. Wat minder aansluit is de beperkte ruimte voor inbreng van de kinderen.

De autonomie van de leerlingen lijkt ook beperkter dan in Nederland. Er lijkt op de betreffende school veel aandacht voor relatie en het gevoel van veiligheid en het stimuleren van ontwikkeling (competentie).

Dat is terug te zien in het handelen van de leerkrachten.

Zeker herkenbaar is het samen werken en spelen en de positieve ondersteunende rol van de leerkracht daarin.

Terug in Nederland hebben de ouders zich georiënteerd op een basisschool voor hun kind die aansloot bij de schoolperiode in België.

Onze visie op leren en omgaan met kinderen bepaalde hun keuze.

De vragenlijst met antwoorden zoals door de ouders gegeven:

- **Zelfstandig werken.**

1. Op onze school spreken we van zelfstandig werken als de leerlingen werken zonder directe begeleiding van de leerkracht. De leerlingen leren omgaan met uitgestelde aandacht.

Zelfstandig werken betekent niet dat de leerlingen ook onafhankelijk van elkaar werken. Ze kunnen elkaar om hulp vragen, elkaar ondersteunen en met elkaar samenwerken.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Op de school in België speelt zelfstandig werken / spelen een belangrijke rol.

2. In een combinatieklas, waar veel zelfstandig gewerkt wordt, zal speciale aandacht moeten worden geschonken aan vaardigheden die betrekking hebben op het zelfstandig verwerven van kennis, het zelfstandig opsporen, verwerken en presenteren van informatie en aan vaardigheden die betrekking hebben op de sociale omgang en interacties.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Binnen de Steiner pedagogie wordt getracht de natuurlijke huiselijke rolverdeling in de klas terug te laten komen. Kinderen van 2,5 tot 6 jaar zitten bij elkaar in een klas.

Vaardigheden die betrekking hebben op sociale omgang en interacties worden zeer gestimuleerd. Oudere kinderen helpen de jongere kinderen. Er is in hoge mate sprake van zelfstandig werken en het onderling verwerven van vaardigheden.

3. Werken in groepen is een waardevolle aanvulling op individueel werk. Leerlingen kunnen samen vaak meer dan alleen en leren van elkaar. Het maken van goede afspraken is belangrijk. Welke regels en routines gelden in de groep is afhankelijk van de opvattingen en stijl van de leerkracht en van de samenstelling van de groep. De ervaring leert dat regels en routines het beste worden nageleefd als ze in samenspraak met de leerlingen zijn vastgesteld.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Structuur en regelmaat zijn zeer belangrijk binnen de school. Regels en routines worden door de leerkracht vastgesteld. Er is beperkt ruimte tot inbreng van de kinderen.

4. Zelfstandig werken vereist een actieve, ondernemende houding van kinderen, die zij alleen kunnen ontwikkelen als ze zich veilig en geaccepteerd voelen. Bij

zelfstandig werken hoort een klimaat waarin het vanzelfsprekend is dat je met elkaar samenwerkt en elkaar helpt als dat nodig is, waarin initiatieven worden toegejuicht en waarin je niet bang hoeft te zijn om fouten te maken.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Absoluut herkenbaar

5. Daarnaast is zelfstandig werken alleen zinvol als kinderen ruimte krijgen om zelf verantwoordelijkheid te dragen. De leerkracht geeft leerlingen ruimte voor initiatief, lost problemen van de leerling niet meteen op, maar stimuleert hen zelf oplossingen te vinden.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Deze vraag kan ik helaas niet beantwoorden

6. Op onze school proberen we rekening te houden met drie basisbehoeften van leerlingen.

Relatie; de leerling weet dat hij erbij hoort, voelt zich geaccepteerd, veilig en welkom.

Competentie; de leerling ontdekt dat hij de taken aankan, dat hij steeds meer aankan.

Autonomie; de leerling weet dat hij (voor een deel) zijn leergedrag kan sturen.

Leerkrachten die aan de basisvoorwaarden willen voldoen stemmen hun didactisch, pedagogisch en organisatorisch handelen er op af.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Voor zover ik kan beoordelen is de autonomie van de leerlingen beperkter dan in Nederland. Er is veel aandacht voor Relatie en het gevoel van veiligheid en het stimuleren van ontwikkeling (competentie) De leerkrachten uiten dat in hun handelen..

- **Coöperatief leren.**

7. Bij coöperatief leren maken de leerlingen deel uit van een gemeenschap van lerenden; ze hebben plezier in het samen werken en leren. Ze zien de leerkracht als iemand die hen coacht en hulp verleent en niet als iemand die zich afzijdig houdt en hen beoordeelt. Leren wordt leuker, zowel voor de leerkracht als voor de leerling.

Is dit herkenbaar/mogelijk op de school in België?

Waarom wel, waarom niet?

Zeker herkenbaar, samen werken en spelen stond in de school centraal en de leerkracht had een zeer positieve ondersteunende rol daarin.

8. Het gebruik van coöperatieve werkvormen betekent tevens dat de leerlingen worden klaargestoomd voor de echte wereld. De nadruk op teamwerk in steeds meer werksituaties betekent dat het onderwijs eveneens de nadruk moet leggen op samen leren en niet uitsluitend op zelfstandig leren.

Geldt dit ook voor België?

Waarom wel, waarom niet?

Zeer herkenbaar

9. Samenwerkend leren is een vernieuwingsaspect waarvan de effectiviteit in wetenschappelijk onderzoek is bewezen.

Is dit een ontwikkeling in het Belgisch onderwijs?

Waarom wel, waarom niet?

Ik kan niet beoordelen of dit aspect in ontwikkeling is of niet gezien ons relatief korte verblijf (5 jaar) in België.

Hartelijk bedankt voor het beantwoorden van mijn vragen!

Bijlage 12 Internationalisering 2

Het Finse onderwijs.

Willeke:

Voor mijn studie heb ik het boek “ Finnish Lessons” van Pasi Sahlberg gelezen. De schrijver analyseert wat de geheimen van en de uitdagingen voor het Finse kwalitatief hoogwaardige onderwijssysteem zijn. Hij beschrijft met gepaste trots hoe Finland een voorbeeld voor de rest van de wereld kan zijn.

De Finse weg om de kwaliteit van onderwijs te verbeteren is:

Samenwerking- persoonlijk leren- gelijkwaardigheid- professionaliteit.

Het boek inspireert om op nieuwe manieren over onderwijs na te denken.

Tegelijkertijd waarschuwt het boek om zomaar pedagogische ideeën uit Finland te kopiëren en te implementeren binnen een ander systeem.

Wat fijn dat ik jou, na je uitwisseling met Finse studenten, een aantal vragen mag stellen!

Emma:

Ik heb niet zo vaak in de klas gezeten ik denk in totaal vier uren, maar ik zal zo veel mogelijk proberen te antwoorden.

- Het Finse onderwijs.

De bevindingen van de student:

Leeromgeving en de leerinhouden:

Het was een hele kleine school, ongeveer 200 leerlingen, een klein gebouw.

Er waren goede lesmaterialen, moderner dan bij ons. De leeromgeving was heel relaxed.

Dat is als positief ervaren.

Alle lessen die zijn gevolgd waren helemaal in het Fins, onverstaanbaar voor de student.

Volgens de student kunnen de Finnen zelf een vakkenpakket uitkiezen.

In het vaste vakkenpakket zit wel economie. Ze hebben ook daarom geen economie profiel zoals in Nederland. De student denkt dat iedereen scheikunde en biologie in het pakket had.

Gedachten Willeke:

Herkenbaar uit de theorie, vooral de grootte van de school en het aantal leerlingen verschilt met Nederland.

Het pedagogisch en didactisch klimaat in de klas en in de school:

De leraren leken veel strenger. Ze leken niet open te staan voor een grapje of te kunnen lachen.

Bij ons is leraar een beroep waar je ook met mbo kan doen. Maar in Finland zijn de leraren veel hoger opgeleid.

In de klassen leek het zeer relaxed en leeg. (15 tot 20 leerlingen).

Elke leerling kreeg daarom ook veel aandacht. Iedereen kent elkaar.

Op de bezochte school durft bijna niemand tegen de leraar op te gaan wat op de school van de student heel gewoon is.

Gedachten Willeke:

Verbazing over de stijfheid van de leerkrachten die door de student een aantal keren wordt genoemd. Lijkt tegenstrijdig aan het contact dat tussen leerkrachten en leerlingen goed lijkt te zijn. Dat laatste is herkenbaar vanuit de kleine school.

Doel van het Finse onderwijs is de leerlingen te leren 'leren' en niet zozeer te laten slagen voor toetsen:

Hiervan heeft de student niet zoveel meegekregen.

In een gezamenlijke toets Engels leek het niveau laag. Alle Nederlanders hadden een negen of een acht terwijl de Finnen met moeite een 5 haalden.

De lerares besprak de vragen goed na.

Mbt tot samenwerkend (coöperatief) leren:

Tijdens de lessen heeft de student gezien dat de Finse studenten nooit iets alleen doen. Als ze iets moeten maken in de les, behalve toetsen, dan maken ze het samen en bespreken ze het met elkaar. Bij de student op school is dat veel minder. Zij proberen het altijd zelf en als het niet lukt, kijken ze of ze er uitkomen met de buurman.

Gedachten Willeke:

Herkenbaar vanuit de theorie.

Een actieve rol van leerlingen:

De leerlingen doen best veel volgens de student. Ze had ook de indruk dat de leerlingen inspraak hadden.

Gedachten Willeke:

Herkenbaar vanuit de theorie.

De rol van ICT:

De student was enthousiast over wat ze had gezien en op haar eigen school helemaal niet is, bv zelf een robot programmeren.

Gedachten Willeke:

Herkenbaar vanuit de theorie.

Wat sprak de student aan op de school waar ze op bezoek was:

Alles was klein en bijna iedereen kende elkaar. De Finse studenten hebben meer contact, een band, met de leraren, de leraren kenden de student en gaven ook aandacht bij problemen. Bij de student op school doen ze dat ook maar ken je niemand, behalve vrienden, echt persoonlijk.

Wat sprak de student niet aan op de school waar ze op bezoek was:

Het was allemaal veel te saai en alles zo strikt. En helemaal 'geen gedol' in klas. Dat vond ze jammer. Het was echt een les van begin tot eind.

De mening van de student over het Finse onderwijs na de uitwisseling:

Nederland kan er iets van leren, de student vond het onderwijs daar beter. De leerlingen krijgen er meer aandacht van de leraar. Ze weet natuurlijk niet of dat in elke school in Finland is.

Ze vond het wel allemaal te stijfjes maar dat ziet ze ook wel bij bepaalde leraren op haar eigen school.

Gedachten Willeke:

Het saaie en strikte valt me op. Ik had het sprankelender verwacht.

Kwaliteit en kleinschaligheid zijn door deze student gezien en als positief ervaren.

Tijd beperkt me om ook de mening van een docent van het uitwisselingsprogramma in mijn PGO te verwerken.

De vragenlijst met antwoorden zoals door de student gegeven:

1. Het onderwijsbeleid, dat ontworpen is om de leerprestaties in Finland te verhogen, legt de nadruk op leren en het lesgeven. Het stimuleert scholen om optimale leeromgevingen en aansprekende leerinhouden te ontwikkelen.

Wat heb jij gehoord en gezien van de leeromgeving en de leerinhouden?

Wat sprak jou aan?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Het was een hele kleine school, in totaal denk ik 200 leerlingen. (De Finnen hebben maar een klein beetje erover uitgelegd.) Ze hebben ook daarom een heel klein school gebouw. Ze hebben wel allemaal goede lesmaterialen, veel moderner als ons. (Bv. De rekenmachines). De leeromgeving was heel relaxed vond ik na elk lesuur was er ong. 10 tot 15 minuten pauze en overal stonden banken op de gangen, waar iedereen op ging luieren. Ze hadden ook een grote radio die ook werd aangezet. Terwijl het bij ons op school roefroef snel naar een ander lokaal toe lopen is. En elke dag had je volgens mij om 9 uur gewoon muziek in de klas om gewoon te ontspannen dat was leuk vond ik!

2. Vanaf het begin van de onderwijshervormingen werd er vanuit gegaan dat instructiekwaliteit bepalend is voor wat leerlingen leren.

Wat heb jij gehoord en gezien van de instructie?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Alle lessen die ik heb gevolgd die waren helemaal in het Fins en het was dan ook echt alleen maar Fins. Ik kon er dus niet echt iets op uitmaken.

Volgens mij kunnen de Finnen zelf een vakkenpakket uitkiezen. In het vaste vakkenpakket zit wel economie. Ze hebben ook daarom geen economie profiel zoals ze in Nederland hebben. Ik had ook het idee dat iedereen wel scheikunde en biologie in hun pakket had.

3. Toen de leraren steeds professioneler werden verbeterde het pedagogisch klimaat in klassen en scholen.

Wat heb jij gehoord en gezien van het pedagogisch klimaat in de klas en in de school?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

De leraren zijn daar veel strenger had ik het idee. Ze staan niet open voor een lolletje en leken of ze niet konden lachen. Maar het kan ook net zijn dat ik net alleen net de gehumeurde leraren had. De zus van mijn Fin ging studeren voor leraar wat ik ook raar vind want bij ons is het een beroep waar je ook met mbo kan doen. Maar in Finland zijn de leraren dan ook veel hoger opgeleid. In de klassen is het zeer relaxed en ook leeg ik denk in de lokalen zaten elke keer maar 15 tot 20 leerlingen. Maar elke leerling kreeg daarom ook veel aandacht. Iedereen kent daar ook elkaar sommige gaven de leraren zelfs een knuffel!! Op onze school zitten in elke klas rond de 30 leerlingen en het is gewoon te druk in de klassen. Daar durft bijna niemand tegen de leraar op te gaan wat op onze school wel heel gewoon is haha.

4. Leraren en scholen werden aangemoedigd om hun didactisch handelen te verbeteren.

Wat heb jij gehoord en gezien toen de leraren aan het werk waren?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Zie hierboven.

5. Doel van het onderwijs is de leerlingen te leren 'leren' en niet zozeer te laten slagen voor toetsen.

Wat heb jij daarvan gehoord en gezien?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Hiervan heb ik niet zoveel meegekregen. We hadden wel een keer Engels, we moesten met hun samen een toets maken. (Hun hebben daar al vanaf hun 9de Engels maar ze hebben wel een heel laag niveau van de toets. Alle Nederlanders hadden een negen of een acht terwijl de Finnen met moeite een 5 hadden.)

De lerares bespreekt wel altijd heel goed de vragen na.

6. Er is veel aandacht voor studiebeslissingen, advies en loopbaan oriëntatie.

Wat heb jij daarvan gehoord en gezien?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Daarover weet ik niks te vertellen.

7.Op mijn basisschool besteden we veel aandacht aan samenwerkend (coöperatief) leren. Een kenmerk van de Finse cultuur is samenwerken.

Wat heb jij daarvan gehoord en gezien?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Tijdens de lessen heb ik gezien dat ze nooit iets alleen doen. Als ze iets moeten maken in de les behalve toetsen dan maken ze het samen en bespreken ze het met elkaar. Bij ons op school is dat veel minder. Wij proberen het altijd zelf en als het niet lukt, kijken of je er uitkomt met de buurman.

8.In Finland is de traditionele schoolorganisatie geleidelijk omgevormd tot een flexibele, open en interactie rijke leeromgeving waar een actieve rol van leerlingen voorop staat.

Wat heb jij gehoord en gezien van een actieve rol van leerlingen?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

De leerlingen doen best veel volgens mij. Maar het enige wat ik erover weet dat een paar jongens elke dag iets vertelde via de intercom en erna nog het schoolhoofd natuurlijk. Maar daaraan kon je wel zien dat de leerlingen ook wat te zeggen hadden.

9.Het Finse onderwijssysteem werkt volgens het principe van inclusiviteit. Dat betekent dat leerlingen met verschillende kenmerken, leer- en ontwikkel behoeften in principe op reguliere scholen worden geplaatst.

Wat heb jij daarvan gehoord en gezien?

Wat is het verschil met je eigen school?

Zijn er overeenkomsten?

Sorry, op deze vraag kan ik niks op beantwoorden.

10.Kun je iets vertellen over de rol van ICT in de school waar je op bezoek was?

Ik heb een les Natuurkunde gehad. En daar hadden ze een filmpje laten zien over robots die een paar leerlingen uit de klas zelf hadden geprogrammeerd. Dat was wel cool om te zien bij ons hebben ze zoiets helemaal niet bij ons heb je dat informatica, en dan zit je alleen achter de computers.

11.Wat sprak jou aan op de school waar je op bezoek was?

Alles was klein en bijna iedereen kende elkaar. Dat was wel fijn vond ik. Ze hebben hier ook veel meer met de leraren, want de leraren kende jouw ook en gaf je ook aandacht als je met iets problemen had. Bij ons hebben ze dat ook maar bij ons ken je niemand behalve je vrienden echt persoonlijk.

12.Wat sprak jou niet aan op de school waar je op bezoek was?

Het was allemaal veel te saai en alles zo strikt. En helemaal geen gedol in klas. Dat was wel jammer vond ik. Het was echt een les van begin tot eind.

13. Heb jij na de uitwisseling een mening over het Finse onderwijs? Kan Nederland er iets van leren?

Ja, ik vind het onderwijs daar wel beter. De leerlingen krijgen er meer aandacht van de leraar. Maar ik weet niet of dat in elke school daar is want het was wel een kleine school vind ik. Ik vond het wel allemaal te stijfjes. Maar dat heb je natuurlijk ook bij veel leraren hier op onze school, waarschijnlijk overal.

Hartelijk bedankt voor je antwoorden op deze vragen!!